

Euroopa inimõiguste
kohtu lahendite
lühikokkuvõte
Esimese lehekülje
siseküljele

Kuigi ma ei teinud midagi halba,
olin sellesse asutusse suletud aastaid.
Nad ütlesid, et see on parim sellistele
inimestele nagu mina. Ma tahtsin elada
oma korteris.

MDAC edendab inimõigusi.

Me austame oma klientide privaatsust,
seetõttu on neil fotodel kasutatud modelle, mitte meie kliente.

Euroopa inimõiguste kohtu lahendite lühikokkuvõte
Esimese lehekülje siseküljele

Lahendite kokkuvõtted koostasid ja toimetasid Jan Fiala, Matthew Francis ja Oliver Lewis. Käsikirja kommenteeris David Zahumensky ja Alan Yoshioka valmistas selle trükiks ette. István Fenyvesi tegi käsikirja paigutuse, tõlke tšehhi keelde tegi Jan Fiala, eesti keelde Eve Pilt ja ungari keelde Marta Pardavi.

ISBN: 978-963-87395-4-4

Copyright © by Mental Disability Advocacy Center, 2007

Käesolevas trükises väljendatud arvamused on selle trükise autorite arvamused, mis ei pruugi ühida Euroopa Komisjoni ja teiste rahastajate seisukohtadega. MDAC vastutab ainuisikuliselt käesoleva trükise sisu eest. Euroopa Komisjon ei võta endale vastutust trükise sisu eest ja trükises sisalduva informatsiooni ükskõik millisel moel kasutamise eest.

Rahastatud Euroopa Komisjoni poolt
(Directorate-General Justice, Freedom and Security),
'Actions in support of civil society in the Member States
which acceded to the European Union on 1st May 2004'

Eessõna

Selle trükise on pannud kokku Mental Disability Advocacy Center (MDAC), rahvusvaheline mittetulundusühing mis seisab sünnilt või omandatult intellektuaalsete või psühhosotsiaalsete (vaimse tervise) puuetega täiskasvanute ja laste inimõiguste eest. Olles keskendunud Euroopale ja Kesk – Aasiale, kasutame me kombinatsiooni õigus- ja kogemusnõustamisest, et edendada võrdsust ja sotsiaalset kaasatust.

Selle trükise **eesmärk** on aidata juriste ja kohtunikke üle kogu Euroopa kohaldada Euroopa inimõiguste ja vabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi Konventsioon) ja Euroopa Inimõiguste Kohtu pretsedendiõigust siseriiklikul õigusemõistmisel. Me loodame samuti, et intellektuaalsete ja psühhosotsiaalsete puuetega inimesed loevad neid lahendeid ja kasutavad neid oma õiguste eest seismisel.

Kokkuvõtted on kirjutatud MDAC töötajate poolt ja seega ei ole need ametlikud kokkuvõtted. Me oleme lahenditest teinud kokkuvõtted, mis tähendab, et mõned olulised asjaolud on välja jäetud. Kui saate kasutada lahendite kokkuvõtteid kui teejuhti, tuleb tugineda lahendite täistekstidele, mille leiame Euroopa Inimõiguste Kohtu koduleheküljelt: www.echr.coe.int.

MDAC koduleheküljelt, www.mdac.info, leiame nendel lahendite, milles on tänu uutele kohtuotsustele toimunud muutused, kokkuvõtted. Meie koduleheküljelt leiame viited lahendite täistekstidele, samuti viited teistele selles valdkonnas tähtsatele rahvusvahelise õiguse instrumentidele. Vaadake meie kodulehte ja saatke oma soov saada uuendusi, ja palun samuti kasutage võimalust teha annetus, et aidata meil võidelda inimõiguste eest terves Euroopas.

Selle trükise **ülesehitus** on lihtne. Lahendite kokkuvõtted on tähestikulises järjekorras avaldajate perekonnanime või juhul, kui on olemas ainult initsiaalid, siis esimese initsiaali järgi. Avaldaja perekonnanime kirjalpilti on järgitud täht-tähe haaval. Näiteks *H. v. Prantsusmaa* eelneb *Henaf v. Prantsusmaa*, millele omakorda järgneb *H.F v. Slovakkia*. Iga lahend on kirjendatud ühe või mitme sisujuhis sisalduva võtmesõna all.¹

Mõned sõnad lahendite kokkuvõttete sisu kohta. Me oleme teinud valiku lahenditest tulenevalt nende tähtsusest kaasasündinud või omandatud vaimu- või psühhosotsiaalse puudega inimestele. Euroopa Inimõiguste Kohtusse pöördumine on kaheastmeline. Esimest järku kutsutakse menetluskõlblikkuse läbivaatusiks, milles kohus otsustab, kas asjaga peaks edasi tegelema. Vastuvõetavuse küsimuse osas, kohus otsuse (decision). Menetluskõlblikkuse läbivaatusi ülesannet täitis varem tänaseks oma olemasolu lõpetanud Euroopa Inimõiguste Komisjon. Need kokkuvõtted sisaldavad mõnesid tähtsaid otsuse menetluskõlblikkuse kohta. Kui kohus uurib kohtuasja asjaolusid, siis teeb kohus kohtuotsuse (judgment).

Kokkuvõtetes ei käsitleta siseriiklike võimaluste ammendamist, samuti ei sisalda need informatsiooni kohtu poolt määratud hüvitiste kohta (Konventsiooni art 31 alusel).

1 Selguse huvides on lahendite nimed käesolevas tõlkes inglise keeles ja inglise keele tähestikule vastavas järjekorras.

Kui soovite saada rohkem teavet menetlusest Euroopa Inimõiguste Kohtus ja kohtulahenditest, vaadake kohtu kodulehekülge või konsulteerige raamatuga „Mental Disability and the European Convention of Human Rights”, mille autoriteks on Peter Bartlett, Oliver Lewis ja Oliver Thorold (2006), kirjastatud Martinus Nijhofi poolt Hollandis.

Lõpuks soovime saada teilt tagasisidet selle trükise ja meie töö kohta üldse. Palun võtke meiega ühendust, külastades meie kodulehekülge, www.mdac.info.

Oliver Lewis
MDAC tegevdirektor

Kasutatud lühendid

Art	Euroopa Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikkel
Konventsioon	Euroopa Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon
EIÕKom	Euroopa Inimõiguste Komisjon
EIÕK	Euroopa Inimõiguste Kohus

Temaatiline sisujuht

Alokolism	Litwa (Witold) v. Poola
Aus kohtumõistmine	Abbott v. Ühendkuningriigid
	Aslan v. Türgi
	Ballestra v. Prantsusmaa
	Bernard v. Prantsusmaa
	Bocsi v. Ungari
	D.N. v. Šveits
	Guérin v. Prantsusmaa
	H.F. v. Slovakkia
	McMichael v. Ühendkuningriigid
	Nikolova v. Bulgaaria
	Stewart-Brady v. Ühendkuningriigid
	Vaudelle v. Prantsusmaa
Wilkinson v. Ühendkuningriigid	
CPT (Piinamise Vältimise Komitee)	Aerts v. Belgia
	Dougoz v. Kreeka
Eraelu	Bensaid v. Ühendkuningriigid
	Bocsi v. Ungari
	Botta v. Itaalia
	Chave (née Jullien) v. Prantsusmaa
	Clunis v. Ühendkuningriigid
	Gaskin v. Ühendkuningriigid
	Glass v. Ühendkuningriigid
	Grare v. Prantsusmaa
	Herczegfalvy v. Austria
	J.T. v. Ühendkuningriigid
Matter v. Slovakkia	

	M.S. v. Rootsi
	Sentges v. Holland
	Stewart-Brady v. Ühendkuningriigid
	Winterwerp v. Holland
	Worwa v. Poola
	X. and Y. v. Holland
	Y.F. v. Türgi
	Zehnalová and Zehnal v. Tšehhi Vabariik
Era-õiguslik institutsioon	Storck v. Saksamaa
Haridus	D.G. v. Iirimaa
	Kutzner v. Saksamaa
Hirmutamine	Akkoç v. Türgi
Infomatsioon	Open Door and Dublin Well Woman v. Iirimaa
	Van der Leer v. Holland
Kinnipidamine, eelmenetluses	Bouamar v. Belgia
	Jabłoński v. Poola
	Kudła v. Poola
	Mikheyev v. Venemaa
	Nikolova v. Bulgaaria
	Pereira v. Portugal
Kinnipidamine, volitus selleks	Aerts v. Belgia
	Benjamin and Wilson v. Ühendkuningriigid
	Brand v. Holland
	Croke v. Iirimaa
	Enhorn v. Rootsi
	Erkalo v. Holland
	Gajcsi v. Ungari
	Guenat v. Šveits
	H.L. v. Ühendkuningriigid
	H.M. v. Šveits
	Jabłoński v. Poola
	Kawka v. Poola
	Kepenerov v. Bulgaaria
	Kolanis v. Ühendkuningriigid
	Litwa (Witold) v. Poola
	Luberti v. Itaalia
	M.S. v. Bulgaaria

	Nakach v. Holland
	Nielsen v. Taani
	Nikolova v. Bulgaaria
	Nowicka v. Poola
	Rakevich v. Venemaa
	Reid (Hutchison) v. Ühendkuningriigid
	Rutten v. Holland
	Skjoldager v. Rootsi
	Storck v. Saksamaa
	Tám v. Slovakkia
	Thynne v. Ühendkuningriigid
	Van der Leer v. Holland
	Varbanov v. Bulgaaria
	Winterwerp v. Holland
	X. v. Ühendkuningriigid (7215/75)
Kinnipidamise, läbivaatus	Benjamin and Wilson v. Ühendkuningriigid
	Croke v. Iirimaa
	Delbec v. Prantsusmaa
	D.M. v. Prantsusmaa
	D.N. v. Šveits
	Donnadieu v. Prantsusmaa
	E. v. Norra
	Gorshkov v. the Ukraina
	Granata v. Prantsusmaa
	Herczegfalvy v. Austria
	Herz v. Saksamaa
	H.L. v. Ühendkuningriigid
	Johnson v. Ühendkuningriigid
	Kawka v. Poola
	Keus v. Holland
	Koendjiharie v. Holland
	Kolanis v. Ühendkuningriigid
	Langlois v. Prantsusmaa
	Megyeri v. Saksamaa
	Morsink v. Holland
	Musial v. Poola
	Nouhaud and others v. Prantsusmaa

	Pereira v. Portugal
	Pereira v. Portugal (No. 2)
	Siedel v. Prantsusmaa
	Tám v. Slovakkia
	Varbanov v. Bulgaaria
	Vermeersch v. Prantsusmaa
	Vodeničarov v. Slovakkia
	Warren v. Ühendkuningriigid
	Wassink v. Holland
	X. v. Ühendkuningriigid (7215/75)
Kinnipidamiskoht	Aerts v. Belgia
	Ashingdane v. Ühendkuningriigid
	Bizzotto v. Kreeka
	Brand v. Holland
	D.G. v. Iirimaa
	Morsink v. Holland
Kirjavahetus	Herczegfalvy v. Austria
	Peers v. Kreeka
Konfidentsiaalsus	Andersson v. Rootsi
	Chave (née Jullien) v. Prantsusmaa
	Gaskin v. Ühendkuningriigid
	J.T. v. Ühendkuningriigid
	M.S. v. Rootsi
Laim	Stewart-Brady v. Ühendkuningriigid
Laps	Abbott v. Ühendkuningriigid
	Andersson (Margareta and Roger) v. Rootsi
	Bouamar v. Belgia
	D.G. v. Iirimaa
	Eriksson v. Rootsi
	Glass v. Ühendkuningriigid
	Johansen v. Norra
	Kutzner v. Saksamaa
	McMichael v. Ühendkuningriigid
	M.G. v. Ühendkuningriigid
	Nielsen v. Taani
	Olsson v. Rootsi
	Sentges v. Holland
	X. and Y. v. Holland

Ligipäas kohtule	Clunis v. Ühendkuningriigid
	Egger v. Austria
	Guérin v. Prantsusmaa
	Lutz v. Prantsusmaa (No. 2)
	Osman v. Ühendkuningriigid
	Rakevich v. Venemaa
	Stewart-Brady v. Ühendkuningriigid
	Vodeničarov v. Slovakkia
	X. and Y. v. Holland
Ligipäas toimikutele	Bouilly v. Prantsusmaa
	Gaskin v. Ühendkuningriigid
	Gialamas v. Kreeka
	McMichael v. Ühendkuningriigid
	M.S. v. Rootsi
	M.G. v. Ühendkuningriigid
	Nakach v. Holland
Menetluse pikkus (kestus)	Ballestra v. Prantsusmaa
	Bock v. Saksamaa
	Bouilly v. Prantsusmaa
	Delbec v. Prantsusmaa
	D.M. v. Prantsusmaa
	Donnadieu v. Prantsusmaa
	E. v. Norra
	Francisco v. Prantsusmaa
	Gialamas v. Kreeka
	Granata v. Prantsusmaa
	H. v. Prantsusmaa
	Herczegfalvy v. Austria
	Jabłoński v. Poola
	Koendjibharie v. Holland
	Kudła v. Poola
	Laidin v. Prantsusmaa
	Langlois v. Prantsusmaa
	L.R. v. Prantsusmaa
	Luberti v. Itaalia
	Lutz v. Prantsusmaa (No. 2)
Matter v. Slovakkia	

	Musial v. Poola
	Nouhaud and others v. Prantsusmaa
	Pereira v. Portugal
	Pereira v. Portugal (No. 2)
	Rutten v. Holland
	Siedel v. Prantsusmaa
	Tkáčik v. Slovakkia
	Van der Leer v. Holland
	Vermeersch v. Prantsusmaa
	Vodeničarov v. Slovakkia
Menetluskõlblikus	Bocsi v. Ungari
	Chave (née Jullien) v. Prantsusmaa
	Clunis v. Ühendkuningriigid
	Croke v. Iirimaa
	Egger v. Austria
	Guenat v. Šveits
	Guérin v. Prantsusmaa
	Hénaf v. Prantsusmaa
	Powell (William and Anita) v. Ühendkuningriigid
	Salkic v. Rootsi
	Sentges v. Holland
	Skjoldager v. Rootsi
	Stewart-Brady v. Ühendkuningriigid
	Warren v. Ühendkuningriigid
	Wilkinson v. Ühendkuningriigid
	X. v. Ühendkuningriigid (6840/74)
	Zehnalová and Zehnal v. Tšehhi Vabariik
Ohjeldus	Hénaf v. Prantsusmaa
	Herczegfalvy v. Austria
Ohvri staatus	Skjoldager v. Rootsi
Perekonnaelu	Andersson (Margareta and Roger) v. Rootsi
	Bock v. Saksamaa
	Eriksson v. Rootsi
	Johansen v. Norra
	Kutzner v. Saksamaa
	McMichael v. Ühendkuningriigid
	M.G. v. Ühendkuningriigid

	Nowicka v. Poola
	Olsson v. Rootsi
Psühhiaatriline hindamine	Bernard v. Prantsusmaa
	Bock v. Saksamaa
	Guenat v. Šveits
	Herz v. Saksamaa
	H.F. v. Slovakkia
	Kepenerov v. Bulgaaria
	Luberti v. Itaalia
	Matter v. Slovakkia
	M.S. v. Bulgaaria
	Musial v. Poola
	Nowicka v. Poola
	Pereira v. Portugal (No. 2)
	Reid (Hutchison) v. Ühendkuningriigid
	Varbanov v. Bulgaaria
	Worwa v. Poola
Puue, füüsiline	Botta v. Itaalia
	Price v. Ühendkuningriigid
	Sentges v. Holland
	Zehnalová and Zehnal v. Tšehhi Vabariik
Puue, vaimne	Kutzner v. Saksamaa
	Olsson v. Rootsi
Ravi	Bensaid v. Ühendkuningriigid
	Glass v. Ühendkuningriigid
	Grare v. Prantsusmaa
	Herczegfalvy v. Austria
	Salkic v. Rootsi
	Sentges v. Holland
	Storck v. Saksamaa
	Wilkinson v. Ühendkuningriigid
	Winterwerp v. Holland
	Y.F. v. Türgi
Surm	Akkoç v. Türgi
	Edwards (Paul and Audrey) v. Ühendkuningriigid
	Keenan v. Ühendkuningriigid
	Osman v. Ühendkuningriigid

	Powell (William and Anita) v. Ühendkuningriigid
	Slimani v. Prantsusmaa
Teovõimetus	Bock v. Saksamaa
	Bocsi v. Ungari
	Egger v. Austria
	H.F. v. Slovakkia
	H.L. v. Ühendkuningriigid
	Matter v. Slovakkia
	Skjoldager v. Rootsi
	Vaudelle v. Prantsusmaa
	Winterwerp v. Holland
	X. and Y. v. Holland
Uurimine	Akkoç v. Türki
	Assenov v. Bulgaaria
	Edwards (Paul and Audrey) v. Ühendkuningriigid
	Mikheyev v. Venemaa
	Osman v. Ühendkuningriigid
	Powell (William and Anita) v. Ühendkuningriigid
	Slimani v. Prantsusmaa
Valimine	Hirst v. Ühendkuningriigid (no. 2)
Väljasaatmine	Bensaid v. Ühendkuningriigid
	Dougoz v. Kreeka
	Salkic v. Rootsi
Väärkohtlemine	Aerts v. Belgia
	Akkoç v. Türki
	Assenov v. Bulgaaria
	Bouamar v. Belgia
	Dougoz v. Kreeka
	H. v. Prantsusmaa
	Hénaf v. Prantsusmaa
	Iirimaa v. Ühendkuningriigid
	Keenan v. Ühendkuningriigid
	Kudła v. Poola
	Mikheyev v. Venemaa
	Peers v. Kreeka
	Price v. Ühendkuningriigid
	Wilkinson v. Ühendkuningriigid
	X. v. Ühendkuningriigid (6840/74)

Õiguslik esindus	Abbott v. Ühendkuningriigid
	Bocsi v. Ungari
	Bouamar v. Belgia
	Edwards (Paul and Audrey) v. Ühendkuningriigid
	Megyeri v. Saksamaa
	Pereira v. Portugal
	Winterwerp v. Holland

ABBOTT V. ÜHENDKUNINGRIIGID

EIÓKom, 15006/89, otsus 10. detsember 1990

MDAC märksõnad: laps, aus kohtumõistmine, õiguslik esindus

Asjaolud

Avaldajat peeti alates 12 eluaastast kinni erinevates institutsioonides tänu probleemidele kasvatuses lapseas ja vägivaldsele käitumisele. Ta pandi „kohtu eestkostevalusena” kinnisesse asutusse. Avaldaja ei olnud protsessiosaline ja ei olnud esindatud. Väidetav väärkohtlemine kinnipidamise ajal.

Otsus – poolte kokkulepe

Art. 3, 5(1) ja(4), 6(1) ja 14. Valitsus maksis ex gratia hüvitise £7000, avaldaja kohtukulud ja lubas muuta seadusandlust, et kinnisesse asutusse paigutatule antaks õigusabi ja määrata kindlaks kinnisesse asutusse paigutamise maksimaalne tähtaeg.

AERTS V. BELGIA

EIÓK, 25357/94, kohtuotsus 30. juuli 1998

MDAC märksõnad: CPT; kinnipidamine, volitus selleks; kinnipidamiskoht; väärkohtlemine

Asjaolud

Avaldaja mõisteti kriminaalasjas süüdi ja hinnati kohtu poolt psüühiliselt haigeks. Avaldajat peeti kinni vangla psühhiaatrilises osas teraapia (mitte karistuse) eesmärgil. Avaldaja kaebas, et vangla ei olnud kohane koht psüühikahäirega inimesele, sest ta ei saanud pidevat arstiabi ja vangla ei terapeutiline keskkond.

Kohtuotsus

Art. 5(1) – rikkumine. Avaldaja kinnipidamine ei olnud kooskõlas siseriiliku õigusega. Peab olema seos vabaduse võtmise õigusliku aluse ja kinnipidamiskoha ja tingimuste vahel. Põhimõtteliselt, isiku kui psühhiaatrilise patsiendi kinnipidamine on seaduslik ainult haiglas, kliinikus või muus kohases institutsioonis (§46).

Art. 6(1) – rikkumine. Õigusabi Ameti (Legal Aid Board) keeldumine maksta avaldaja advokaadile tasu, selleks et vaidlustada avaldaja kinnipidamist, oli art 6(1) rikkumine. Menetluse tulemusel oli määrav tähendus avaldaja kodanikuõigustele ja seega oli art 6(1) rakendamine kohane.

Art. 3 – rikkumine puudus. Kuigi üldised tingimused vanglas, nagu lähtus CPT aruandest, olid mitterahuldavad, ei olnud „välistavalt tuvastatud”, et avaldajale osakssaanud ravi saab käsitleda art 3 alusel (§65).

AKKOC V. TÜRGI

EIOK, 22947/98, kohtuotsus 10.oktoober 2000

MDAC märksõnad: hirmutamine; surm; uurimine; väärkohtlemine

Asjaolud

Ametiorgan keelas karistusena avaldaja edutamise ajalehes tehtud avalduse eest. Teadmata isik tappis avaldaja abikaasa. Politsei arreteeris avaldaja tema kodus ja pidas teda kinni 10 päeva. Väidetavalt avaldajat väärkoheldi ja piinati. Ülekuulamisel küsitleti teda avalduse kohta Euroopa Inimõiguste Komisjonile. Avaldaja kaebas tema vastu algatatud distsiplinaarmenetluse suhtes, tema abikaasa tapmise suhtes ja efektiivse uurimise puudumise üle.

Kohtuotsus

Art. 10 (sõnaõigus) – rikkumine puudus. Avaldaja kasutas saadaolevaid ja tavalisi vahendeid distsiplinaarkaristuse vaidlustamiseks ja ei saa seetõttu olla ohver

Art. 2 – rikkumine. Ei olnud mõistlikku kahtlust välistavalt tuvastatud, et riigi poolt palgatu oli osaline avaldaja abikaasa tapmisel. Samas ei suutnud ametivõimud rakendada nende käsutuses olevaid mõistlikke abinõusid, et ennetada reaalselt ja vahetut ohtu abikaasa elule (§94). Surma uurimine oli pealiskaudne ning toimus piiratud ulatuses, seega rikuti art. 2.

Art. 13 – rikkumine. Avaldajal puudus efektiivne abinõu abikaasa surma osas ning ligipääs teistele saadaolevatele vahenditele, kaasaarvatud hüvitise nõude esitamine.

Art. 3 – Rikkumine. Avaldajat kasteti kinnipidamisel politsei poolt kuuma ja külma vette, teda löödi pähe, ta kannatas psühholoogilise surve all ähvarduste ja lapsi väärkohtlema sundimise läbi. Eeltoodu tõttu olid avaldajal pika-ajalised mure ja turvalisuse puudumise sümptomid, mida diagnoositi kuis post- traumaatilist stressi sündroomi ning nõudis ravi. Seda võib klassifitseerida kui piinamist.

Endine art. 25 (kehtiv 34) – rikkumine. Ametivõimud ähvardasid teda seoses avalduse esitamisega EIOKom-le.

ANDERSSON V. ROOTSI

EIOK, 20022/92, kohtuotsus 27.august 1997.Saadaval ainult prantsuse keeles

MDAC märksõnad: konfidentsiaalsus

Asjaolud

Psühhiaater võttis ilma avaldaja loata ühendust kohaliku omavalitsusega ja väljendas oma muret seoses avaldaja poja õppimiskuludega ja üldise tervise seisundiga. Avaldaja kinnitas, et tal oli õigus sellist suhtlust ära hoida.

Kohtuotsus

Art. 6(1) – rikkumine puudus. Psühhiaatril on lai otsustusõigus ja tal puudus kohustus kuulata ära avaldaja arvamus enne ametivõimudega ühenduse võtmist.

ANDERSSON (MARGARETA AND ROGER) V. ROOTSI

EIOK, 12963/87, kohtuotsus 20. jaanuar, 1992
MDAC märksõnad: laps; perekonnaelu

Asjaolud

Sotsiaalhoolekande töötajad võtsid lapse nimega Roger hooldusele. Nende otsus põhines aruandel, milles järeldati, et lapse ema (Margareta) käitumine häiris tõsiselt lapse tervist ja arengut. Kuni kohtuotsuseni keelas sotsiaalhoolekanne kontaktid ema ja lapse vahel. Kohus otsustas ligipääsu keelamise kasuks. Ligipääs puudus umbes 1½ aastat. Ema vaidlustas need otsused. Avaldajad väitsid, et ligipääsu piirang, kaasaarvatud telefoni teel suhtlemise piiramine, oli art. 8 rikkumine.

Kohtuotsus

Art. 8 – rikkumine. Sekkumine õigusesse austusele perekonnaelule ja kirjavahetusele olid seadusega lubatud ja neil oli seaduslik eesmärk ja neid kasutati kaitsmaks poja „tervist ja moraali” ning õigusi ja vabadusi. Sellel perioodil tarvitatud abinõud olid kaugemale ulatuvad ja nende kasutamisega pidanuks kaasnema väga tungivad põhjused ja eesmärk perekond taasühendada. Avaldajate vahelise kohtumise ja suhtlemise piirangud kogumis oli soovitud seaduslike eesmärkide suhtes ebaproportsionaalsed ja seega ebavajalikud demokraatlikus ühiskonnas.

ASHINGDANE V. ÜHENDKUNINGRIIGID

EIOK, 8225/78, kohtuotsus 28. mai 1985
MDAC märksõnad: kinnipidamiskoht

Asjaolud

Avaldajal oli psüühikahäire² diagnoos, ta mõisteti süüdi kriminaalkuritegudes ja teda peeti kinni Broadmoori Hospitalis, tugevdatud järevalvega psühhiaatriakliinikus.

Paari aasta pärast lubas koduasjade sekretär (Home Secretary) viia avaldaja madalama turvalisuse astmega haiglasse. Teise haigla vastutav tervishoiutöötaja keeldus avaldajat vastu võtmast ja koduasjade sekretär ei korraldanud üleviimist. Avaldaja kaebas, et tema kinnipidamine tugevdatud järevalvega psühhiaatriaiglas ja tema õiguslik võimatus vaidlustada tema üleviimisest keeldumist, rikkusid art. 5.

Kohtuotsus

Art. 5(1) – rikkumine puudus. Art. 5 puudutab kinnipidamist mitte liikumisvabaduse piiramist. Kuigi tingimused teises haiglas oleksid olnud vähem piiravad, avaldaja oleks ikkagi olnud kinni peetud. Art. 5 ei taga õigust kõikide kinnipidamise detailide kohtulikule läbivaatusile (§52). Kohus märkis „ebaõnnetu asjaolu, et avaldaja kannatas inimikus mõistes ebaõigluse all ja pidi taluma Broadmoori haigla ranget režiimi 19 kuud kauem kui tema vaimse tervise seisund vajab” (§49).

2 Termin „mental illness” on siin ja edaspidi tõlgitud kui psüühikahäire, sest terminil „vaimuhaigus” puudub eestikeeles definitsioon.

ASLAN V. TÜRGI

EIO, 59237/00, kohtuotsus 15. juuli 2005, saadaval ainult prantsuse keeles
MDAC märksõna: aus kohtumõistmine

Asjaolud

Avaldajate üle peeti kohut riigi julgeoleku kohtus ja mõisteti vabaduskaotuslikud karistused ebaseadusliku relvastatud grupi liikmeks oleku või sellise grupi tegevusele kaasaaitamise eest. Nad kaebasid, et asja menetlemine oli ebaõiglane liialt pikk (üle 4½ aasta). Avaldajad väitsid, et nende üle ei mõistnud kohut sõltumatu ja erapooletu tribuanl kuna sõjaväe kohtunik oli olnud riigi julgeoleku kohtu (State security court) liige.

Kohtuotsus

Art. 6(1) – rikkumine. Tsiviilisikutel, kelle üle mõisteti kohut kriminaalasjas oli seaduslik põhjendus karta, et riigi julgeoleku kohus, mille üks liikmetest on sõjaväe kohtunik, ei pruugi olla sõltumatu ja erapooletu. Rikkumist ei leitud menetluse pikkuses.

ASSENOV V. BULGAARIA

EIOK, 24760/94, kohtuotsus 28. oktoober 1998
MDAC märksõnad: uurimine; väärkohtlemine

Asjaolud

Avaldaja väitis, et politsei väärkohtles teda füüsiliselt. Ta kaebas, et Bulgaaria ametivõimud ei uurinud tema kaebust piisavalt.

Kohtuotsus

Art. 3 – rikkumine. Kui isik esitab vaieldava süüdistuse, et teda on väärkoheldud politsei või teiste riigi ameti-isikute poolt art 3 rikkuvall viisil, see säte koostoimes riigi üldise kohustusega art 1 alusel „kindlustada igapähele oma jurisdiktsioonis õigused ja vabadused mis on sätestatud ... Konventsioonis”, nõuab, et peab olema efektiivne ametlik juurdlus. See juurdlus peab olema võimeline välja selgitama vastutajad ja viima nende karistamiseni (§102).

BALLESTRA V. PRANTSUSMAA

EIOK, 28660/95, kohtuotsus 12. detsember 2000, saadaval ainult prantsuse keeles
MDAC märksõnad: aus kohtumõistmine; menetluse pikku

Asjaolud

Avaldaja arreteeriti, viidi politsei osakonda, vaadati läbi arsti poolt ja viidi psühhiaatriaiglasse, kus teda peeti kinni. Ta kaebas kolme halduskohtumenetluse peale, millest igapäks oli kestnud rohkem kui 8 aastat: kohtueelne haiglakulude hüvitamise nõue, hüvitise nõue Siseministeeriumi vastu ja haigla vastu esitatud hüvitise nõue.

Kohtuotsus

Art. 6(1) – rikkumine. Menetlus oli liiga pikk. Valitsus ei andnud selgitusi viivituse kohta.

BENJAMIN AND WILSON V. ÜHENDKUNINGRIIGID

EIOK, 28212/95, otsus 26 september 2002

MDAC märksõnad: kinnipidamine, volitus selleks; kinnipidamise läbivaatus

Asjaolud

Avaldaja 1 oli vanglas, kus avaldusid psüühikahäired ja käitumishäired. Riigisekretär otsustas ta üle viia Broadmoori tugevdatud järelvalvega haiglasse. Riigisekretär klassifitseeris avaldaja 1 kui „tehniliselt süüdimatu” („technical lifer”, isik, kes kannatas psüühikahäire all, mis mõjutas teda olulisel määral kuriteo toimepanekul kuigi kohus ei teinud ravimäärust otsusemõistmisel). 1996 ja 2001 a vaatas avaldaja 1 vabastamise taotluse läbi Mental Health Review Tribunal. Teisel korral soovitas tribunal vabastamist.

Avaldaja 2 viibis samuti vanglas. Kohtul oli psühhiaatri arvamus, et avaldajal 2 oli psüühikahäire. Psühhiaatria eksperdid soovitasid, et avaldaja 2 suhtes tuleb teha ravimäärus koos tähtajatu piirangumäärusega. 1996 ja 2000 Mental Health Review Tribunal vaatas avaldaja 2 vabastamise taotluse läbi. Mõlemal juhtumil leidis tribunal, et avaldaja 2 vajab psüühikahäire tõttu haiglaravi ja ei soovitunud vabastamist.

Avaldajad väitsid, et Tribunali volitustest ei piisanud art 5(4) ettenähtud otsuse tegemiseks.

Otsus

Art. 5(4) – rikkumine. Kuigi tribunal võis riigisekretärile vabastamist soovitada, ei olnud tribunalil volitust isikut vabastada nagu näeb ette art. 5(4). „See ei ole vormiküsimus vaid on fundamentaalse võimude lahususe printsiibi riive ja vähendab vajalikku garantiid võimaliku rikkumise puhul” (§36).

BENSAID V. ÜHENDKUNINGRIIGID

EIOK, 44599/98, kohtuotsus 6.veebruar 2001

MDAC märksõnad:eraelu; ravi; väljasaatmine

Asjaolud

Avaldaja oli skisofreenia diagnoosiga alzeerlane, elas Ühendatud Kuningriikides. Ta pidi väljasaadetama Alzeeriasse. Ta kaebas, et väljasaatmine on tema õiguste rikkumine kuna ta ei saa Alzeerias psühhiaatrilisi ravimeid. Ta väitis, et väljasaatmine kahjustaks raskelt tema eraelu moraalse ja füüsilise terviklikkuse mõttes.

Kohtuotsus

Art. 3 – rikkumine puudub. Art-l 3 on kõrge lävi, eriti kui asi ei puuduta otselt valitsuse vastutust kahju tekitamise eest.

Art. 8 – rikkumine puudub. „Mitte iga tegu või abinõu mis mõjutab ebasoodsalt moraalselt või füüsilist terviklikkust, ei riiva art. 8 sätestatud õigust eraelu austamisele” (§46).

BERNARD V. PRANTSUSMAA

EIOK 22885/93, kohtuotsus 23 aprill 1998

MDAC märksõnad: aus kohtumõistmine; psühhiaatiline hindamine

Asjaolud

Avaldajat süüdistati kuriteo toimepanemises. Eeluurimise ajal määras kohus psühhiaatrilise ja psühholoogilise ekspertiisi. Esimene ekspertarvamus järeldas et avaldaja „võimalust rehabiliteeruda seab oluliselt kahtluse alla nii avaldaja kriminaalne minevik kui ka tema isiksus”. Avaldaja soovis teist arvamust. Teises arvamuses järeldati „avaldaja ei rehabiliteeru kunagi. Tema kalduvus organiseeritud kuritegeliku maailma poole näib olevat pöördumatu. Ükski karistus ei ole piisav selleks, et murda tema vaimu; ta proovib alati vanglast põgeneda või tugevdada oma sidemeid vanglas olevate kurjategijatega. Nagu tõendab tema kuriteoregister, sooritab ta kindlasti uue kuriteo”. Kohtunik keeldus avaldaja soovist saada kolmandat arvamust. Avaldaja väitis, et kahes arvamuses sisalduvad kommentaarid rikkusid tema õigust ausale kohtumõistmisele ja süütusepresumptiooni.

Kohtuotsus

Art. 6 – rikkumine puudub. Psühhiaatrilise läbivaatuse eesmärk oli tuvastada, kas avaldajal oli psüühika või psühholoogiline häire ja kui nii, siis kas esines seos nende häirete ja kuritegude vahel, mille toimepanemises teda süüdistati. Läbivaatuste eesmärk oli samuti saada hinnang, kui ohtlik ta oli. Kaks spetsialisti, kes asja menetleva kohtu poolt määrati, pidid alustama tööhüpoteesist, et avaldaja oli kuriteod toime pannud. Avaldajal oli võimalus arvamusi vaidlustada, kuid ta ei teinud seda. Kohus kuulas üle kõik avaldaja tunnistajad ja tema advokaatidel oli võimalus teha tähelepanekuid pärast iga tunnistaja ülekuulamist.

BIZZOTTO V. KREEKA

EIOK 22126/93, kohtuotsus 15 november 1996

MDAC märksõnad: kinnipidamise koht

Asjaolud

Avaldaja mõisteti süüdi narkootikumidega kauplemise eest ja talle määrati 8 aastane vanglakaristus. Apellatsioonikohus jättis jõesse esimese otsuse ja määras, et avaldaja tuleb paigutada vastavasse asutusse, et teda saaks ravida uimastisõltuvusest. Seda otsust ei täidetud, avaldaja kaebas EIOK-ile, väites art. 5(1) rikkumist kuna teda ei pandud ravisutusse.

Kohtuotsus

Art. 5(1) – rikkumine puudub. Kinnipidamine oli uimastikauplemise eest kriminaalkorras süüdimõistmise tagajärg. Apellatsioonikohtu otsus paigutada avaldaja ravisutusse ei mõjutanud mingil määral kinnipidamise alust. Järelikult, kinnipidamist oleks saanud uurida ainult seoses art. 5(1)(a) kus kinnipidamine järgnes süüdimõistmisele kompetentse kohtu poolt.

BOCK V. SAKSAMAA

EIÕK 11118/84, kohtuotsus 29 märts 1989

MDAC märksõnad: menetluse pikkus; psühhiaatriline läbivaatus; perekonnaelu; teovõimetus

Asjaolud

Avaldaja andis kohtusse lahutusavalduse kuna tema naine ähvardas talle määrata eestkostja avaldaja väidetava psüühkahäire tõttu. Naine alustas eestkostja määramise menetlusega, kohus võttis avaldajalt teovõime ja määras eestkostja. Kohus saatis avaldaja 26 aprillil 1974 psühhiaatriaiglasse. Kohtumenetlus, kaasaarvatud väited psüühkahäire kohta, jätkusid kuni 1983. Avaldaja väitis, et aeg, mis kulus kohtutel tema lahutusasja läbivaatamiseks ei olnud „mõistlik” art. 6(1) tähenduses.

Kohtuotsus

Art. 6(1) – rikkumine. Otsustavaks lubamatult viibinud menetluses ei olnud mitte niivõrd kohtuliku tegevuse aeglus kui niivõrd liigne tähelepanu, mida osutati avaldaja vaimse tervise seisundile. Põhimõtteliselt peavad siseriiklikud kohtud tegutsema lähtudes eeldusest, et avaldajal on otsustusvõime; kui peaks kerkima põhjendatud kahtlus, siis tuleb võimalikult ruttu välja selgitada see ulatus, milles isik on võimeline osalema juriidilises menetluses.

Üksteise järgi kukkusid läbi kõik menetlused, mis põhinesid mr.Bocki väidetaval psüühkahäirel. Lahutamise otsus jõustumise ajaks tõestas Mr. Bocki normaalset vaimset tervist kokku 5 arvamust. See kohtuasi käsitles asjaolusid, mis on kesksed era-ja perekonnaelu elamisel, täpsemalt abikaasadevahelisi suhteid ning suhteid vanemate ja laste vahel. Kohus tõi välja avaldaja isikliku olukorra, kes 9 aastat „kannatas põhjusel, et alusetult seati kahtluse alla tema vaimse tervise seisund. See oli inimväärkuse tõsine alandamine.” (§48)

BOCSI V. UNGARI

EIÕKom , 24240/94, otsus 21.mai 1998

MDAC märksõnad: aus kohtumõistmine; eraelu; menetluskõlblikkus; teovõimetus; õiguslik esindus

Asjaolud

Avaldajat peeti kinni psühhiaatriaiglas ja talle määrati eestkostja. Avaldaja püüdis ebaõnnestunult oma teovõimet tagasi saada. Ta pöördus EIÕKom poole väites art. 8 alusel, et on rikutud tema õigust eraelule.

Otsus

Art. 8 – menetluskõlbmatu. Sekkumine avaldaja eraellu oli seaduslik ja põhjendatud

Art. 6(1) – menetluskõlbmatu. Lükates ümber kõik avaldaja kaebused, ei võtnud EIÕKom arvesse ka avaldaja argumenti, et et õigusliku esinduse puudumise tõttu ei saanud viimane pöörduda ülemkohtusse, oli asjaolu, mis moodustas art. 6(1) rikkumine, öeldes et „õigusabi määramisest keeldumine isikule kes ei ole võimeline kohtusse pöörduma seoses perspektiivitu õigusvaidlusega ei riku tsiviilasjades kohtule ligipääsuõigust.” (§3)

BOTTA V. ITAALIA

EIÕK, 21439/93, kohtuotsus 24 veebruar 1998
MDAC märksõnad: eraelu; puue, füüsiline

Asjaolud

Tänu avaldaja füüsilisele puudele ei pääsenud ta era-randa, mis rikkus siseriikliku seadusandlust, mille kohaselt era-rannad peavad olema ligipääsetavad puuetega inimestele. Avaldaja väitis, et rikutud on tema art. 8 sätestatud õigust eraelule.

Kohtuotsus

Art. 8 – ei ole kohaldatav. EIÕK ütles, et „eraelu hõlmab inimese füüsilist ja psühholoogilist terviklikkust; art 8 sisalduv garantii tähendab eelkõige, et tagatud peab olema isiksuse areng suhetes teiste inimestega, ilma välise sekkumiseta” (§32). Riigil on positiivne kohustus austada eraelu, näiteks võtta vastu meetmed, et kindlustada austus eraelu suhtes inimestevahelistes suhetes. Isiku ja ühiskonna huvide vahel peab valitsema õiglane tasakaal, kusjuures riik määrab kindlaks selle piirid.

„Õigus, mida taotleb avaldaja, nimelt õigus pääseda randa ja mere äärde kohas, mis on kaugemal tema tavalisest elukohast puhkuse ajal, on väga lai ja määratlemata isikutevaheline suhe, sellel pole otsest seost nende meetetega, mida riik peaks tarvitusele võtma selleks, et oleks otsustusi isiku mitte ligipääsu osas era supluskohta ja avaldaja eraelu osas.” (§35)

Art.14 (mitte diskrimineerimine) – pole kohaldatav. EIÕK selgitas, et art 14 täiendab teisi olulisi Konventsiooni sätteid ja sellel puudub iseseisev tähendus, kuna omab rakendust ainult seoses teiste õigustega. „kuigi art. 14 kohaldamine ei eelda ühe või rohkema artikli rikkumist, ja selle määrani on art 14 iseseisev- ei saa seda art rakendada muidu kui kohtuasja asjaolud ei viita ühe või mitme teise artikli rikkumisele.” (§39)

BOUAMAR V. BELGIA

EIÕK, 9106/80, kohtuotsus 29 veebruar 1988
MDAC märksõnad: kinnipidamine eelmenetluses; laps; väärkohtlemine; õiguslik esindus

Asjaolud

Avaldaja, laps, kaebas art. 5 alusel tema 1 aastase eelmenetluse vältel aset leidnud 9 kinnipidamise juhtumi ebaseaduslikkuse üle.

Kohtuotsus

Art. 5(1)(d) rikkumine. Avaldajat toimetati järjestikku edasi-tagasi vangla ja perekonna vahet. Vanglas puudusid kohased tingimused ja õpetajad. Paigutamiste kordamine ei omanud mingit haridulikku eesmärki ning see tegi paigutamisi üha vähem seaduslikeks.

Art. 5(4) rikkumine. Ainuüksi asjaolu, et avaldaja (kes oli tol ajal väga noor) ilmus isiklikult kohtusse, ei andnud talle efektiivse õigusabi puudumisel vajalikke garantiisid. Avaldaja kaebustel ei olnud tegelikku õiguslikku tagajärge.

BOUILLY V. PRANTSUSMAA

*EIÓK, 38952/97, kohtuotsus 7 detsember 1999. Saadaval ainult prantsuse keeles
MDAC märksõnad: ligipääs dokumentidele; menetluse pikkus*

Asjaolud

Avaldaja soovis saada koopiaid oma haigusloost ja haldusasjast, mis olid seotud tema kinnipidamisega haigla psühhiaatriaosakonnas. Otsustajad kiitsid dokumentidele ligipääsu heaks, v.a. ligipääsu neile dokumentidele, mis pärinesid enne 1980, sest need olid hävitatud. Haigla keeldus väljastamast arstide isiklike märkmeid. Kohus tühistas haigla keeldumise otsuse. Selle tagajärjel väljastati avaldajale 138 täiendavat dokumenti. Avaldaja väitis, et on rikutud tema art. 8 tulenevat õigust austusele eraelu suhtes.

Kohtuotsus

Art. 6(1) – rikkumine. Menetlus kestis rohkem kui 5 aastat. Asi ise ei olnud eriti keerukas. Samas aitas avaldaja ise menetluse venimisele kaasa kuna ta ootas kauem kui 14 kuud enne kui pöördus halduskohtusse. Valitsus ei olnud võimeline seletama rohkem kui 2 aastast tegevusetust.

BRAND V HOLLAND

*EIÓK, 49902/99, kohtuotsus 11 mai 2004
MDAC märksõnad: kinnipidamine, volitus selleks; kinnipidamiskoht*

Asjaolud

Avaldaja kandis 15 kuu pikkust vanglakaristust ja tal leiti olevat psüühikahäire. Kohus kohustas avaldaja üle viima haiglasse. Kinnipidamise määrus jõustus siis, kui avaldaja vangistus lõppes. Avaldajat ei viidud haiglasse seetõttu, et polnud vabu kohti. Ta jäi tavalisse eluurimisvanglasse.

Kohtuotsus

Art. 5(1) – rikkumine. Peab olema mingi seos lubatud kinnipidamise põhjusel, millele tuginetakse ja kinnipidamise tingimustel. Loota, et ametivõimud kindlustaksid, et koht valitud haiglas oleks kohe kättesaadav, on ebareaalne ja liiga jäik lähenemine. Teatud ajavahe soovitud teenuse määramisel ja selle saamisel on paratamatu ja seda tuleb vaadelda kui vastuvõetavat. Märkimisväärne hilinemine sundravi asutusse paigutamisel ja ravi alustamisel mõjutab ravi edukuse väljavaateid vanglast vabanemisejärgse kinnipidamise kehtivusaja vältel. Seega suureneb tõenäosus, et kinnipidamise tähtaega vastavalt pikendatakse.

Võistlevate huvide vahel ei leitud mõistlikku tasakaalu. Ametivõimudele ei olnud see erandlik või ettenägematu olukord. Ka 6 kuuline hilinemine avaldaja haiglasse paigutamisega oli vastuvõetamatu.

CHAVE (NÉE JULLIEN) V. PRANTSUSMAA

*EIÕK, 14461/88, otsus 9 juuli 1991. Saadaval ainult prantsuse keeles
MDAC märksõnad: eraelu; konfidentsiaalsus; menetluskõlblikkus*

Asjaolud

Avaldaja nõudis, et tema nimi ja isikuandmed kustutaks psüühikahäirega isikute registrist. Ametivõimud keeldusid seda tegemast.

Otsus

Art. 8 – menetluskõlbmatu. Andmete säilitamine isiku psüühiaatria haiglas kinnipidamise kohta peale tema vabastamist võiks olla sekkumine eraellu. Samas oli selline sekkumine õigustatud, kuna rakendati väga rangeid konfidentsiaalsuse abinõusid.

CLUNIS V. ÜHENDKUNINGRIIGID

*EIÕK, 45049/98, kohtuotsus 11 september 2001
MDAC märksõnad: eraelu; ligipääs kohtule; menetluskõlblikkus*

Asjaolud

Psüühikahäirega avaldaja ründas hostelis kaasasukat. Ta peeti kinni ja siis vabastati. Ametivõimud täheldasid, et ta käitus agressivselt ja psühhiaater soovitas, et kohalik omavalitsus viiks läbi avaldaja ametliku hindamise, see korraldatigi, kuid mitte viivitamatult. Poltsei kandis ette, et avaldajal olid noad ja ta rääkis pahadest vaimudest. Psühhiaater soovitas, et avaldaja tuleks läbi vaadata niipea kui võimalik. Vahetult pärast seda tappis avaldaja inimese. Ta tunnistati süüdi mõrvas vähendatud vastutusvõime alusel.

Mõrva juurdlusega tuvastati, et avaldaja järelevis pärast tema haiglast vabastamist tehti olulisi vigu. Avaldaja kaebas Inimõiguste kohtule, et talle ei tagatud ligipääsu kohtule tsiviilhagi esitamiseks tervishoiu ametkonna vastu; avaldaja rünne kasvas välja ametivõimude käitumisest. Avaldaja kaebas samuti oma art 8 tulenevate õiguste rikkumise üle osas, et ametivõimud ei olnud täitnud oma positiivset kohustus tagada efektiivne kaitse avaldaja õiguse osas austusele eraelu suhtes, eriti tema psühholoogiline ja psühhiaatiline heaolu.

Otsus

Art. 6(1) – menetluskõlbmatu. Art 6 laieneb ainult vaidlustele õiguste ja kohustuste üle, mida siseriiklik õigus vastuvaidlematult tunnustab, art 6(1) ise neid õigusi ei sisusta. Avaldaja oleks pidanud katsetama oma nõuete vaieldavust siseriikliku seaduse alusel.

Art. 8 – menetluskõlbmatu. Eraelu hõlmab isiku füüsilist ja psühholoogilist terviklikkust. Kuigi art. 8 loomulik eesmärk on kaitsta üksikisikut ametivõimude meelevaldse sekkumise vastu, ei tähenda see, et riik peaks sekkumisest täiesti hoiduma: võivad olla positiivsed kohustused mis on loomuomased ka eraelu kaitsele. Need kohustused võivad hõlmata selliste abinõude vastuvõtmist, mille eesmärk on eraelu kaitse tagamine isegi isikutevahelistes suhtes. Siiski, austuse kontseptsioon ei ole väga täpselt defineeritud. Selleks, et kindlaks määrata, kas selline kohustus on olemas, peab hoolikalt kaaluma avalikke ja isiku huvisid, kus juures riigil on igal juhul otsustusõigus. Ei olnud otsest seost nede abinõude, mida ametivõimud oleksid pidanud

avaldaja arvates rakendama, ja kahju vahel, mis põhjustati avaldaja psühhiaatrilisele heaolule tema poolt toime pandud teo raskuse tõttu, süüdimõistmisele ja järgnenud määramatuks ajaks psühhiaatrilisele kinnipidamisele. Sellel põhjusel on kaebus menetluskõlbmatu.

CROKE V. IIRIMAA

EIÕK, 33267/96, kohtuotsus 15 juuni 1999

MDAC märksõnad: kinnipidamine, volitus selleks; kinnipidamise läbivaatus; menetluskõlblikkus

Asjaolud

Avaldajal oli psüühikahäire ja teda peeti kinni psühhiaatriaiglas. Tema kinnipidamise aega ei olnud siseriikliku õiguse kohaselt ametlikult pikendatud ja ta vabastati kohtu määruse alusel. Tema vabastamise päeval kinnitas kaks arsti, et avaldajat peab veel kinni pidama ja avaldaja peeti uuesti kinni. Avaldaja alustas habeas corpus menetlust väites, et seadus, mis reguleeris kinnipidamist oli põhiseadusega vastuolus. See menetlus ebaõnnestus ja avaldaja pöördus art. 5 alusel EIÕK poole väites, et kohus ei kontrollinud kohaselt tema kinnipidamist ja et habeas corpus menetlus ei olnud piisavalt kiire.

Otsus – menetluskõlblik.

DELBEC V. PRANTSUSMAA

EIÕK, 43125/98, kohtuotsus 18 juuni 2002. Saadaval ainult prantsuse keeles

MDAC märksõnad: kinnipidamise läbivaatus; menetluse kestus

Asjaolud

Avaldaja arreteeriti kuriteo toimepanemise tõttu ja linnapea käsul pandi ta psühhiaatriaiglasse. Avaldaja pöördus 1998. a aprillis tribunali ja halduskohtu poole, taotledes enda viivitamatut vabastamist. Menetlus tribunalis päädis avaldaja vabastamisega haiglast 1998 a sugustis. Halduskohtu menetlus lõpes 1998. a septembris.

Kohtuotsus

Art. 5(4) - rikkumine. Menetluse eesmärk oli teha kiire otsus avaldaja vabastamise kohta, kuid kohus ei teinud otsust nii kiiresti kui võimalik.

D.G. V. IIRIMAA

EIÕK, 39474/98, kohtuotsus 16 mai 2002

MDAC märksõnad: haridus; kinnipidamise koht; laps

Asjaolud

Lapsealise avaldaja üle teostasid alates tema teisest eluaastast eestkostet Iiri ametivõimud. Tal oli raske isiksuse häire ja kriminaalne minevik. Teda peeti ohtlikuks endale ja teistele. Ta põgenes lahtisest majutusest ja ei teinud koostööd tervishoiuametivõimudega. Ta palus 5 korral, et tervishoiu ametnikud tagaksid talle tema vajadustele vastava majutuse. Ametivõimud

otsustasid paigutada ta teismelistele mõeldud tugevdatud toetusega asutusse, kuid sellist Iirimaal ei olnud. Avaldaja pöördus kohtusse, väites, et ta on ilma jäetud põhiseaduslikust õigusest kohasele hooldamisele ja majutusele. Vahepeal määras ülemkohus, et avaldajat tuleb 3 nädalat kinni pidada karistusasutuses. Avaldaja kaebas, tuginedes art. 5, et tema kinnipidamine karistusasutuses ei olnud kooskõlas „seaduses ettenähtud menetlusega”.

Kohtuotsus

Art. 5(1) – rikkumine. Isegi kui kohtuotsustel puudus seaduslik alus, siis ülemkohus kaitses lapse õigusi. Alaealiste kinnipidamise kontekstis ei tule sõnu „järelvalve hariduse üle” võrdsustada järgalt klassiruumis õpetuse saamisega: noore inimese puhul, kes on kohaliku omavalitsuse eetkostel, peab järelvalve hariduse üle hõlmama kohaliku omavalitsuse poolt vanemliku hoolitsuse teostamist asjast puudutatud isiku kasuks ja kaitseks. Karistusasutuses pidi avaldaja alluma selle asutuse korra nõuetele. Haridusalased teenused olid täiesti vabatahtlikud ja avaldaja ei teinud katset neist kasu saada. Kinnipidamist ei peetud esialgse õiguskaitse abinõuks haridusalase järelvalve rakendamisel, viimati mainitud abinõu järgnes vahetult esialgsele õiguskaitsele. Kinnipidamise määrused ei tuginenud ühelegi spetsiifilisele ettepanekule avaldajale turvalise ja kontrollitud hariduse andmiseks.

Art. 5(5) – rikkumine. Konventsioon ei ole inkorporeeritud Iiri seaduste hulka ja seal puudub täitmisele kuuluv õigus kompensatsioonile.

D.M. V. PRANTSUSMAA

*EIÓK, 41376/98, kohtuotsus 27 juuni 2002. Saadaval ainult prantsuse keeles
MDAC märksõnad: kinnipidamise läbivaatus; menetluse kestus*

Asjaolud

Avaldaja paigutati psühhiaatriaiglasse 1997. a mais. Järgmisel kuul palus ta kohtul läbivaadata tema kinnipidamine ja käskida ta viivitamatult vabastada. Kohus hakkas viivitamatu vabastamise avaldust menetlema 1 aasta ja 20 päeva pärast selle saamist. Avaldaja kaebas art. 5(4) rikkumise üle menetluse pikkuse pärast.

Kohtuotsus

Art. 5(4) – rikkumine. Selline menetluse kestus ei vasta nõudele, et kinnipidamise seaduslikkust tuleb kontrollida kiiresti.

D.N. V. ŠVEITS

*EIÓK, 27154/95, kohtuotsus 29 märts 2001
MDAV märksõnad: aus kohtumõistmine; kinnipidamise läbivaatamine*

Asjaolud

Avaldaja peeti kinni vaimse tervise seaduse alusel. Psühhiaater, kes ravis avaldajat, oli ühtlasi ka kohtunik haldusastjade kaebuste komisjonis (Administrative Appeals Commission), kus kuulati avaldaja psühhiaatrilisest kinnipidamisest vabastamise asja. Teised komisjoni liikmed ei olnud psühhiaatrid ja seega pidid täielikult lähtuma psühhiaatri arvamusest. Avaldaja kaebas art. 5 rikkumise üle tribunali erapooletuse puudumise tõttu.

Kohtuotsus

Art. 5(4) – rikkumine. Menetlusel peab tulenevalt art. 5(4) olema õiguslik iseloom ja see peab andma garantiid, mis on sellele vabaduse võtmise liigile kohane. Kohtu sõltumatus on eluliselt oluline element. Kui küsimuse all on psüühikahäirega isikult vabaduse võtmine, siis on selline erapooletus hädavajalik.

DONNADIEU V. PRANTSUSMAA

*EIÓK, 39066/97, kohtuotsus 27 veebruar 2001. Saadaval ainult prantsuse keeles
MDAC märksõnad: kinnipidamise läbivaatus; menetluse pikkus*

Asjaolud

Avaldaja paigutati 1969.a. psühhiaatriaiglasse. Uskudes, et tema kinnipidamine oli ebaseaduslik, alustas avaldaja menetlust enda vabastamiseks. 1995. a tegi avaldaja eraldi avalduse hüvitise saamiseks tsiviilkohtule. Avaldaja esitas kaebuse Inimõiguste kohtule art. 6(1) alusel menetluse kestuse tõttu.

Kohtuotsus

Art. 6(1) – rikkumine. Tsiviilmenetlus kestis rohkem kui 5 aastat ja 6 kuud, mis on teoreetiliselt liiga pikk aeg ühe kohtuastme kohta. Haldusmenetlus kestis kokku 6 aastat ja 8 kuud. Asi ei olnud nii keeruline, et sellist venitamist õigustada.

DOUGOZ V. KREEKA

*EIÓK, 40907/98, kohtuotsus 6. märts 2001
MDAC märksõnad: CPT; väljasaatmine; väärkohtlemine*

Asjaolud

Avaldaja, rahvuselt süürlane, mõisteti süüdi narkootikumidega seotud kuritegudes ja määrati, et ta tuleb maalt välja saata.

Vahemikus juuni 1997 ja detsember 1998 peeti avaldajat kinni ülerahvastatud ja räpastes kongides, milles olid puudulikud hügieeni ja magamisvõimalused, ebapiisavalt sooja vett, värsket õhku ja päevavalgust ning võimalusi kehalisteks harjutusteks. CPT kinnitas avaldaja poolt esitatud tõendeid oma aruandega politsei kongide kohta.

Kohtuotsus

Art. 3 – rikkumine. Sellistes tingimustes kinnipidamise ülemääraselt pikk periood on alandav kohtlemine art 3 kohaselt.

E. V. NORRA

EIÓK, 11701I, kohtuotsus 29 august 1990

MDAC märksõnad: kinnipidamise läbivaatus; menetluse pikkus

Asjaolud

Avaldaja mõisteti süüdi mitmete kuritegude eest, tal oli „psühhopaatia” diagnoos ja teda paigutati määramata ajaks kinnisesse psühhiaatriahaiglasse. Avaldaja pöördus kohtu poole oma kinnipidamise läbivaatamiseks. Kohtumenetlus kestis 8 nädalat: 5 nädalat avalduse esitamisest kohtuistungini ja istungist 3 nädalat otsuse kuulutamiseni. Avaldaja kaebas art. 5 alusel menetluse pikkuse peale.

Kohtuotsus

Art. 5(4) rikkumine. 8 nädalat ei olnud „kiire”.

EDWARD (PAUL AND AUDREY) V. ÜHENDKUNINGRIIGID

EIÓK, 46477/99, kohtuotsus 14.märts 2002

MDAC märksõnad: juurdlus; surm; õiguslik esindus

Asjaolud

Avaldajad olid kongikaaslaste poolt tapetud vand Edwardsi vanemad. Tapja mõisteti kriminaalasjas süüdi mõrvas. Pärast mõrva viidi läbi küsitlus, et tuvastada, kuidas surm saabus. Uurimisgrupp koosnes viiest inimesest, keda juhtis vanem advokaat, grupp sai kokku 56 päeval 10 kuu vältel. Grupp tegutses eraldatuses, kuid kuulas üle 150 tunnistajat ning vaatas läbi suure hulga kirjalikke tõendeid. 388 leheküljelises lõpp-aruandes leiti mitmeid rikkumisi ja anti soovitusi tulevikus rakendamiseks.

Avaldajad kaebasid art. 2 alusel, et lahkunu omastel keelati küsitlusest osa võtta, kuna küsitlus viidi läbi eraldatuses. Avaldajatel puudus õiguslik esindus ja võimalus küsitleda tunnistajaid. Nad kaebasid samuti, et uurimiskomisjonil puudus volitus tunnistajate sundimiseks ütluste andmisele (2 vangla töötajat keeldusid komisjonile suuliste ütluste andmisest).

Kohtuotsus

Art. 2 – rikkumine. Uurimiskomisjonil volituste puudumine tunnistajate kohustamiseks ütluste andmisele vähendas komisjoni võimekust surma tegelike asjaolude väljaselgitamisel ja seeläbi art. 2 eesmärkide saavutamisel. Kuna avaldajad olid asjast lähedalt ja isiklikult puudutatud, ei tohtinud uurimist läbi viia eraldatuses.

EQQER V. AUSTRIA

EIÓKom, 15780/89, otsus 11. oktoober 1993

MDAC märksõnad: ligipääs kohtule; menetluskõlblikkus; teovõimetus

Asjaolud

Avaldajal oli vaimne puue ja tal oli eestkostja. Ta kaebas tuginedes art. 6(1), et tal puudus ligipääs kohtule selleks, et loobuda eestkostjast või see välja vahetada.

Otsus

Art. 6(1) – menetluskõlbmatu. Eestkoste tähendab, et avaldajat esindab eestkostja. Austria seadus sisaldas perioodilist läbivaatusi eestkoste vajalikkuse suhtes. Piirangud, mida kohaldati avaldaja teovõimele eestkostja määramisega ei muutnud avaldaja kohtule ligipääsu õiguse olemust.

ENHORN V. ROOTSI

EIOK, 56529/00, kohtuotsus 25.jaanuar 2005
MDAC märksõnad: kinnipidamine, volitus selleks

Asjaolud

Avaldajal oli HIV viirus ja ta nakatas sellega teist inimest. Ta paigutati haiglasse, et ta ei nakataks veel teisi HIV-iga. Pärast haiglast põgenemist diagnoositi tal paranoline isiksuse häire ja ta paigutati uuesti haiglasse. Kinnipidamine vältas peaaegu 7 aastat. Avaldaja kaebas, et kohustusliku isoleerimise määrused ja tahtevastane haiglasse paigutamine rikkus art. 5(1) tulenevaid õigusi.

Kohtuotsus

Art. 5(1)(e) – rikkumine. Kinnipidamise eesmärk oli takistada avaldajal HIV viiruse levitamist. Nakkushaiguse levitamise eesmärgil isiku kinnipidamise seaduslikkuse hindamise oluline kriteerium on, kas nakkushaigus on ohtlik teiste tervisele ja ohutusele, ja kas nakatunud isiku kinnipidamine on haiguse leviku takistamise viimane võimalus, sest vähem sekkuvad meetmed on olnud ebapiisavad avaliku huvi tagamiseks. Kui sellised asjaolud on ära langenud, siis vabaduse võtmise alus lakkab olemast. Pikendades kinnipidamist peaaegu 7 aastani, mille tulemusena oli avaldaja tahtevastaselt haiglas kokku peaaegu 1,5 aastat, rikkusid ametivõimud tasakaalu vajaduse vahel garanteerida, et HIV viirus ei leviks ja avaldaja vabadusõiguse vahel.

ERIKSSON V. ROOTSI

EIOK, 11373/85, kohtuotsus 22 juuni 1989
MDAC märksõnad: eraelu; laps

Asjaolud

Avaldaja tütar võeti hooldusele ja paigutati asendusperre hooldusele 1978. 1983 lõpetasid ametivõimud hooldusele paigutamise, kuid otsustasid, et laps peab jääma asendusperre ja et laps peab järkjärgult tagasi pöörduma avaldaja juurde. Avaldaja väitis, et otsus, millega keelati tal määratlemata perioodiks oma last asendusperest ära võtta ja selle keelu jõusolek rohkem kui 6 aasta vältel ning piirangud mida tal tuli taluda ligipääsu osas lapsele, rikkusid art 8. Avaldaja väitis veel, et kuna tal puudus võimalus vaidlustada tütrele ligipääsu piiranguid kohtus, rikuti ka art. 6.

Kohtuotsus

Art. 8 – rikkumine. Vanema ja lapse poolt vastastikku teineteise seltskonnas olemise nautimine on perekonnaelu baaselement. Peresuhted ei lõpe, kui laps võetakse avalikule hooldusele. Ligipääsu piirang ei olnud antud juhtumil kooskõlas siseriikliku õigusega ja proportsionaalne legitiimsete eesmärkidega.

Art. 6 – rikkumine. Ebaadekvaatsed õiguslikud abinõud ligipääsu piiramise osas.

ERKALO V. HOLLAND

EIÓK, 23807/94, kohtuotsus 2.september 1998
MDAC märksõnad: kinnipidamine, volitus selleks

Asjaolud

Avaldaja kandis vanglakaristust, millele pidi järgnema kinnipidamine psühhiaatriahaiglas. Ametivõimud otsustasid ravi läbi viia enne planeeritud tähtaega. Prokurör taotles avaldaja kinnipidamise tähtaja pikendamist, kuid taotlus jõudis kohtusse liiga hilja. Avaldaja väitis, et rikuti art. 5 tänu 2,5 kuulisele ajavahemikule esialgse kinnipidamise tähtaja lõppemise ja vastava kohtuotsuse tegemise vahel.

Kohtuotsus

Art. 5(1) – rikkumine. Kuigi prokurör tegi kinnipidamise pikendamise taotluse õigeaegselt ja informeeris sellest ka avaldajat, jõudis taotlus kohtusse 2 kuud pärast kinnipidamise tähtaja lõppemist. Kohustus tagada, et kinnipidamise tähtaaja pikendamise taotlus tehakse ja seda arutatakse tähtaegselt lasub ametivõimudel mitte kinnipeetaval.

FRANSISCO V. PRANTSUSMAA

EIÓK, 38945/97, kohtuotsus 29. august 2000. Saadaval ainult prantsuse keeles
MDAC märksõnad: menetluse kestus

Asjaolud

Avaldaja kaebas kahe menetluse, mille ta alustas hüvitise nõudes tema kinnipidamise eest psühhiaatriahaiglas, kestuse üle. Menetlus kestis ühel juhul 7 aastat ja 9 kuud ning teisel juhul 3 aastat ja 4 kuud.

Kohtuotsus

Art. 6(1) rikkumine. Valitsus võttis omaks, et menetlus ei olnud eriti keerukas.

GAJCSI V. UNGARI

EIÓK, 34503/03, kohtuotsus 3 oktoober 2006
MDAC märksõnad: kinnipidamine, volitus selleks

Asjaolud

Avaldajat peeti psühhiaatriahaiglas 3 aastat enne kui kohus viis läbi iga-aastase kinnipidamise seaduslikkuse läbivaatuse. Kohus pikendas kinnipidamist, põhjendades seda alljärgnevalt: „Tuginedes asjas olemasolevatele tõenditele ja eksperdi arvamusele tuvastas kohus, et patsiendi psühhiaatrilise ravi tähtaja pikendamine on õigustatud ja seaduslik. Patsient vajab edasist ravi”. Avaldaja esitas apellatsiooni väites, et kohtuotsus oli alusetu. Kaebus jäeti rahuldamata. Avaldaja väitis, et tema kinnipidamine ei toimunud seaduses ettenähtud protseduuri kohaselt ja et teda ei informeeritud vabaduse võtmise põhjustest.

Kohtuotsus

Art. 5(1) – rikkumine. Iga vabaduse võtmine peab toimuma mitte ainult kooskõlas siseriiklike materiaals- ja menetlusõigusnormidega, vaid peab olema samuti vastavuses art. 5 eesmärgiga, s.o. peab kaitsama isikut meelevaldsuse eest. Vastav siseriiklik õigus rõhutab ohtlikkust kui kinnipidamise eeltingimust, et õigustada tahtevastast hospitaliseerimist ja ravi. Siseriiklikes kohtuotsustes puudus igasugune hinnang avaldaja väidetavalt ohtliku või potentsiaalselt ohtliku käitumise kohta, seega ei tulenenud selline kinnipidamine seadusest.

GASKIN V. ÜHENDKUNINGRIIGID

EIOK, 10454/83, kohtuotsus 7 juuli 1989

MDAC märksõnad: eraelu; konfidentsiaalsus; ligipääs haigusloole

Asjaolud

Avaldaja tahtis alustada menetlust kohaliku omavalitsuse vastu, kuna teda lapsena kasuperes väidetavalt väärkoheldi. Ta proovis saada ligipääsu kohalikus omavalitsuses olevatele dokumentidele. Kohalik omavalitsus otsustas, et avaldajale võimaldatakse ligipääs dokumentidele juhul kui dokumentide koostajad annavad selleks nõusoleku. Avaldaja kaebas, et otsese ligipääsu puudumine rikub tema art 8 sätestatud õigust austusele eraelu suhtes.

Kohtuotsus

Art. 8 – rikkumine. Isikutel, kes on avaldajaga sarnases olukorras, on eluline Konventsiooniga kaitstud huvi saada informatsiooni, selleks et mõista oma lapsepõlve ja varasemat arengut. Samas on avalike dokumentide konfidentsiaalsus oluline informatsiooni objektiivsuse ja usaldusväarsuse eesmärgil, konfidentsiaalsus võib olla samuti oluline kolmandate isikute kaitsmise eesmärgil. Süsteemi, mis seab dokumentidele ligipääsu sõltuvaks dolumendi koostaja nõusolekust, võib põhimõtteliselt lugeda kooskõlas olevaks art. 8 nõuetega, võttes arvesse riigi otsustusõigust. Sellise süsteemi puhul peavad selle isiku, kes soovib ligipääsu dokumentidele, mis on seotud tema era-ja perekonnaeluga, õigused olema kaitstud, juhul kui dokumendi koostaja ei ole kättesaadav või keeldub alusetult nõusoleku andmisest.

Selline süsteem vastab proportsionaalsuse nõuetele ainult siis kui on tagatud, et sõltumatu organ otsustab lõpuks, kas tuleb võimaldada ligipääsu dokumentidele juhul kui koostaja keeldub nõusoleku andmisest. Käesoleval juhul polnud avaldajale selline menetlus kättesaadav.

Art. 10 – rikkumine puudus. Art. 10 ei sisalda valitsuse kohustust kõnealust informatsiooni avaldajale edastada.

GIALAMAS V. KREEKA

EIOK, 70314/01, kohtuotsus 21 oktoober 2004. Saadaval ainult prantsuse keeles

MDAC märksõnad: ligipääs haigusloole; menetluse kestus

Asjaolud

Avaldaja pandi paranoia diagnoosiga haiglasse ja arstid allkirjastasid „tunnistuse paigutamise kohta”. Hiljem viidi avaldaja üle haiglasse, kus arstid nõustusid avaldajaga, et tal ei olnud

paranoia sümptomeid ja et ta ei vajanud kinnipidamist. Avaldaja palus, et haigla tühistaks tunnistuse, kuid viimane keeldus sellest, sest tegemist oli avaliku dokumendiga, mis tõendas avaldaja terivse seisundit selle vaäljaandmise päeval. Avaldaja kaebas kohtusse, kus otsuse tegemine võttis rohkem kui 3 aastat aega. Avaldaja vaidlustas tema art. 6(1) sisalduva õiguse rikkumise menetluse ebamõistliku kestuse tõttu.

Kohtuotsus

Art. 6(1) – rikkumine. Menetluse kestuse põhjendatus sõltub asjaoludest, antud juhtumil ei olnud need kuigi keerukad.

GLASS V. ÜHENDKUNINGRIIGID

EIÕK, 61827/00, kohtuotsus 9 märts 2004

MDAC märksõnad: eraelu; laps; ravi

Asjaolud

Avaldajal 1 oli mitmeid vaimseid ja füüsilisi puudeid ning ta vajas 24 tunnist hooldust. Pärast operatsiooni jäi ta raskelt haigeks. Avaldaja 2, avaldaja 1 ema, keeldus morfiini kasutamisest poja valude leevendamise eesmärgil. Arst arvas, et elustamine ei ole avaldaja 1 huvides. Avaldaja 2 palus, et tal lubataks poeg, juhul kui viimane on suremas, koju viia, kuid poltseinik teatas, et ta arreteeritakse, juhul kui ta teeb katset poega haiglast ära viia. Avaldajale 1 anti läbi tilguti diamorfiini lahust ja see põhjustas vaidluse arsti ja pereliikmete vahel. Perekond uskus, et avaldaja 1 suhtes püütakse rakendada varjatult eutanaasiat ja püüdis takistada arste poja palatisse sisenemast. „Mitteelustamise” käsk pandi avaldaja 1 haiguslukku ilma emaga nõu pidamata. Haigla oleks pidanud pöörduma kõrgemasse kohtusse nõusoleku saamiseks, kuid ei teinud seda. Avaldaja 1 olukord halvenes ja ema elustas teda ise edukalt. Avaldaja 1 olukord paranes ja ta sai haiglast koju. Avaldajad väitsid, et rikuti art. 8 sätestatud õigust eraelule ja et seadus ei taganud austust füüsilise ja moraalse terviklikkuse suhtes.

Kohtuotsus

Art. 8 – rikkumine. Otsus kohaldada poja suhtes ravi hoolimata ema vastuväidetest, põhjustas sekkumise õigusesse eraelule ja eriti õigusesse füüsilisele terviklikkusele. Sekkumine oli kooskõlas seadusega ja haigla personal taotles oma tegevusega seaduslikku eesmärki ja nende kavatsuseks ei olnud avaldaja 1 surma kiirendada.

Otsustamisel, kas selline sekkumine oli vajalik demokraatlikus ühiskonnas, ei suudetud kohtule rahuldavalt selgitada, miks haigla ei pöördunud kõrgema kohtu poole. Arstidel oli sel ajal ebamäärane prognoos selle kohta, kas avaldaja 1 peab vastu edasisele eluohtlikule olukorrale ja arstidele anti selgelt teada, et ema ei ole nõus pakutud raviga. Haigla kohustus oli viia asi kõrgema kohtu ette. Ametivõimude otsus ignoreerida avaldaja 2 vastuväiteid pakutavale ravile ilma kohtu vastava otsuseta viis art. 8 rikkumisele.

GORSHKOV V THE UKRAINA

EIÓK, 67531/01 kohtuotsus 8 november 2005
MDAC märksõnad: kinnipidamise läbivaatus

Asjaolud

Avaldaja saadeti kriminaalkohtu poolt psühhiaatriaiglasse. Mõned aastad hiljem pöördus haigla kohtu poole, et avaldaja viidaks üle tavalisele jälgimisele, sest tema käitumine oli paranenud. Mitmed sellised taotlused jäeti rahuldamata. Lõpuks avaldaja vabanes. Ta esitas kaebuse art. 5(4) alusel, et tal ei olnud kinnipidamise vaidlustamiseks efektiivseid abinõusid, täpsemalt väidab ta, et ta vabastati peaaegu 2 aastat pärast seda, kui tema seisukord oli paranenud.

Kohtuotsus

Art. 5(4) – rikkumine. Ligipääs kohtule ei peaks sõltuma kinnipidamise üle otsustavate organite heast tahtest, mis aktiveeritakse arstide või haigla administratsiooni otsustusel. Patsiendil peab olema õigus pöörduda omal algatusel kinnipidamise õigsuse läbivaatamiseks kohtusse. Ukraina kehtiv õigus, mis sätestas, et patsient viiakse teatud ajal kohtu ette oli ebapiisav ja ei välistanud vajadust patsiendi poolt sõltumatu isikliku avalduse esitamise õigusele.

GRANATA V. PRANTSUSMAA

EIÓK, 39626/98, kohtuotsus 19 märts 2002. Saadaval ainult prantsuse keeles
MDAC märksõnad: kinnipidamise läbivaatus; menetluse kestus

Asjaolud

Avaldaja paigutati psühhiaatriaiglasse pärast arstipoolse tõendi väljastamist, et paigutamine on välitamatult vajalik. Avaldaja alustas haldusmenetlust, vaidlustades haigla korralduse seaduslikkust. Ta alustas samuti menetlust tsiviilkohtus kantud kahju eest hüvitise saamiseks. Ta kaebas tsiviilkohtumenetluse pikkuse üle (9,5 aastat kahe kohtuastme läbimiseks).

Kohtuotsus

Art. 6(1) rikkumine. Viivitus ei olnud põhjendatud.

GRARE V. PRANTSUSMAA

EIÓKom, 18835/91, otsus 2 detsember 1992. Saadaval ainult prantsuse keeles
MDAC märksõnad: eraelu, ravi

Asjaolud

Avaldajale anti sunniviisiliselt psühhiaatrilist ravimit, millel olid soovimatud kõrvalmõjud. Ta väitis, et tegemist oli ebainimliku ja alandava kohtlemisega ja samuti eraelu austamise rikkumisega.

Otsus

Art. 3 ja 8 – rikkumine puudus. Isegi kui ravil olid ebameelduvad kõrvalmõjud, ei ulatunud see art. 3 mõttes tõsiduselt minimaalse raskusastmeni. Ravi oli sekkumine eraellu, kuid see oli vajalik avaliku korra säilitamiseks ja tervise kaitseks art. 8(2) alusel.

GUENAT V. ŠVEITS

EIÕKom, 24722/94, otsus 10 aprill 1995. Saadaval ainult prantsuse keeles
MDAC märksõnad: kinnipidamine, volitus selleks; menetluskõlblikkus; psühhiaatriline hindamine

Asjaolud

Politseinikud kutsusid avaldaja, keda nad arvasid kummaliselt käituvat, endaga kaasa politsei jaoskonda, mida avaldaja tegi vastuvaidlematult. Politsei jaoskonnas ei pandud teda luku taha, vaid ta võis seal vabalt ringi jalutada. Avaldaja vaadati läbi psühhiaatri poolt, kes otsustas, et avaldaja on ohtlik endale ja teistele ja seetõttu vajas paigutamist erikeskkonda. Psühhiaater koostas kirja avaldaja tahtvastaseks kinnipidamiseks psühhiaatriaiglas. Vastuvõtul teostatud somaatilisel läbivaatusel tuvastati avaldajal kõrge vererõhk ning seetõttu viidi avaldaja viivitamatult üle kantoni haiglasse, kus teda peeti kuni 1 augustini 1989 kolme epileptilise hoo tõttu. Avaldaja kaebas tuginedes art. 5(2), et teda peeti solvavalt ja ebavajalikult kinni psühhiaatriaiglas.

Art. 5 – menetluskõlbmatu. Avaldaja ei ammendanud art. 5(2) juurde kuuluvaid siseriiklike võimalusi. Politsei pidas avaldaja kinni humaansel kaalutlusel avaldaja imeliku käitumise tõttu. Kuna kinnipidamisel ei olnud represserivat iseloomu, siis ei võetud avaldajalt vabadust art. 5(1) mõttes.

GUÉRIN V. PRANTSUSMAA

EIÕK, 25201/94, kohtuotsus 29 juli 1998
MDAC märksõnad: aus kohtumõistmine; ligipääs kohtule; menetluskõlblikkus

Asjaolud

Kuigi avaldaja oli teadlik kohtuistungi toimumise kuupäevast, ei olnud teda kohal, kui talle mõisteti 2 aastane vanglakaristus ja anti välja kinnipidamise order. Sõltumatult kohtu toimingutest võeti avaldaja psühhiaatriaiglasse, kuhu ta jäi kuni päevani, mil politsei tuli täitma tema kinnipidamise orderit. Kohus jättis avaldaja apellatsioonkaebuse vastuvõtmata põhjusel, et ta ei kuuletunud kinnipidamise orderile. Avaldaja väitis, et rikuti art 6(1), sest kohtuotsuse põhjenduste tõttu rikuti tema kohtule ligipääsi õigust, mis on ausa kohtupidamise üks elementidest.

Kohtuotsus

Art 6(1) – rikkumine. Õigus kohtulikule läbivaatusele ei ole absoluutne ja seda võib piirata seaduses sätestatud alustel, eriti mis puudutab kaebuse vastuvõtmise tingimusi. Need piirangud ei tohi ligipääsuõigust piirata sellisel viisil või määral, et selle õiguse olemust rikutakse. Need piirangud peavad taotlema seaduslikku eesmärki ja kasutatud abinõude ja taotletava eesmärgi vahel peab olema mõistlik proportsionaalsus.

H. V. PRANTSUSMAA

EIÓK, 10073/82, kohtuotsus 24 oktoober 1989
MDAC märksõnad: menetluse kestus; väärkohtlemine

Asjaolud

Avaldaja oli 1961.a peaaegu 4 kuud psühhiaatriahaiglas. Ta kaebas haigla kohtusse tõsiste väidetavalt haiglas saadud ravi põhjustatud tervisekahjustuste pärast. Esimese astme kohtus jäeti tema nõuded rahuldamata. Menetlus kestis 7 aastat ja 7 kuud. Avaldaja väitis, et rikuti art. 6(1) menetluse kestuse tõttu.

Kohtuotsus

Art. 6(1) – rikkumine. Menetlus oli ülemääraselt pikk, kuna ei viidud läbi juurdlust, valitsus ei esitanud tõendeid, et olukord oli ajutine ja et võeti midagi ette olukorra parandamiseks.

HÉNAF V. PRANTSUSMAA

IÓK, 65436/01, kohtuotsus 27 november 2003
MDAC märksõnad: menetluskõlbulikkus; ohjeldamine; väärkohtlemine

Asjaolud

Kuna avaldaja ei pöördunud õigeaegselt pärast puhkust vanglasse tagasi, tuvastati avaldajal psühholoogiline häire, mis kahjustas tema otsustusõigust, eriti arvesse võttes tema kõrget iga. Kui avaldaja pöördus vanglasse tagasi, viidi ta haiglasse operatsioonile. Talle pandi haiglasse viimisel käerauad ning need jäeti peale kogu ülejäänud päevaks. Öösel enne operatsiooni aheldati ta hüppeliigest pidi voodijala külge. Avaldaja kaebas, et teda koheldi haiglas ebainimlikult, ta keeldus operatsioonist ning viidi vanglasse tagasi. Avaldaja tegi kriminaalmenetluse alustamise avalduse politseinike vastu, seda aga ei võetud vastu, sest polnud tasutud riigilõivu. Avaldaja väitis, et lähtudes tema east, tervise seisundist ja haiglas pidamise tingimustest, et on rikutud art. 3.

Kohtuotsus

Art. 3 – rikkumine. Avaldajat ei olnud süüdimõistetud vägivaldsete tegude eest. Tema vanglasse õigeaegselt mittetagasiöördumine oli põhjustatud tema psühholoogilisest häirest ja see ei olnud vägivaldne. Ei olnud tuvastatud, et avaldaja oleks kujutanud endast ohtu. See ohtlikkuse aste, mis tal väidetavalt oli, ei õigustanud tema kinnitamist haiglavoodi külge ööl enne operatsiooni, eriti pidades silmas asjaolu, et kaks politseinikku valvasid palati ukse ees. Pidades silmas avaldaja vanust, tervise seisundit ja ülaltoodud põhjendusi, oli tema liikumise piiramine turvanõuete seisukohast ebaproportsionaalne ja mittevajalik.

HERCZEGFALVY V. AUSTRIA

EIÓK, 10533/83, kohtuotsus 24 september 1992
MDAC märksõnad: eraelu; kinnipidamise läbivaatus; kirjavahetus; menetluse kestus; ohjeldamine; ravi

Asjaolud

Avaldaja mõisteti süüdi kriminaalkuritegudes ja teda peeti kinni psühhiaatriahaiglas. Ta kaebas:

Art. 5(4) alusel, et kohtuotsuseid, millega läbivaadati tema kinnipidamise seaduslikkust, ei tehtud piisavalt kiiresti. 3 kohtuotsust avaldaja kinnipidamise kohta tehti 15 kuulise, 2 aastase ja 9 kuulise vahemike järel.

Art. 3 alusel, et talle anti tema tahtvastaselt ja ilma vajaduseta rahusteid, teda sundtoideti ja aheldati nädalateks käeraudadega haiglavoodi külge.

Art. 8 alusel, et haigla sundtoitis teda, ravis teda tema tahtvastaselt ja keeldus edasi saatmast tema kirju.

Art. 10 alusel, et ta oli kinnipidamisel pikkadeks perioodideks ilma jäetud lugemisvarast, raadiost ja televisioonist.

Kohtuotsus

Art. 5(4) – rikkumine. Esimesed otsused (15 kuud ja 2 aastat) ei olnud tehtud mõistlike ajavahemike jooksul, eriti silmas pidades asjaolu, et arvukatele avaldaja poolt esitatud vabastamise taotlustele ei antud mingit vastust.

Art. 3 – rikkumine puudus. Kohus arwab, et alaväärne ja jõuetu olukord, mis on psühhiaatriaigla patsientide puhul tavapärane, kutsub üles kõrgendatud valvsusele Konventsiooni sätete täitmise kontrollimisel. Kuigi meditsiiniteaduse tunnustatud reeglitele tuginedes, on meditsiinipersonali otsustada, milliseid ravimeetodeid kasutada ja kui vajalik ka jõuga, et säilitada nende patsientide füüsilist ja vaimset tervist, kes on täiesti otsustusvõimetud ja kelle eest personal seetõttu on vastutav, jäävad sellised patsiendid halvustamist keelava artikli 3 kaitse alla. Sellistes juhtumites on arstiteaduse kokkulepitud põhimõtetel otsustav tähtsus; üldjuhtumil ei saa terapeutiliselt vajalik abinõu olla ebainimlik või alandav. Kohus peab aga olema täiesti veendunud, et meditsiinilise vajaduse olemasolu on veenvalt tõestatud (§82). Antud asjas oli olemas terapeutiline vajadus, mida ei saa käsitleda ebainimliku või alandava kohtlemisena.

Art. 8 – rikkumine. Seadus, millele valitsus tugines avaldaja kirjavahetuse puutumatus rikkudes, oli ebaselge ja „ei määratlenud diskretsiooniõiguse ulatust või teostamise tingimusi, mis antud juhul kuulusid vaidlustatud abinõude olemusse. Sellised piiritlemised on seda enam vajalikud psühhiaatrilistes asutustes kinnipidamise juhtudel, kuna nendes asutustes viibivad isikud on sageli meditsiiniametnike meelevallas ja nende kirjavahetus on ainuke kontakt välisilmaga” (§91).

Art. 10 – rikkumine. Seadus, millele valitsus tugines, et õigustada informatsioonile ligipääsu piiramist, oli ebaselge.

HERZ V. SAKSAMAA

*EIÓK, 44672/98, kohtuotsus 12 2003. Saadaval ainult prantsuse keeles
MDAC märksõnad: kinnipidamise läbivaatus; psühhiaatriline hindamine*

Asjaolud

Avaldajat peeti kinni psühhiaatriaiglas. Psühhiaatrilise läbivaatuse aktis järeldati, et avaldajal oli paranoiline psühhooos ja ta oli seetõttu ohtlik. Järgnevatel läbivaatustel erinevate

spetsialistide poolt jõuti kinnipidamise vajalikkuse suhtes erinevatele seisukohtadele. Avaldaja paigutati uuesti psühhiaatria haiglasse. Telefoni teel saadud diagnoosi põhjal määras kohus esialgse õiguskaitse korras paigutamise rakendamise. Avaldaja väitis, et on rikutud artikleid 5(1), 5(4) ja 6(1) ning kaebas, et tema 2 kinnipidamine oli ebaseaduslik, kuna tal ei olnud psüühikahäiret. Samuti puudus tal ligipääs kohtule tema kinnipidamise seaduslikkuse läbivaatamiseks.

Kohtuotsus

Art. 5(1) ja 6(1) – rikkumine puudus. Kohus ei rikkunud seadust, kui ei nõudnud psühhiaatrilise ekspertiisi akti ega kuulunud avaldajat, kuna kohtul oli kohustus teha otsus kiiresti. Avaldaja vaimse tervise seisukorra suhtes järeldusele jõudmine oli tänu erinevatele psühhiaatrilistele arvamustele keeruline.

Art. 5(4) – rikkumine. Kohtud jätsid avaldaja kaebused rahuldamata põhjusel, et esialgse õiguskaitse määrustes sätestatud tähtajad olid lõppenud ja avaldaja põgenes haiglast. Selliste abinõude, isegi kui need olid ajutist laadi, tõsidust arvesse võttes, ei saanud ainuüksi asjaolu, et kinnipidamise määrukses sätestatud tähtaeg oli möödunud, olla põhjuseks avaldaja tema kinnipidamise seaduslikkuse läbivaatamise õigusest ilma jätmisel.

H.F. V. SLOVAKKIA

*EIÓK, 54797/00, kohtuotsus 6 november 2005. Saadaval ainult prantsuse keeles
MDAC märksõnad: aus kohtumõistmine; psühhiaatriline hindamine; soovitus; teovõimetus*

Asjaolud

Kohus tunnistas avaldaja teovõimetuks põhjusel, et tal oli krooniline paranoiline skisofreenia ja ta ise olnud võimeline tegema õiguslikke tehinguid ja oma eluga toime tulema. Kohus ei kuulunud avaldajat, kuid tugines oma otsuses vanale psühhiaatrilisele läbivaatuse aktile ja avaldaja endise abikaasa avaldustele ning viimase poolt kutsutud tunnistaja ütlustele.

Avaldaja kaebas edasi, kuid ilma avaldaja esindaja poolt nõutud avaldaja ärakuulamiseta ja uut kohtupsühhiaatrilise ekspertiisi akti tellimata, jättis kohus kaebuse rahuldamata. Avaldaja sai oma teovõime tagasi juulis 2001.

Avaldaja väitis, et rikutud on art. 6(1) ja kaebas, et temalt teovõime võtmise menetlus oli ebaaus. Ta väitis, et kohus ei tuvastanud õigesti otsuse aluseks olnud asjaolusid ega põhjendanud oma otsuseid piisavalt. Ta kaebas ka kohtu poolt määratud eestkostja tegematajätmistele peale.

Kohtuotsus

Art. 6(1) – rikkumine. Slovakkia seadus nägi ette eestkostja määramist, kes pidi tegutsema isiku, kelle teovõime küsimus oli arutluse all, huvides. Avaldajale ei määratud eestkostjat esinduseks esimese astme kohtus, avaldaja oli esindatud ainult apellatsioonikohtus.

Psühhiaatriline ekspertiisi akt ei olnud värske Ministrite Komitee R(99)4 soovitusel „Teovõimetute täiskasvanute õiguslike kaitse printsiipide” mõttes. Veelgi enam, uus ekspertiisi akt oleks aidanud apellatsioonikohtul otsustada, kas oleks pidanud avaldaja isiklikult ära kuulama.

Veelgi enam, menetlustes, mille tulemus oli avaldajale väga oluline, oleks pidanud olema võimalik kasutada kohaseid protseduurilisi tagatise, mis oleksid võimaldanud avaldaja õiguste kaitset ja tema huvide arvestamist. Slovakkia kohtud ei tegutsenud ebaseadusliku otsuse tegemise vältimise nimel vajaliku hoolsusega ega kogunud küllaldaselt tõendeid avaldaja võimete kohta.

HIRST V. ÜHENDKUNINGRIIGID (NR 2)

EIOK, 74025/01, kohtuotsus 30 märts 2004
MDAC märksõnad: valimine

Asjaolud

Avaldaja kandis vanglas eluaegset vanglakaristust. Kui süüdimõistetul, oli tal seadusega keelatud osalemine nii parlamendi kui ka kohalike omavalitsuste valimisel. Ta väitis, et on rikutud Konventsiooni lisaprotkoll 1 art. 3 ja art. 10, kaevates, et valimistel piirati tema valimisõigust nagu ka tema väljendusvabadust, need õigused olid demokraatia funktsioneerimise aluseks.

Kohtuotsus

Protokoll 1, art. 3 – rikkumine. Iga valimisõiguse alahindamine või nõrgendamine ähvardab õonestada demokraatlikku süsteemi ja seetõttu ei peaks isikut sellest õigusest kergekäeliselt või juhuslikult ilma jätma. Inimõiguste kohus kahtleb valitsuse väites, et vangide valimisõiguse piirang oli vajalik selleks, et ennetada kuritegusid ja karistada kurjategijaid, parandada tsiviilõiguslikku vastutust ja austada seadusi. Selline säte, sätestades diskrimineerival viisil ühetaolise valimise keelu kõigile süüdimõistetutele, võttis enam kui 70 000 inimeselt Konventsioonis tagatud õiguse. Isik, kellele on mõistetud 1 nädalane vangistus vähese tähtsusega teo eest, võib jääda ilma valimisõigusest kui teda peetakse kinni valimiste päeval, samas kui vang, kes kannab pikaajalist karistust raske kuriteo eest, võib vältida valimistelt puudumist. Selles suhtes peab valitsema mõistlik tasakaal. On seadusandja otsustada, kas kehtestada valimiskeeld mõnede spetsiifilist liiki või raskusastmega kuriteo toime pannud isikute suhtes, või näiteks oleks süüdimõistva otsuse teinud kohtul õigus otsustada, kas võtta süüdimõistetud isikult ära õigus valida. Polnud ühtegi tõendit, mille kohaselt seadusandja oleks kunagi kaalunud võistlevaid huvisid või hinnanud sellise keelu proportsionaalsust, kuna see keeld mõjutas süüdimõistetud vange. Kõikidel vangidel üldiselt ja ühetaoliselt valmise keelamine ei mahu vastuvõetava otsustusõiguse piiridesse. Pole alust käsitleda sama asja eraldi art. 10 alusel.

H.L. V. ÜHENDKUNINGRIIGID

EIOK, 45508/99, kohtuotsus 5 oktoober 2004
MDAC märksõnad: kinnipidamine, volitus selleks; kinnipidamise läbivaatus; teovõimetus

Asjaolud

Avaldaja oli autistlik mees, kes ei olnud võimeline rääkima ja kellel oli väga piiratud arusaamise võime. Tal puudus võime anda nõusolekut (või vastu vaielda) ravi suhtes. Ta elas koos maksuliste hooldajatega. Pärast päevakeskuses aset leidnud juhtumit, kus ta eriti ärritus ja hakkas ennast rusikatega pähe taguma ning peaga vastu seina peksma, viidi ta haiglasse, kus psühhiaater leidis, et ta vajab statsionaarset ravi. Arst leidis, et tahtevastane kinnipidamine ei olnud vajalik. Avaldaja

hooldajad palusid, et kohus vabastaks avaldaja, kuid nõue jäeti rahuldamata põhjusel, et avaldaja oli vaba tahte alusel sisse võetud ja teda ei peetud kinni. Avaldaja leidis, et tema suhtes on rikutud art. 5(1), väites, et tema kui vabatahtliku patsiendi ravi psühhiaatriaiglas päädis ebaseadusliku kinnipidamisega ja et tema jaoks kättesaadav, kinnipidamise seaduslikkust kontrolliv menetlus ei vastanud art. 5(4) nõuetele.

Kohtuotsus

Art. 5(1) – rikkumine. Avaldaja oli pideva järelvalve ja järelvalve all ja tal ei olnud vabadust lahkuda. Polnud vahet, kas haigla osakond, milles ta viibis, oli lukustatud või lukustatav. Avaldajalt oli võetud vabadus Konventsiooni mõistes. Ei olnud menetluskorda, mille kohaselt oleks toimunud kuuleka teovõimetu isiku vastuvõtt ja kinnipidamine. Selline olukord on vastandlik ulatusliku tagatiste võrgustiku olemasolule juhtumites, kus inimest liigitatakse seaduse alusel kinnipeetavaks. Puudus igasugune ametlik menetlus, milles oleks sätestatud, kes algatab menetluse ja millistel põhjustel ja millise arstliku või muu läbivaatuse ja järelduste põhjal seda tehakse. Selle vastuvõtuga seoses ei olnud nõuet kindlaks määrata vastuvõtu täpset eesmärki ja polnud mingit aja-, ravi või hoolduse piirangut. Ei olnud nõuet, mis oleks taganud kinnipidamise tinginud häire jätkuva kliinilise hindamise. Avaldaja ei saanud mingisugust kasu menetluslikust tagatisest - talle sellise esindaja määramisest, kes võis tema eest esitada vastuväiteid ja avaldusi. Menetluslike tagatiste puudumise tõttu puudus kaitse meelevaldse, vajaduse alusel vabaduse võtmise vastu.

Art. 5(4) - rikkumine. Avaldajal ei olnud võimalik kontrollida oma kinnipidamise seaduslikkust kohtus.

H.M. V. ŠVEITS

EIÖK, 39187/98, kohtuotsus 26 oktoober 2004
MDAC märksõnad: kinnipidamine, volitus selleks

Asjaolud

Avaldaja pandi hooldekodusse vastu tema tahtmist. Tal ei lubatud otsustada oma elupaiga üle ja teha igapäevaeluga seotud otsuseid. Ta teatas, et ta võib ennast pesta ja riietada, poeg võib talle süüa teha, ta ei soovinud, et poeg oleks üksi. Avaldaja väitis, et temalt võeti vabadus ebaseaduslikult, sest art. 5(1)(e) loetleb kinnipidamise aluste hulgas vaid hulkumist, mitte enda hooletusse jätmist. Avaldaja väitis, et talle polnud alust omistada hulkumist, kuna tal oli kodu ja ta sai pensioni.

Kohtuotsus

Art. 5(1) – rikkumine puudus. Avaldaja sai hooldusteenuseid oma kodus, kuid ta keeldus koostööst. Tema elamistingimused halvenesid sellisel määral, et ametivõimud otsustasid midagi ette võtta. Avaldaja paigutamine hooldekodusse oli volitatud organite poolne vastutustundlik abinõu, mis võeti tarvitusele avaldaja enda huvides, selleks, et tagata talle vajalik ravi ja kohased elamistingimused.

IIRIMAA V.ÜHENDKUNINGRIIGID

EIÓK, 5310/71, kohtuotsus 18 jaanuar 1978

MDAC märksõnad: väärkohtlemine

Asjaolud

12 inimest arreteeriti ja viidi identsifitseerimata keskustesse nende põhjalikuks, mitmeid päevi väldanud ülekuulamiseks. Ülekulamine hõlmas tehnikaid, mis on tuntud kui segadusseviivad tehnikad nagu näiteks seina ääres seismine (kinnipeetavaid sunniti tunde seisma samas asendis, mis põhjustas kehalisi pingeid), neile pandi pähe kotid, sunniti taluma lärmi, ei lastud magada, ei antud süüa ja juua. Avaldaja (Iiri valitsus) oli seisukohal, et toime pandi art. 3,5 ja 6 rikkumine ning väitis, et Briti valitsus on mitmel korral jätnud täitmata kohustuse sisustada kohased ruumid ülekuulamise läbiviimiseks.

Kohtuotsus

Art. 3 – rikkumine. 5 tehnikat kasutati kombineerituna ja ettekavatsuslikult, mitmetunnise pingutuse tulemuseks on kui mitte otsene kehavigastus, siis vähemalt füüsiline ja vaimne kannatus neile isikutele, kes pidid sellist kohtlemist taluma, kohtlemise tagajärkel tekkisid ülekuulamise ajal samuti ägedad psüühika häired. Selliste tehnikate kasutamine on ebainimlik kohtlemine art 3 mõttes. kasutatud tehnikad olid samuti alandavad, sest olid suunatud ohvrites hirmu, meeleheite ja alaväärsuse esilekutsumise abil, neid alandama ning tõenäoliselt murdma nende füüsilist ja moraalset vastupanu.

Vahetegemine piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise vahel sõltub põhiliselt nende tegevuste läbi tekkinud kannatuste intensiivsusest. Sellist kombineeritult kasutatud tehnikate kasutamist saab ilma kahtluseta käsitleda ebainimliku ja alandava kohtlemisena, kuigi nende kasutamise eesmärgiks oli ülestunnistuste väljapressimine teiste isikute kohta ja/ või informatsiooni teadasaamiseks, kuigi tehnikaid kasutati süstemaatilisel, ei olnud nende kasutamise intensiivsus ja õelus selline, mis õigustaks sõna piinamine kasutamist.

JABŁOŃSKI V. POOLA

EIÓK, 33492/96, kohtuotsus 21 detsember 2000

MDAC märksõnad: kinnipidamine, eeluurimise ajal; kinnipidamine, volitus selleks; menetluse kestus

Asjaolud

Avaldajat oli eeluurimisvanglas, ta toimetati haiglasse pärast näljastreiki ja pandi sisehaiguste osakonda. Avaldaja taotles vabastamist, kuid ebaõnnestunult. Ta kaebas eeluurimisaegse kinnipidamise ja menetluse kestuse üle.

Kohtuotsus

Art. 5(3) – rikkumine. Avaldajat peeti eeluurimisvanglas kinni 4 aastat ja 9 kuud. Inimõiguste kohus ei jaganud valitsuse väidet, et avaldaja pikaajalise kinnipidamise piisavaks ja kohaseks aluseks oli asjaolu, et ta võib toime panna raske kuriteo. Art. 5(3) ei kohusta põhimõtteliselt siseriiklike ametivõime kinnipeetavat vabastama tema tervise tõttu. Siiski ei võtnud valitsus arvesse, et aja möödumisel ja arvestades avaldaja poolt toime pandud auto-agressiooni akte vanglas, sai ilmseks, et kinnipidamine ei teeninud enam avaldaja üle mõistliku aja jooksul kohtumõistmise eesmärki.

Art. 5(4) – rikkumine. Avaldaja kinnipidamise pikendamise menetlus kestis 43 päeva. Isiku kinnipidamise seaduslikkus eeluurimise ajal tuleb otsustada kiiresti.

JOHANSEN V. NORRA

EIÓK, 17383/90, kohtuotsus 7 august 1996
MDAC märksõnad: laps; perekonnaelu

Asjaolud

Avaldaja oli ema, kelle poeg ja tütar anti hooldusele pidades silmas asjaolu, ei avaldaja ei suutnud nende eest ise rahuldavalt hooldust kanda. Avaldajal ei lubatud ka lastega kontakteeruda. Ta väitis, et temalt laste äravõtmisega ja talle laste suhtes ligipääsu keelamisega rikuti art. 8 sätestatud austust perekonnaelu vastu.

Kohtuotsus

Art. 8 – rikkumine. Siseriiklikel ametivõimudel on suured õigused otsustamiseks lapse hooldamisele võtmise üle. Selleks aga, et otsustada edasiste piirangute – nagu ametivõimude poolt vanemlike õiguste ja ligipääsu piiramise vajadust, peab korraldama rangema asjaolude hindamise, mis peab samuti tagama asjast puudutatu vanematele ja lastele võimaluse kasutada tõhusaid õiguslikke tagatisi oma õiguse perekonnaelule kaitseks. Sellised edasised piirangud sisaldavad ohtu, et vanemate ja laste vahelisi suhteid piiratakse väga „efektiivsel” moel.

JOHNSON V ÜHENDKUNINGRIIGID

EIÓK, 22520/93, kohtuotsus 24 oktoober 1997
MDAC märksõnad: kinnipidamise läbivaatus

Asjaolud

Avaldajal oli psüühikahäire ning ta mõisteti süüdi raske kuriteo sooritamises. Tema kinnipidamise seaduslikkust kontrollis mitmel korral Mental Health Review Tribunal, mis otsustas, et avaldajal ei ole enam psüühikahäiret ja ta tuleks elama paigutada hostelisse. Tribunal lubas vabastamisega viivitada kuni on tehtud ettevalmistused sobiva majutuse ja psühhiaatrilise jälgimise suhtes. Ametivõimudel ei läinud sobiva majutuse leidmine korda, mille tagajärjel peeti avaldajat jätkuvalt kinni kõrgendatud turvalisusega haiglas. Avaldaja kaebas, et tema kinnipidamine 3,5 aasta vältel rikkus art. 5(1).

Kohtuotsus

Art. 5(1) – rikkumine. Avaldaja kinnipidamise seaduslikkus ei ole iseenesest otsustav. Tribunalil puudusid volitused selleks, et kindlustada avaldaja üleviimine hostelisse mõistliku aja jooksul. Samuti puudusid adekvaatsed tagatised, kaasaarvatud kohtulikku läbivaatuse võimaldamine, selleks et tagada, et avaldaja vabastamine haiglast ei viibiks ebamõistlikult.

J. T. V. ÜHENDKUNINGRIIGID

EIÕK, 26494/95, kohtuotsus 26 veebruar 1997
MDAC märksõnad: eraelu; konfidentsiaalsus

Asjaolud

Avaldajat peeti mitmed aastad kinni psühhiaatria haiglas ning seda kontrolliti Mental Health Review Tribunal'i poolt. Mitmed psühhiaatrilised ja sotsiaaltöölased hinnangud, mis sellel perioodil tehti, pöörasid tähelepanu avaldaja ja tema ema vahelisele raskele suhtele ja viitasid väidetele nagu oleks avaldaja võõrasisana teda seksuaalselt ära kasutanud. Emal, kui lähimal sugulasel oli sellele informatsioonile ligipääs. Avaldaja kaebas, et emale ja võõrasisale juurdepääsu võimaldamine isikuandmetele ja asjaolu, et avaldajal puudus õigus otsustada, kes on talle lähim sugulane, rikkus art. 8.

Kohtuotsus

Sõbralik kokkulepe – valitsus lubas muuta seadusandlust, et kinnipeetav saaks õiguse pöörduda avaldusega kohtu poole lähima sugulase muutmiseks.

KAWKA V. POOLA

EIÕK, 25874/94, kohtuotsus 9 september 2001
MDAC märksõnad: kinnipidamine, selle läbivaatus; kinnipidamine, volitus selleks

Asjaolud

Avaldajat peeti kinni kahtlustatuna mõrvas, kohus pikendas tema juba aegunud kinnipidamise tähtaega. Avaldaja kinnipidamine jätkus, prokurör esitas avalduse kinnipidamise pikendamiseks alles 5 päeva pärast.

Kohtuotsus

Art. 5(1) – rikkumine. Avaldaja kinnipidamisel selle 5 päeva vältel puudus igasugune õiguslik alus. Kuigi menetlus oli kooskõlas Poola õigusega, rikkus see Konventsiooni nõudeid. Inimõiguste kohus ütles "olukordades, kus on küsimuseks vabaduse võtmine, on eriti tähtis, et jälgitaks üldist seaduskindluse printsiipi. Selleks et seadus vastas Konventsioonis sätestatud „seaduslikkuse“ nõudele, on väga tähtis, et siseriiklik seadus sätestaks selgelt vabaduse võtmise tingimused ning seaduse kohaldamine peaks olema prognoositav. Nõudele, mis sätestab, et kogu seadusandlus peab olema piisavalt täpne, et lubada isikul vajaduse korral saada kohast nõu – selleks, et konkreetses olukorras mõistlikul määral ette näha, milline on konkreetse teo tagajärg" (§49).

Art. 5(4) – rikkumine. Avaldajal puudus võimalus vaidlustada kohtus oma Kinnipidamist.

KEENAN V. ÜHENDKUNINGRIIGID

EIÓK, 27229/95, kohtuotsus 3 aprill 2001
MDAC märksónad: surm; väärkohtlemine

Asjaolud

Mark Keenanil (avaldaja pojal) diagnoositi isiksuse häire. Vanglas tegi ta enesetapuähvardusi. 9 päeva enne tema vabakslaskmise kuupäeva, määrati talle solvamise eest distsiplinaarkaristus ning tema karistus pikendati veel 28 päeva võrra, sellest 7 päeva tuli veeta isolatsioonis. Poeg tappis ennast isolatsioonis viibides. Poja surma eelse 10 päevase perioodi kohta meditsiini dokumendid puudusid. Avaldaja esitas kaebuse art. 2 (õigus elule) ja art 3 (väärkohtlemine) pinnalt väites, et karistus ei tuginenud arstlikule otsusele, puudusid piisavad meditsiinilised põhjused karistuse õigustamiseks, kuna pojal oli enesetapurisk, siis määratud karistus oli ebaõige, sest eraldamine süvendas tema enesevigastuslikku käitumist.

Art. 2 – rikkumine puudus. Keenani suhtes teostati meditsiinilist jälgimist ning vangla arstid leidsid, et tema suhtes võib eraldamist kohaldada. Inimõiguste kohus pidas spekulatiivseteks avaldaja väiteid selle kohta, et vangla arstid ei olnud psühhiaatrid ja et Keenani eraldamine vanglavõimude poolt jättis ta ilma arstiabist.

Art. 3 – rikkumine. Keenani eraldamine ja 28 päevase lisakaristuse määramine ainult 9 päeva enne loodetavat vabastamist võis põhjustada tema füüsilise ja moraalse vastupidavuse nõrgenemist ning nendel asjaoludel ei olnud karistuse kohaldamine „vastavuses psüühikahäiretega isikute kohtlemise standartiga (§115), oli ebainimlik ja alandav kohtlemine ning karistus. Talle osutatud psühhiaatrilise abi puudujäägid seisnesid tema seisukorra efektiivse jälgimise ja teadval nõusolekul antud psühhiaatrilise ravi puudumises.

Art. 13 – rikkumine. Avaldajal ei olnud kasutada efektiivseid abinõusid. Avaldajal oleks pidanud olema võimalus esitada kaebus hüvitise saamiseks talle ja ka pojale mittevaralise kahju tekitamise eest.

KEPENEROV V. BULGAARIA

EIÓK, 39269/98, kohtuotsus 31 juuli 2003
MDAC märksónad: kinnipidamine, volitus selleks; psühhiaatriline hindamine

Asjaolud

Avaldajat pidi üle kuulatama selle kohta, kas ta ahistas kohaliku telefoniteenistuse personali. Prokurör määras tahevastase psühhiaatrilise läbivaatuse ning käskis politseil avaldaja arreteerida ja toimetada ta haiglasse. Avaldajat nendest otsustest ei informeeritud. Teda peeti psühhiaatria haiglas kinni 1 kuu. Avaldaja kaebas, et tema kinnipidamine rikkus art. 5.

Kohtuotsus

Art. 5(1) – rikkumine. Prokuröri puudus volitus kohaldada kinnipidamist ja ta ei lasknud teostada eelnevat meditsiinilist läbivaatust enne kinnipidamise vajalikkuse üle otsustamist. Avaldajale ei olnud kättesaadav sõltumatu läbivaatus tema kinnipidamise vaidlustamiseks. Prokuröri määrustes ja korraldustes ei täpsustatud kinnipidamise pikkust. Kinnipidamisel puudus õiguslik alus siseriiklikus õiguses, selline asjaolu ei taganud vajalikku kaitset suvaotsustuse vastu.

KEUS V. HOLLAND

EIÓK, 12228/86, kohtuotsus 25 oktoober 1990
MDAC märksõnad: kinnipidamise läbivaatus

Asjaolud

Avaldajale määrati 4 aastane vanglakaristus mõrva ja muude kuritegude eest. Pärast karistuse ärakandmist pandi ta valitsuse korraldusel 2 aastaks psühhiaatriaiglasse. Ta põgenes haiglast ja kohus pikendas tema kinnipidamist. Kohus kuulas ära prokuröri ja haigla töötaja, kuid avaldaja ega tema kaitsja ei olnud sellest informeeritud. Avaldaja väitis, et rikuti art. 5 kuna teda ei kaasatud kinnipidamise pikendamise menetlusse ja tal puudus võimalus vaidlustada tema pikendatud kinnipidamise seaduslikkust.

Art. 5(1) – rikkumine puudus. Rikkumisi menetluse kohta tuleb arutada lähtudes art. 5(4).

Art. 5(2) – rikkumine puudus. Avaldaja sai teada oma kinnipidamise pikendamisest niipea, kui ta helistas kaiglasse.

Art. 5(4) – rikkumine puudus. Kinnipidamise menetluses oli ettenähtud kinnipidamise automaatne perioodiline läbivaatus, mis oli kooskõlas siseriikliku õigusega ja mida viidi läbi eesmärgiga kaitsta avaldajat meelevaldsuse eest. Tegelikuses olid saadavad abinõud, mida avaldaja ei kasutanud.

KOENDJBIHARIE V. HOLLAND

EIÓK, 11487/85, kohtuotsus 25 oktoober 1990
MDAC märksõnad: kinnipidamise läbivaatus; menetluse kestus

Asjaolud

Avaldajale mõisteti vägistamise eest 9 kuuline vanglakaristus, millele pidi järgnema 2 aastane valitsuse käsutuses olemine. Seda tähtaega võis pikendada prokuröri taotlusel korraga 1 või 2 aasta võrra. Avaldaja taotles enda vabastamist. Prokurör taotles kinnipidamise pikendamist 1 aasta võrra, kohus rahuldaski selle taotluse. Avaldaja kaebas, et rikutud on art. 5 väites, et kinnipidamine oleks pidanud lõppema enne kui prokurör tegi sellekohase taotluse, kohus ei otsustanud tema kinnipidamise seaduslikkuse ja pikendamise üle ettenähtud ajajooksul ja piisavalt kiiresti.

Kohtuotsus

Art. 5(4) – rikkumine. Selleks, et oleks järgitud Konventsiooni nõudeid, peab kinnipidamise läbivaatus olema kooskõlas rahvusliku õigusega ja läbi viidud art. 5(4) eesmärgi kohaselt: kaitstma kinnipeetavat meelevaldsuse eest, eriti silmas pidades otsuse tegemise kiirust. Kinnipidamise pikendamise üle otsustati rohkem kui 4 kuud pärast sellekohase taotluse esitamist. Valitsus ei esitanud põhjendusi.

KOLANIS V. ÜHENDKUNINGRIIGID

EIÓK, 517/02, kohtuotsus 21 juuni 2005

MDAC märksõnad: kinnipidamine, volitus selleks; kinnipidamise läbivaatus

Asjaolud

Avaldaja mõisteti süüdi raskes kuriteos, tal oli psüühikahäire ning teda peeti kinni psühhiaatriaiglas. Ta taotles vabastamist Mental Health Review Tribunalis, mis otsustas tingimusliku vabastamise kasuks tingimusel, et avaldaja elab kodus koos vanematega, teda jälgivad sotsiaaltöötaja ja psühhiaater ning ta on nõus võtma ravi. Võimud ei leidnud vanemate elukohas psühhiaatrit, kes oleks olnud nõus avaldajat kogukonas jälgima. Avaldaja kaebas art. 5 rikkumise üle. Väites et tema jätkuv kinnipidamine pärast Tribunali poolt tehtud vabastamise otsust ei olnud õigustatud ja ei taganud talle menetluslikke garantiisid.

Kohtuotsus

Art. 5(1) – rikkumine puudus. Avaldajal oli jätkuvalt psüühikahäire, mis õigustas kinnipidamist ja tema kinnipidamisele kohaldus art. 5(1) punktis e sisalduv erand.

Art. 5(4) – rikkumine. Isegi siis, kui tingimustega vabastamisel tõusetuvad raskused, on avaldajal õigus, et kohus kontrolliks tema kinnipidamise seaduslikkust. Avaldajal ei olnud üle aasta ligipääsu kinnipidamise läbivaatusele.

Art. 5(5) – rikkumine. Avalduse esitamise ajal puudus rakendatav õigus hüvitisele.

KUDŁA V. POOLA

EIÓK, 30210/96, kohtuotsus 26 oktoober 2000

MDAC märksõnad: Kinnipidamine, eelmenetluses; menetluse kestus; väärkohtlemine

Asjaolud

Avaldaja oli eeluurimise ajal 3 aastat vanglas. Ta kaebas, et tal puudus ligipääs psühhiaatrilisele ravile, mille tagajärjel tegi ta enesetapu katseid, et tema õigusi kohtumõistmisele mõistliku aja jooksul ja vabastamisele eeluurimise ajal rikuti, kriminaalasja menetlus oli ebamõistlikult pikk ning saadaval ei olnud ühtegi efektiivset siseriiklikku abinõud.

Kohtuotsus

Art. 3 – rikkumine puudus. „kohus on järjepidevalt rõhutanud, et kui tegemist on kannatamise ja alandamisega, siis peab nende raskusaste olema igal juhul tõsine ja ulatuma sügavamale, kui kannatus ja alandamine, mis on seotud seadusliku ravi või karistusega” (§92). Antud juhul ei olnud tegu väärkohtlemisega art 3 alusel, kuna puudus selliseks kvalifikatsiooniks vajalik minimaalne raskusaste. Psühhiaater vaatas avaldaja läbi vähemalt korra kuus. Valitsust ei saa teha vastutavaks avaldaja enesetapu katsete eest vaatamata asjaolule, et üks psühhiaater avaldas arvamust, et avaldaja elu on jätkuva kinnipidamise puhul ohus.

Art. 5(3) – rikkumine. Avalik huvi ei õigustanud jätkuvat kinnipidamist.

Art. 6(1) – rikkumine. Kriminaalasja raskus ei õigustanud eeluurimisega venitamist 1 aasta ja 8 kuu võrra.

Art. 13 – rikkumine. Avaldajal puudus siseriiklik meede, et kasutada art. 6(1) sätestatud õigust kohtuistungile mõistliku aja jooksul.

KUTZNER V. SAKSAMAA

EIOK, 46544/99, kohtuotsus 26 veebruar 2002
MDAC märksõnad: laps; perekonnaelu; vaimupuue

Asjaolud

Avaldajad, lapsevanemad, kellel oli kerge vaimupuue, elasid koos kahe tütrega, kes olid arengu peetusega ning kes said abi ja toetust õppimisel. Kohus jättis avaldajad ilma vanemlikest õigustest ja määras, et tütreid tuleb paigutada asendusesse põhjusel, et avaldajatel puudusid laste kasvatamiseks vajalikud vaimsed võimed. Tütred lahutati ja anti erinevatesse, täpsustamata asendusesse. Avaldajate külastusõigus oli rangelt piiratud. Avaldajad leidsid, et rikutud on art. 8, väites, et neil tütarde suhtes vanemlike õiguste äravõtmine ja tütarde paigutamine asendusesse rikkus avaldajate art. 8 sätestatud õigust austusele perekonnaelu suhtes.

Kohtuotsus

Art. 8 – rikkumine. Kuigi ametivõimudel võisid olla seaduslikud kaalutlused laste arengupeetuse suhtes, leidis Inimõiguste Kohus, et nii asendusesse andmise määrus kui ka see viis, kuidas määrust täideti, olid mitterahuldavad. Pidades silmas laste vanust, vähest kontakti ja piiratud külastusõigust, võisid need abinõud viia ainult suurema võõrandumiseni vanematest ja teineteisest. Sekkumine ei olnud proportsionaalne taotletava seadusliku eesmärgi suhtes.

LAIDIN V. PRANTSUSMAA

EIOK, 43191/98, kohtuotsus 5 november 2002. Saadaval ainult prantsuse keeles
MDAC märksõnad: menetluse kestus

Asjaolud

Avaldajat peeti kinni psühhiaatriaiglas. Ta kaebas prokurörile oma kinnipidamise tingimuste üle ja palus enda vabastamist. Menetlus avaldaja haiglast vabastamiseks kestis üle 5 nädala. Avaldaja vaidlustas art. 5(4) alusel tema viivitamatuks vabastamiseks peetud menetluse kestuse.

Kohtuotsus

Art. 5(4) – rikkumine. Kirjutades prokurörile, ei esitanud avaldaja avaldust sellele ametivõimule, kellel oli õigus teda vabastada. Kuid prokurör ise oleks võinud teha taotluse avaldaja vabastamiseks, seda prokurör ka tegi. Menetlus kestis rohkem kui 5 nädalat. Veel enam, kohtuistung toimus rohkem kui 1,5 kuud pärast seda, kui avaldaja oli kohtumõistmise ajaks vabastatud. Seega ei otsustanud ametivõimud asja kiiresti.

LANGLOIS V. PRANTSUSMAA

*EIÕK, 39278/98, kohtuotsus 7 veebruar 2002. Saadaval ainult prantsuse keeles
MDAC märksõnad: kinnipidamise läbivaatus; menetluse kestus*

Asjaolud

Avaldaja hospitaliseeriti 1950-ndatel aastatel, hiljem alustas ta menetlust siseriiklikes kohtutes tema kinnipidamise seaduslikkuse suhtes ja nõudis hüvitise maksmist. Ta kaebas art. 6(1) alusel menetluse kestuse üle (rohkem kui 15 aastat), menetlus ei olnud veel lõppenud 2000. a juunikuuks.

Kohtuotsus

Art. 6(1) – rikkumine. Menetlus oli pikk ja rikkus Konventsiooni.

LITWA (WITOLD) V. POOLA

*EIÕK 26629/95, kohtuotsus 4 aprill 2000
MDAC märksõnad: alkoholism; kinnipidamine, volitus selleks*

Asjaolud

Politseinikud arreteerisid avaldaja pärast postiljoni kaebust, et avaldaja oli purjus ja käitus solvalt, uskudes, et avaldaja oli alkoholi mõju all. Avaldaja viidi kainestusmajja, asutusse, kuhu Poola seadused võimaldavad paigutada inimest kainenemiseks kuni 24 tunniks. Kainestusmajas vaatas arst avaldaja läbi ja tuvastas, et avaldaja oli keskmises joobes ning otsustas, et tema seisund õigustas avaldaja kinnipidamist kainestusmajas kuueks tunniks. Pärast 6,5 tunni möödumist lubati avaldajal kainestusmajast lahkuda, nõudes samas, et ta maksaks tasu tema transportimise ja majutamise eest. Avaldaja kaebas art. 5(1) alusel, et tema kinnipidamine oli ebaseaduslik, kuna ei olnud hõlmatud ühestki art. 5 sätestatud erandist, mis õigustaks isiku vabaduse rikkumist.

Kohtuotsus

Art. 5(1)(e) – rikkumine. Art. 5(1)(e) sätestatud alkohoolikute kinnipidamine ei ole suunatud neile, kellel esineb alkoholism kui haigus vaid neile, kelle käitumine alkoholi mõjul oli ohtlik kas endale või teistele, seda hoolimata asjaolust, kas neil oli diagnoositud alkoholismi. Avaldaja kujutas endas vaevalt sellist ohtu, kahtlusi kujundati triviaalsete faktiliste asjaolude põhjal, jättes tähelepanuta asjaolu, et avaldaja oli peaaegu pime. Samuti ei kaalutud Poola seaduses mürgituse seisundis isikutega tegelemiseks ettenähtud alternatiivseid abinõusid, kaasa arvatud nende koju-, avalikku hoolekandeesutusse viimine, kinnipidamine kainestusmajas oli kõige äärmuslikum võimalus.

L. R. V. PRANTSUSMAA

*EIÕK, 33395/96, kohtuotsus 27 juuni 2002. Saadaval ainult prantsuse keeles
MDAC märksõnad: menetluse kestus*

Asjaolud

Avaldaja läks politseijaoskonda esitama kaebust talle tundmatu isiku suhtes. Politsei viis kaebaja psühhiaatriahaiglasse, kus avaldajal diagnoositi psüühikahäire. Avaldajat peeti haiglas prefekti otsuse alusel. Avaldaja pöördus enda viivitamatuks vabastamiseks prokuröri ja kohtu poole. Kohus

saatis haiglasse arstile kirja, milles paluti avaldajale edasi öelda, et kohus vaatab varsti tema avalduse läbi, kuid kaebuse esitamisest möödus avaldaja vabastamiseni 24 päeva. Avaldaja väitis, et rikutud on art. 5, kaevates pika aja üle, mis kohtul kulus tema vabastamisaotluse läbivaatamiseks.

Kohtuotsus

Art. 5(4) – rikkumine. 24 päevane viivitus rikkus art. 5(4) ettenähtud kinnipidamise seaduslikkuse üle kiire otsustamise nõuet.

LUBERTI V. ITAALIA

EIÓK, 9019/80, kohtuotsus 23 veebruar 1984

MDAC märksõnad: kinnipidamine, volitus selleks; menetluse kestus; psühhiaatriline hindamine

Asjaolud

Avaldaja mõisteti süüdi mörva eest. Ta esitas kohtuotsusele apellatsioonkaebuse väites, et ta oli teo toimepanemise ajal süüdimatuse seisundis. Apellatsioonikohus tellis kahelt eksperdilt psühhiaatrilise ekspertiisiakti, eksperdid järeldasid, et avaldajal oli psüühikahäire, mis tõttu polnud ta kavatsuse kujundamise võimeline, samuti leidsid eksperdid, et ekspertiisi tegemise ajal oli avaldaja psühhiaatrilises mõttes ohtlik inimene. Arvamust küsiti ka kolmandalt eksperdilt. Viimane kinnitas, et avaldaja oli olnud tapmise toimepanemise hetkel psühhootilises seisundis. Kohus jättis avaldaja tänu tal tuvastatud psüühikahäirele süüdi mõistmata ja määras, et avaldajat tuleb 2 aastat kinni pidada psühhiaatriaiglas. Kinnipidamise vältel taotles avaldaja 3 korda enda vabastamist.

Avaldaja kaebas art. 5 rikkumist põhjusel, et ajal, kui apellatsioonikohus tegi oma otsuse, ei olnud tal enam psüühikahäiret. Ta väitis, et apellatsioonikohus otsustas tema kinnipidamise, ilma et oleks tuvastanud tema vaimse tervise seisundit kohtuotsuse tegemise päeval.

Art. 5(1) – rikkumine puudus. Siseriiklikel ametivõimudel on õigus hindamiskriteeriumide sätestamisele. Avaldaja psüühikahäire oli usaldusväärselt tuvastatud. Samas ei tuvastatud, et avaldajat oleks kinni peetud kauem kui tingis tema psüühikahäire.

Art. 5(4) – rikkumine. Valitsus võttis omaks, et kohtud ei teinud otsust kinnipidamise seaduslikkuse kohta piisavalt kiiresti.

LUTZ V. PRANTSUSMAA

EIÓK, 49531/99, kohtuotsus 17 juuni 2003. Saadaval ainult prantsuse keeles

MDAC märksõnad: ligipääs kohtule; menetluse kestus

Asjaolud

Tulenevalt avaldaja vaimsest tervisest, tehti tema suhtes jälgimisemäärus. Avaldaja vaidlustas määruse. Kassatsioonikohtul võttis asjaga tegelemine aega 3 aastat ja 9 kuud. Avaldaja esitas kaebuse art. 6 põhjal tema kohta tehtud jälgisemääruse seaduslikkuse üle otsustamise menetluse ülemäärase pikkuse osas, samuti leidis avaldaja, et rikuti art. 13, kuna puudus kohus, kuhu ta oleks saanud kaebust esitada.

Kohtuotsus

Art. 6(1) – rikkumine. Aeg, mis kulus asjaga tegelemiseks, oli ülemäära pikk, eriti arvestades asjaolu, et kassatsioonikohtusse jõudmise ajaks oli menetlus kestnud juba 1 aasta ja 4 kuud.

Art. 13 – rikkumine. Siseriiklikus seaduses ei olnud ühtegi efektiivset abiõud, mis oleks avaldajal võimaldanud vaidlustada menetluse kestust.

MATTER V. SLOVAKKIA

EIÓK, 31534/96, kohtuotsus 5 juuli 1999

MDAC märksõnad: eraelu; menetluse kestus; psühhiaatriline hindamine; teovõimetus

Asjaolud

Kohus tunnistas avaldaja teovõimetuks. 4 aastat hiljem alustas kohus menetlust, et tuvastada kas avaldaja teovõime tuleks taastada. Inimõiguste kohtus otsuse tegemise ajaks oli menetlus siseriiklus kohtus ikka veel pooleli ja oli kestnud rohkem kui 7 aastat aastast ajast kui endised Tšehhi ja Slovakkia vabariigid ratifitseerisid Konventsiooni ja tunnustasid 1992. a individuaalse kaebuse esitamise õigust. Avaldaja kaebas art. 6 alusel menetluse kestuse üle tema teovõime asjas.

Kohtuotsus

Art. 6 – rikkumine. Menetlus oli avaldaja tsiviilõiguste ja kohustuste üle otsustamisel määrava tähtsusega. Asi oli mõnevõrra keeruline, kuid ainult see asjaolu ei saanud olla õigustuseks menetluse venimisel. Avaldaja enda käitumine aitas samuti menetluse kestusele kaasa kuna ta ei soovinud ekspertidega koostööd teha, esitas kohtunike suhtes taandamistaotlusi ja taotles, et tema asi vaadataks läbi teises kohtus. Samas olid menetluses tegevusetuse perioodid, mille kohta valitsus ei ole esitanud rahuldavat seletust, siseriiklik kohus ei täitnud art. 6(1) tulenevat erilise hoolsuse nõuet.

Art. 8 – rikkumine puudus. Avaldaja tahtevastane läbivaatus haiglas oli raske sekkumine tema õigusesse austusele eraelu suhtes Samas oli läbivaatuseks õiguslik alus ning teenis avaldaja enda õiguste ja tervise kaitset. Kuna eksperdiarvamuse saamine avaldaja vaimse tervise kohta oli õigustatud ja ta keeldus vabatahtlikust läbivaatusest, siis Inimõiguste kohus leidis, et sekkumine ei olnud võrreldes taotletava seadusliku eesmärgiga ebaproportsionaalne ja oli seega demokraatlikus ühiskonnas vajalik.

MCMICHAEL V. ÜHENDKUNINGRIIGID

EIÓK, 16424/90, kohtuotsus 24 veebruar 1995

MDAC märksõnad: aus kohtumõistmine; laps; ligipääs dokumentidele; perekonnaelu

Asjaolud

Avaldajad oli A bioloogilised vanemad. Emal oli psüühikahäire ja A anti hooldusele 2 nädala vanuselt. Avaldajad väitsid, et rikutud on art. 6 ja 8, sest neil ei olnud võimalik paigutamise asjas otsuse teinud kohtus tutvuda mitmete A paigutamise kohta käivate konfidentsiaalsete dokumentidega. Isa kaebas, et talle ei antud õigust olla A seaduslikuks esindajaks ning osaleda vastavas menetluses.

Kohtuotsus

Art. 6(1) – rikkumine. Isa ei püüdnudki, et tema staatust A isana õiguslikult tunnustataks, seega art. 6(1) ei kohaldu tema kaebusele. Mis puudutab kohtuistungit, siis ligipääsu puudumine eluliselt tähtsatele dokumentidele nagu sotsiaaltöötaja aruanded mõjutasid ema võimet mõjutada istungi tulemust ja hinnata apellatsioonikaebuse esitamise tulemuslikkust. Ema seisukohalt ei toimunud aus kohtumõistmine.

Art. 8 – rikkumine. Kuigi art. 8 ei sisalda selgesõnalisi protseduurinõudeid, siis sellise otsuse tegemise protsess, mis viib perekonnaelusse sekkuvate abinõude rakendamisele (hooldus, eestkoste ja ligipääs lastele), peab olema aus ja võimaldama kohast austust era- ja perekonnaelule.

MEGYERI V. SAKSAMAA

EIÓK, 13770/88, kohtuotsus 12 mai 1992

MDAC märksõnad: kinnipidamise läbivaatus; õiguslik esindus

Asjaolud

Avaldaja mõisteti süüdi kriminaalkuritegudes ja peeti psüühikahäire tõttu kinni psühhiaatriaiglas. Kohus kontrollis tema kinnipidamist, kuid avaldajal ei olnud kohtuistungitel esindajat. Avaldaja ei palunud esindajat ja kohus seda ka ei määranud. Avaldaja kaebas, et õigusliku esinduse puudumine rikkus art. 5(4).

Kohtuotsus

Art. 5 – rikkumine – „kui isikut peetakse kinni psühhiaatriaiglas kriminaalkuritegude toimepanemise tõttu, kuid isik ei vastuta kuritegude toimepanemise eest tänu oma psüühikahäirele, peab isik saama, v.a. erandlikel põhjustel, õigusabi järgnevas menetluses, mis puudutab tema kinnipidamise jätkamist, peatamist või lõpetamist. Selline järeldus tugineb avaldaja jaoks kaalul oleva isikliku vabaduse, koostoimes tema kannatuse põhjuse, vähenenud vaimse võimekusega, tähtsusel” (§23)

M.G. V. ÜHENDKUNINGRIIGID

EIÓK, 39393/98, kohtuotsus 24 september 2002

MDAC märksõnad: laps; ligipääs dokumentidele; perekonnaelu

Asjaolud

Lapsena hoolitses avaldaja eest 5 ajavahemikul, mis kokku ulatusid üle 6 aasta, avaldaja vaba tahte alusel, kohalik omavalitsus. Sellel ajal sai avaldaja ema psühhiaatrilist ravi, isa ei saanud lastega iseseisvalt hakkama. Täiskasvanuna soovis avaldaja tutvuda teda puudutavate sotsiaalteenistuse dokumentidega, mis sisaldasid spetsiifilist informatsiooni talle lapsepõlves osaks saanud väärkohtlemise kohta. Kohalik omavalitsus keeldus. Avaldaja kaebas, et sotsiaalteenistuse dokumentidega tutvumise keelamine rikkus art. 8.

Kohtuotsus

Art. 8 – rikkumine. Sotsiaalteenistuse dokumendid on seotud avaldaja era- ja perekonnaeluga. Avaldaja huvi nende dokumentidega tutvuda tuleb hinnata väga oluliseks. Üks põhjus, miks ta soovis dokumentidega tutvuda oli avaldaja siiras usk, et tema isa oli teda lapsena füüsiliselt

väärkohelnud ja vajadus saada selle eluperioodi kohta maksimaalselt palju informatsiooni selleks, et leppida sellise väärkohtlemise emotsionaalsete ja psühholoogiliste mõjudega.

MIKHEYEV V. VENEMAA

EIOK, 77617/01, kohtuotsus 26 jaanuar 2001

MDAC märksõnad: kinnipidamine, eelmenetluses; uurimine; väärkohtlemine

Asjaolud

Avaldaja kaebas, et politseinkud piinasid teda eeluurimise ajal, et ta tunnistaks üles ja võtaks omaks mõrva ja vägistamise. Selle tulemusena proovis avaldaja panna toime ensetappu, hüppas politseijaoslonna aknast alla ja murdis selja. Väites art. 3 ja 13 rikkumist, kaebas avaldaja, et nende sündmuste suhtes toimetatud uurimine oli ebaefektiivne.

Kohtuotsus

Art. 3 – rikkumine. Valitsus keeldus andmast Inimõiguste kohtule kriminaalasja materjale, mida kohus soovis saada. Valitsus ei esitanud ka muid tähelepanekuid asja tehjulude kohta. Inimõiguste kohus tegi valitsuse käitumisest omad järeldused. Kinnipidamise ajal väärkoheldi avaldajat tõsiselt riigiametnike poolt, eesmärgiga saada temalt kas ülestunnistus või informatsiooni. Talle osaks saanud väärkohtlemine põhjustas nii raskeid füüsilisi ja psüühilisi kanatusi, et seda võib kvalifitseerida piinamisena.

Art. 13 – rikkumine. Tõsise väärkohtlemise süüdistuses tuleb läbi viia põhjalik uurimine. Ametivõimud peavad tõsiselt püüdma välja selgitada, mis juhtus ja ei peaks uurimise lõpetamisel või otsuste tegemisel tuginema järelemõtlematutele või põhjendamatuetele järeldustele. Uurimine peab olema sõltumatu, kiirelt läbiviidud ja võimeline välja selgitama vigastuste põhjused ja juhtunu eest vastutavad isikud. Avaldajale ei võimaldatud piisavalt efektiivset juurdlust.

MORSINK V. HOLLAND

EIOK, 48865/99, kohtuotsus 11 mai 2004

MDAC märksõnad: kinnipidamiskoht; kinnipidamise läbivaatus

Asjaolud

Avaldaja mõisteti süüdi kriminaalkuritegudes ja talle määrati 15 aastane vanglakaristus, kuna tal oli psüühikahäire ja ta oli ohtlik teistele, kohus määras, et teda tuleb pärast karistuse kandmise lõppemist 2 aastat kinni pidada sundraviasutuses. Avaldajat, kes ootas kohta sundravihaiglassse, hoiti eeluurimisvangistuses tavalises eeluurimisvanglas. Ta kaebas, et tema kinnipidamine eeluurimisvanglas 15 kuu vältel rikkus art. 5(1).

Kohtuotsus

Art. 5(1) – rikkumine. Eeldada, et ametivõimud oleksid pidanud tagama avaldajale koha sundraviasutuses otsekohe, oleks ebarealistlik ja liiga jäik suhtumine. Võistlevate huvide vahel tuleb saavutada mõistlik tasakaal. Selle tasakaalu leidmisel tuleb erilist kaalu anda vabadusõigusele. Märkimisväärne hilinemine sundraviasutusse vastuvõtmisega ja ravi

alustamisega mõjutab väljavaateid ravi edukusele ning võib suure tõenäosusega tingida sundraviasutusse paigutamise määruse kehtivuse pikendamise vajaduse.

M.S. V. BULGAARIA

EIÕK, 40061/98, kohtuotsus 4 juuli 2002

MDAC märksõnad: kinnipidamine, volitus selleks; psühhiaatriline hindamine

Asjaolud

Avaldaja arreteeriti ja viidi 3 korral psühhiaatriaiglasse hindamisele, kolmandal korral keelati tal väidetavalt suhtlemine. Ta kaebas, et kinnipidamine ei olnud seadusega kooskõlas ja rikkus art. 5(4).

Sõbralik kokkulepe

Valitsus maksis avaldajale hüvitist mittevarelise kahju tekitamise eest ja tasus õigusabi kulud.

M.S. V. ROOTSI

EIÕK, 20837/92, kohtuotsus 27 august 1997

MDAC märksõnad: eraelu; konfidentsiaalsus; ligipääs dokumentidele

Asjaolud

Avaldaja meditsiinidokumendid viidi ilma tema nõusolekuta kliinikust sotsiaalkindlustus osakonda. Avaldajal ei olnud seda õiguste rikkumist võimalik kohtus vaidlustada. Ta esitas kaebuse art. 8 (eraelu) ja 6 (ligipääs kohtule) alusel.

Art. 6 ja 8 – rikkumine puudus. Kõnealused meditsiinidokumendid sisaldasid rangelt isiklikku ja delikaatset informatsiooni. Kuigi dokumentide suhtes säilitati konfidentsiaalsust, avalikustati nad teisele ametiasutusele ja seega teenistujate laiemale ringile. Samas toimus sekkumine avaldaja eraellu õiguslikul alusel ja oli ettenähtav ja toimus seetõttu kooskõlas seadusega. Andmete edastamisel oli oluline tähtsus toetuse saamisel, mida avaldaja oli ise palunud ning kasutatud abinõud ei olnud ebaproportsionaalsed taotletava seadusliku eesmärgi suhtes.

MUSIAL V. POOLA

EIÕK, 24557/94, kohtuotsus 25 märts 1999

MDAC märksõnad: kinnipidamise läbivaatus; menetluse kestus; psühhiaatriline hindamine

Asjaolud

Avaldajat peeti kinni psühhiaatriaiglas ning tema vabastamise taotlused jäeti mitmel korral rahuldamata. Avaldaja palus, et teda vaataksid läbi ülikooli psühhiaatrilised eksperdid, kohus nõustus sellega. Ta vaadati läbi 3 kuud hiljem ning eksperdiarvamus tehti 10 kuud hiljem. Viivitus kestis kokku 1 aasta, 8 kuud ja 9 päeva.

Kohtuotsus

Art. 5(4) – rikkumine. Menetluse kestus oli põhjendamatult pikk. Avaldaja taotlus, et ta vaadataks läbi sõltumatute ekspertide poolt ei oleks pidanud sellist viivitust põhjustama, taotlust esitades ei loobunud avaldaja oma art. 5(4) tulenevatest õigustest. Olgugi, et valitsus seda väitis, ei suutnud valitsus tõendada, et viivituse põhjustas asja väidetav keerukus.

NAKACH V. HOLLAND

EIÓK, 5379/02, kohtuotsus 30 juuni 2005

MDAC märksõnad: kinnipidamine, volitus selleks; ligipääs dokumentidele

Asjaolud

Kriminaalkohus mõistis avaldaja süüdi kuriteos, võttes arvesse psühhiaatrilise ekspertiisiakti, milles leiti, et avaldaja vaimsed võimed on puudulikud ja tõenäosus korduva kuriteo sooritamiseks suur, kohus mõistis avaldajale 1 aastase vangistuse ning järkeva kinnipidamise psühhiaatriaiglas. Avaldajat peeti kinni psühhiaatriaiglas ning kinnipidamise tähtaega pikendati. Avaldaja advokaat taotles apellatsioonikohtult kohtuistungi protokoll, kuid teda informeeriti, et kinnipidamise pikendamise asjades ei tehta tavaliselt ametlikku protokoll. Avaldaja kaebas, et rikuti art. 5(1).

Kohtuotsus

Art. 5(1) – rikkumine. Apellatsioonikohtu otsused on lõplikud kuid kriminaalmenetluse seadustik näeb ette, et ka kinnipidamise pikendamise asjades tuleb pidada ametlikku protokoll. Ei järgitud siseriiklikke menetlusnorme.

NIELSEN V. TAANI

EIÓK, 10929/84, kohtuotsus 28 november 1998

MDAC märksõnad: kinnipidamine, volitus selleks; laps

Asjaolud

12 aastane avaldaja paigutati ema (vanemlike õiguste ainuvaldaja) poolt laste psühhiaatrilisse institutsiooni. Avaldaja kaebas, et tema kinnipidamise näol oli tegemist vabaduse võtmisega art. 5(1) ja 5(4) rikkudes.

Kohtuotsus

Art. 5 – ei ole kohaldatav. Art 5 hõlmab selgelt ka lapsi. Perekonnaelu hõlmab laia ringi vanemlike õigusi ning hoolduse ja eestkostega seotud vastutust. Koolis või muus hariduslikus või rekreatsiooni institutsioonis viibivad lapsed peavad järgima teatud reegleid, mis piiravad nende liikumis- ja vabadusõigust. Samuti võib lapse puhul üles kerkida vajadus tema hospitaliseerimiseks ravi eesmärgil. Avaldaja haiglasse paigutamine ei olnud temalt vabaduse võtmine vaid ema poolt lapse huvides oma eestkostjaõiguste vastutustundlik rakendamine.

NIKOLOVA V. BULGAARIA

EIÕK 31195/96, kohtuotsus 25 märts 1999

MDAC märksõnad: aus kohtumõistmine; kinnipidamine eeluurimise; kinnipidamine, volitus selleks

Asjaolud

Avaldajat süüdistati kuriteo toimepanemises. Prokurör kiitis ilma avaldajat ärakuulmata heaks tema eeluurimisvangistuse. Avaldaja väitis, et rikuti art. 5(3), kaevates, et teda ei viidud 3,5 kuu jooksul, mil teda kinni peeti, kohtu või mingi muu seaduse alusel teguseva ametiisiku ette.

Avaldaja väitis ka, et rikuti art. 5(4) tema kinnipidamise kohtuliku kontrolli puhtalt formaalse iseloomu, ebaadekvaatse kohtupidamise ja perioodilise kohtuläbivaatuse taotlemise võimatuse tõttu.

Kohtuotsus

Art. 5(3) – rikkumine. Organ, kes vaatab läbi kinnipidamist, peab olema sõltumatu täitevorganitest ja protsessi pooltest. Sellest seisukohast on olulised objektiivsed tõendid kinnipidamise otsustamise ajal: kui ilmneb, et ametnik võib hiljem sekkuda vastavasse kriminaalmenetlusse süüdistuse poolel, siis võib sõltumatus ja erapooletus sattuda kahtluse alla. Ametnik peab isiku, kes tema juurde on toodud isiklikult ära kuulama ja kontrollima õiguslikust aspektist lähtudes, kas kinnipidamine on õigustatud või mitte. Kui see ei ole õigustatud, siis peab ametnikul olema volitus teha siduv korraldus kinnipeetava vabastamiseks.

Art. 5(4) – rikkumine. Arreteeritud või kinnipeetud isikutel on õigus nende kinnipidamise seaduslikkuse kontrollile, mis viiakse läbi järgides nii materiaal- kui ka menetlusõiguslikke norme, et oleks tagatud seaduslikkus Konventsiooni mõistes. Kompetentne kohus ei pea kontrollima ainult siseriiklikest menetlusnormidest kinnipidamist vaid samuti kinnipidamise põhjuseks olnud kahtlustuse põhjendatust ja arreteerimisega ja kinnipidamisega taotletava eesmärgi seaduslikkust. Kohus, kes vaatab läbi kinnipidamise asjas esitatud kaebust, peab tagama menetlusõiguste järgimise. Menetlus peab olema pooltevaheline ja peab tagama pooltele – prokurörile ja kinnipeetavale- „relvade võrduse”. Relvade võrdsus ei ole tagatud, kui kaitsjal puudub ligipääs neile uurimistoimikus sisalduvatele dokumentidele, mis on olulised selleks, et efektiivselt vaidlustada oma kliendi kinnipidamise seaduslikkust.

Kuigi art. 5(4) ei pane kinnipidamise asjas esitatud apellatsiooni läbivaatavale kohtunikule kohustust vastata igale esitatud kaebuses sisalduvale argumendile, kaotavad art. 5(4) sisalduvad garantiid oma olemuse, kui kohus, tuginedes siseriiklikule õigusele ja kohtupraktikale võib kinnipeetava poolt esiletoodud konkreetseid fakte kohelda kui asjasse mittepuutuvaid või ebaolulisi, seades sellel moel kahtluse alla tingimuste olemasolu, mis on põhilised, et kinnipidamine oleks seaduslik Konventsiooni mõttes.

NOUHAUD AND OTHERS V. PRANTSUSMAA

*EIÕK, 33424/96, kohtuotsus 9 juuli 2002. Saadaval ainult prantsuse keeles
MDAC märksõnad: kinnipidamise läbivaatus; menetluse kestus*

Asjaolud

Avaldajat peeti kinni psühhiaatriahaiglas, temast sai vabatahtlik patsient ja ta vabastati kohtuotsuse alusel. Avaldaja nõudis haiglalt hüvitist. Peeti mitu kohtuistungit, mis 4 erineval kohtuastmel kestsid kokku peaaegu 10 aastat. Avaldaja väitis, et rikuti art. 6(1), kaevates menetluse kestuse peale.

Kohtuotsus

Art. 6(1) – rikkumine. Menetlus oli liialt pikk.

NOWICKA V. POOLA

*EIÕK, 30218/96, kohtuotsus 3 detsember 2002
MDAC märksõnad: kinnipidamine, volitus selleks; perekonnaelu; psühhiaatriline hindamine*

Asjaolud

Avaldaja suhtes peetud kriminaalmenetluse ajal nõudis kohus informatsiooni tema tagapõhja ja vaimse tervise kohta. Avaldaja ei läinud kahele kohtu poolt määratud kohtupsühhiaatrilisele ekspertiisile. Kohus otsustas, et avaldaja tuleb arreteerida ja teda koostöö tegemiseks kinnipidada. Avaldajat peeti kinni, kuna psühhiaatrid otsustasid, et nad ei ole võimelised panema diagnoosi ühe läbivaatuse põhjal, siis avaldaja vabastati. Hiljem määras kohus uue kinnipidamise. Avaldaja viidi vanglasse, kus tema külastamise õigust piirati tütre ühe külastusega kuus. Psühhiaatriline ekspertiis näitas, et avaldaja vaimsed võimed on üle keskmise ja psüühikahäire sümptomeid ei esine. Avaldaja vabastati vanglast ja kriminaalmenetlus lõpetati. Avaldaja kaebas, et rikuti art. 5(1) ja 8.

Kohtuotsus

Art. 5(1) – rikkumine. Avaldaja 83 päevane kinnipidamine määrati erasüüdistuse kontekstis. Valitsuse tehnilised põhjendused avaldaja 83 päevase kinnipidamise suhtes enne lühikese läbivaatuse korraldamist, lükati tagasi. Ametivõimud ei tulnud toime tasakaalu seadmisega väidetava kuriteo toimepanemise uurimise ja vabadusõiguse tähtsuse vahel. Kinnipidamisel puudus Konventsioonist tulenev alus.

Art. 8 – rikkumine. Avaldaja külastusõiguse piiramine kinnipidamise ajal ei teeninud ja ei olnud proportsionaalne ühegi art 8 tuleneva seadusliku eesmärgiga.

OLSSON V. ROOTSI

EIOK, 10465/83, kohtuotsus 24 märts 1988

MDAC märksõnad: laps; perekonnaelu; vaimupuue

Asjaolud

Abikaasadest avaldajad, veetsid osa oma noorusest vaimupuuetega inimeste kodus ning said toetust koduterapeudilt ja psühhiaatriliselt meeskonnalt. Avaldajate lapsed võeti hooldusele pärast kohtuotsust, milles tuginedes eksperdiarvamusele leiti, et laste areng oli ohus, sest nad elasid keskkonnas, mis oli tänu vanemate võimetusele tagada vajalik hoolitsus, ebarahuldav. Avaldajad väitsid, et otsusega võtta lapsed hooldusele ja selle viisiga, kuidas otsust täideti ning hoolduse lõpetamisest keeldumisega rikuti art. 8.

Kohtuotsus

Art. 8 – rikkumine. Hooldamise otsuse täideviimine viis art. 8 rikkumisele. Laste eraldamine ja nende paigutamine vanematest kaugele pidi vastastikku mõjutama nendevahelisi kontakte. Situatsiooni raskendas veelgi ametivõimude poolt vanematele seatud ligipääsupiirang. Selliste abinõude kasutamine ei tuginenud piisavatele põhjustele, mis oleks õigustanud neid abinõusid kui proportsionaalseid meetmeid taotletava seadusliku eesmärgi suhtes.

OPEN DOOR AND DUBLIN WELL WOMAN V. IIRIMAA

EIOK, 14234/88 and 14235/88, kohtuotsus 29 oktoober 1992

MDAC märksõnad: informatsioon

Asjaolud

Avaldajad olid ettevõtted, kellel oli kohtumäärusega keelatud rasedatele naistele informatsiooni jagamine aborti kohta. Avaldajad kaebasid, et kohtumäärus rikkus nende art. 10 sätestatud õigust väljendusvabadusele ning et tegemist oli kahe spetsiifilise identifitseeritava naise e eraelu austamise õiguse rikkumisega.

Kohtuotsus

Art. 10 – rikkumine. Valitsus vaidles, et kahte spetsiifiliselt identifitseeritavat naist ei saa käsitleda ohvrina Konventsiooni tähenduses. Inimõiguste kohus lükkas selle põhjenduse tagasi. Kohtumäärus, mis keelas informatsiooni jagamise rasedatele naistele, mõjutas otseselt äriühingust avaldajaid. Naised kuulusid lapsekandmise eas olevate naiste hulka, keda võis avaldajate suhtes rakendatud piirang otseselt mõjutada. Seega ei olnud tegemist abstraktse kaebusega. Avaldaja soovis vaidlustada asjaolu, et Iiri seadus oli Konventsiooniga vastuolus, nad riskisid, et neid mõistetakse otseselt hukka vaidlustatud abinõu pärast.

Kohtumäärus sekkus õigusesse saada erapooletut informatsiooni. Iiri seaduse kohaselt oli kohtumäärus seaduses ette nähtud. Samas peavad valitsused valitsema viisil, mis on kooskõlas Konventsiooniga võetud kohustustega ja alluma kontrollile Konventsiooni insitutsioonide poolt. Kuna vastav piirang puudutab ainult informatsiooni jagamise õigust, siis Iiri seaduse järgi ei ole kriminaalkorras karistatav, kui rase naine läheb aborti tegemise eesmärgil välismaale.

Informatsiooni jagamine tegevuste kohta, sõltumatult tegevuste moraalsest küljest, mida on tolereeritud ja mille tolereerimist jätkatakse valitsuse poolt, vajavad Konventsiooni institutsioonide poolset hoolikat uurimist nende vastavuse suhtes demokraatliku ühiskonna töökspidamistega. Kohtumääruse absoluutne iseloom, mis pani igavese keelu rasedatele naistele informatsiooni jagamise kohta on liialt lai ja ebaproportsionaalne.

OSMAN V. ÜHENDKUNINGRIIGID

EIÓK, 23452/ 28, kohtuotsus oktoober 1998
MDAC märksõnad: ligipääs kohtule; surm; uurimine

Asjaolud

Teadmata mees tappis avaldaja 1 abikaasa (avaldaja 2 isa). Avaldajad kaebasid, et rikutud on art. 2, kuna valitsus ei suutnud kaitsta avaldaja 1 abikaasa ja avaldaja 2 isa elu üksikindiviidi poolt tuleneva ohu eest. Avaldajad vaidlustasid kohtule ligipääsu keelavate piirangute seaduslikkust, mis ei võimaldanud neil kohtusse anda ametivõime ligipääsu keelamisega tekitatud kahju väljamõistmise eesmärgil.

Kohtuotsus

Art. 2 – rikkumine puudus. Avaldajad ei suutnud osutada ühelegi otsustavale momendile, mille kohta oleks võinud väita, et politsei teadis või oleks pidanud teadma, et elud olid jälitaja tõttu tõelises ja vahetus hädaohus. Politsei peab teostama oma kohustusi viisil, mis on kooskõlas isikute õiguste ja vabadustega. Neid ei või kritiseerida süütuse presumptsiooni tähtsustamise pärast või arreteerimise, läbiotsimise ja kinnipidamise õiguse mittekasutamise pärast, kui see tugineb asjaolule, et politseil puudusid kohasel ajal piisavalt tõendatud kahtlustused nende õiguste teostamiseks või veendumus, et ükskõik millisel tegevusel oleks olnud mingi konkreetne tagajärg.

Art. 6(1) – rikkumine. Avaldajate kaebus ei jõudnud kunagi kohtumõistmiseni, milles oleks vastu võetud otsus kaebuse põhiasjaolude ja faktide kohta. Siseriiklikud kohtud peavad arvesse võtma avaliku huvi olemasolu, mis on vastassuunaline politseile immuunsuse taganud erandliku õiguse rakendamisega. Seega piirati õigustamatult avaldajate ligipääsu kohtule.

PEERS V. KREEKA

EIÓK, 28524/95, kohtuotsus 19 aprill 2001
MDAC märksõnad: kirjavahetus; väärkohtlemine

Asjaolud

Avaldaja arreteeriti kahtlustatavana kriminaalkuriteo toimepanemises ja pandi vangla psühhiaatrilisse tiiba, hiljem eraldatusesse. Teda peeti kinni koos teise isikuga väga väikeses kongis, mis oli väga kuum, kus puudus kohane ventilatsioon ja kus puudus vari tualeti ees.

Kohtuotsus

Art. 3 – rikkumine. Puudusid küll positiivsed tõendid avaldaja alandamise kohta, kuid tingimused, milles avaldaja elas, vastasid ebainimlikule ja alandavale kohtlemisele, kuna põhjustasid ängistust ja alaväärsust, mis võisid avaldajat alandada.

Art. 8 – rikkumine. Ametivõimud avasid avaldaja kirju, mitte alati tema juuresolekul.

PEREIRA V. PORTUGAL

EIÓK, 44872/98, kohtuotsus 26 veebruar 2002

MDAC märksõnad: kinnipidamine eeluurimise; kinnipidamise läbivaatus; menetluse kestus; õiguslik esindus

Asjaolud

Avaldaja viibis eeluurimisvanglas, tal leiti olevat psüühikahäire, mille tõttu ta oli süüdimatu. Teda peeti kinni psühhiaatriaiglas. Kaitsja, kelle kohus oli määranud teda esindama, ei mänginud väidetavalt menetluses mingit osa ja ei ilmunud kohtuistungile. Prokuröri poolt tehtud avaldus avaldaja vabastamiseks jäeti rahuldamata. Avaldaja väitis, et rikutud on art. 5, sest tema kinnipidamine oli ebaseadsulik, ta ei saanud õigusabi, mis oleks tal võimaldanud edasi kaevata ning ametivõimudel võttis tema kinnipidamise seaduslikkuse väljaselgitamine liiga kaua aega.

Kohtuotsus

Art. 5(4) – rikkumine. Esimene kinnipidamise läbivaatus leidis aset 2,5 aastat pärast seda, kui avaldaja oli esitanud oma esimese vabastamise avalduse. Puudusid erandlikud asjaolud, mis oleksid õigustanud sellist viivitust.

Art. 5(4) näeb samuti ette, et puudutatud isikule tuleb anda garantiid, mis on vastavad kõnealuse kinnipidamise iseloomule. Tähelepanu tuleb pöörata nendele asjaoludele, milles menetlus aset leidis. Kaitsja määramine iseenesest ei garanteeri tema poolt võimaldatava abi efektiivsust. Avaldaja ei saanud adekvaatset õigusabi.

PEREIRA V. PORTUGAL (NR.2)

EIÓK, 15996/02, kohtuotsus 20 detsember 2005. Saadaval ainult prantsuse keeles

MDAC märksõnad: kinnipidamise läbivaatus; menetluse kestus; psühhiaatriline hindamine

Asjaolud

Avaldaja viibis pärast süüdimatuks tunnistamist haiglas. Kohtumenetluses, milles uuriti, kas avaldaja tuleks vabastada, määras kohus avaldaja suhtes psühhiaatrilise ekspertiisi. Kliiniku peaarst ei olnud tänu vähesele personalile võimeline ekspertiisi läbi viima, Sundravi Instituut keeldus samuti ekspertiisi läbiviimisest, kuna aastane ekspertiiside limiit oli ületatud. Hindamine viidi läbi palju hiljem ja ekspert otsustas, et avaldaja tuleb vabastada. Avaldaja kaebas, et rikuti art. 5(4), sest otsust tema kinnipidamise seaduslikkuse kohta ei tehtud piisavalt kiiresti.

Kohtuotsus

Art. 5(4) – rikkumine. Kõnealune periood kestis peaaegu 2 aastat. Viivitus oli tingitud puhtalt haldamise probleemidest. Ametivõimud ei viinud menetlust läbi vajaliku hoolsusega.

POWELL (WILLIAM AND ANITA) V. ÜHENDKUNINGRIIGID

EIOK, 45305/99, kohtuotsus 4 mai 2000

MDAC märksõnad: menetluskõlblikus; surm; uurimine

Kohus leidis, et avaldus ei ole menetluskõlblik. Keerukaid fakte siinkohal kokku ei võeta.

Otsus (võtme paragrahv)

Arutades, millised on art. 2 sisalduvad menetluslikud nõuded, rõhutas Inimõiguste kohus, et „käesoleval juhul hõlmab riigi kohustus vajadust efektiivse ja sõltumatu süsteemi järele, mis selgitaks välja hoolealuse isiku surma põhjuse, meditsiinitöötajate vastutuse ja nende mistahes vastutuse (§1 „seaduse kohta”, otsuse 20 lk).

PRICE V. ÜHENDKUNINGRIIGID

EIOK, 33394/96, kohtuotsus 10 juuli 2001

MDAC märksõnad: puue, füüsilise; väärkohtlemine

Asjaolud

Avaldaja kasutas ratastooli ja ta ei saanud kasutada ühtegi oma jäset. Ta saadeti 1 nädalaks vanglasse, avaldaja kaebas, et kinnipidamise ajal oli ta sunnitud magama oma ratastoolis, ta ei ulatunud vajutama hädaabi nuppudele ja elektrilülititele ja ta ei olnud võimeline kasutama tualetti. Ta väitis, et ta tõsteti tualetti naissoost vangaltöötaja poolt, kuid jäeti siis sinna kolmeks tunniks istuma kuni ta oli nõus, et meessoost hooldaja teda puhastas ja tualetist välja aitas. Avaldaja väitis, et selline kohtlemine oli art 3 ettenähtud ebainimlik ja alandav kohtlemine.

Kohtuotsus

Art. 3 – rikkumine. Tahtluse puudumine alandamiseks ei välista võimalust, et esines siiski art. 3 rikkumine. Avaldaja kannatas, sest tema kinnipidamise tingimused ei olnud kohased puudega inimesele. Minimaalne raskusaste sõltub kaasuse tehjoludest, hõlmates kohtlemise kestust, selle füüsilisi ja vaimseid mõjusid ja mõningatel juhtudel sugu, vanust ja ohvri tervise seisundit. Antud juhtumil raske puudega isiku kinnipidamine tingimustes, kus tal oli ohtlikult külm, liiga kõva voodi tõttu oli risk saada lamatisi või oli voodi kättesaamatus kauguses, tal oli võimatu minna tualetti või pidada ennast ilma suuremate raskusteta puhtana, moodustas art 3 ettenähtud alandava kohtlemise.

RAKEVICH V. VENEMAA

EIOK, 58973/00, kohtuotsus 28 oktoober 2003

MDAC märksõnad: kinnipidamine, volitus selleks; ligipääs kohtule

Asjaolud

Avaldaja viidi psühhiaatriahaiglasse, kus tal diagnoositi psüühikahäire, mida avaldaja ise eitas. Teda peeti kinni 39 päeva enne kui kohus seadustas kinnipidamise. Ta väitis, et kinnipidamine rikkus art. 5.

Kohtuotsus

Art. 5(1)(e) ja (4) – rikkumine. Ei ole põhjust kahelda riigi poolt esitatud aruannetes ja Inimõiguste kohus jäi rahule põhjendusega, et avaldaja kinnipidamine oli „hädaabinõu”, samuti polnud tõendeid, mis oleks viidanud meelevaldsele kinnipidamisele. Samas, Vene seaduse kohaselt peab kohus kinnipidamise määruse kas heaks kiitma või tühistama 5 päeva jooksul haigla poolt avalduse esitamise päevast, avaldaja juhtumise toimus see alles 34 päeva pärast. Seega kinnipidamine ei olnud kooskõlas „seaduses ettenähtud korraga”.

Art. 5(4) – rikkumine. Art. 5(4) nõuab kinnipeetu vabaduse kaitseks spetsiifilise abinõu rakendamist. Avaldajal ei olnud võimalik alustada menetlust kohtus tema kinnipidamise seaduslikkuse kontrolliks.

REID (HUTCHISON) V. ÜHENDKUNINGRIIGID

EIOK, 50272/99, kohtuotsus 20 veebruar 2003

MDAC märksõnad: kinnipidamine, volitus selleks; psühhiaatiline hindamine

Asjaolud

17 aastane avaldaja mõisteti süüdi kriminaalkuriteos, teda peeti kindlaksmääramata tähtaja jooksul kinni psühhiaatriahaiglas ning diagnoositi tal antisotsiaalse isiksuse häire olemasolu. Seadus lubas kinnipidamist ainult juhul kui oli tõenäoline, et ravi kas leevendab isiku seisundit või takistab selle halvenemist. Avaldaja viidi üle lahtisesse haiglasse ja ta pani toime uue kuriteo. Talle mõisteti 3 – kuuline vangistus. Ta pandi uuesti psühhiaatriahaiglasse, kus ta esitas mitmel korral ebaõnnestunud vabastamise taotlusi. 5 aasta jooksul andis 6 psühhiaatrit 18 eksperdiarvamust, milles järeldati, et avaldajal ei olnud psüühikahäiret, mis oleks õigustanud tema jätkuvat kinnipidamist. Avaldaja kaebas ebaõnnestunud Ühendkuningriikide kohtutes ja väitis, et teda peeti psühhiaatriahaiglas vääralt kinni ja talle ei võimaldatud tema kinnipidamise seaduslikkuse üle kiiret ja adekvaatset kontrolli.

Kohtuotsus

Art. 5(1) – rikkumine puudus. Otsuses avaldajat mitte vabastada ei olnud midagi meelevaldset arvestades ülekaalukaid meditsiinilisi tõendeid, et avaldajal oli psüühikahäire, mis avaldus ebanormaalselt agressivses käitumises. Oli olemas piisav seos kinnipidamise aluste ja koha ning tingimuste vahel, et oleks rauhldatud art. 5(1) nõuded.

Art. 5(4) – rikkumine. Ametivõimudel mitte avaldajal, oli tõendamiskohustus osas, mis puudutas avaldaja tahtevastast kinnipidamist. Puudusid erandlikud põhjused, mis oleksid õigustanud avaldaja vabastamise taotluse läbivaatamise edasilükkamist.

RUTTEN V. HOLLAND

EIOK, 32605/96, kohtuotsus 24 juuli 2001

MDAC märksõnad: kinnipidamine, volitus selleks; menetluse kestus

Asjaolud

Avaldaja mõisteti süüdi kriminalkuriteo toimepanemises, tal diagnoositi psüühikahäire, ta saadeti vanglasse karistust kandma ning sealt vabanemisel kinnipidamisele psühhiaatria haiglas, kus avaldaja viibis 2 aastat. Avaldaja vaidlustas kinnipidamise pikendamise ja apellatsioonikohus pikendas kinnipidamist veel 1 aasta võrra. Avaldaja väitis, et rikuti art. 5(1) ja 5(4), kuna otsus pikendada tema vanglakaristuse järgset kinnipidamist ei olnud piisavalt kiire ning ei vastanud seaduses ettenähtud korrale, kuna avaldajat peeti 1 kuu vältel kinni ilma kohtuotsuseta.

Kohtuotsus

Art. 5(1) – rikkumine puudus. Seaduses oli olemas regulatsioon juhtumiks, kus kaebajat peetakse kinni hoolimata vanglakaristuse kinnipidamise määruse tähtaja aegumisest. Seadus sätestas, et kinnipidamise määrus oli jõus kuni kinnipidamise pikendamise taotluse asjas lõpliku otsuse tegemiseni.

Art. 5(4) – rikkumine. Kohus tegi vanglakaristuse järgse kinnipidamise pikendamise taotluse asjas otsuse 2 kuud ja 17 päeva pärast pikendamise taotluse esitamist kohtule. Apellatsioonikohtul võttis otsuse tegemine rohkem kui 3 kuud aega. Avaldaja kaebust kinnipidamise kohta ei vaadatud piisavalt kiiresti läbi.

SALKIC V. ROOTSI

EIOK, 7702/04, kohtuotsus 29 juuni 2004

MDAC märksõnad: menetluskõlblikus; ravi; väljasaatmine

Asjaolud

Avaldajad olid bosnialased, kellel oli Rootsis põgeniku staatus. Nad võtsid ühendust Rootsi vaimse tervise süsteemiga ja väitsid, et nad ei saanud Bosnia – Hertsegoviinas kohast ravi. Avaldajad väitsid art 2 ja 3 tuginedes, et nende väljasaatmine põhjustaks korvamatut kahju nende pere liikmetele, kellel on nõrk vaimne tervis ja eriti lastele, kes ei parane võib-olla iialgi järjekordse sundkorras kolimise traumast.

Otsus

Menetluskõlbmatu. Isikud, kes kuuluvad väljasaatmisele ei või põhimõtteliselt nõuda riigi territooriumile jäämist riigi poolt osutatava meditsiini-, sotsiaal- või teistest abiliikidest kasusaamise eesmärgil. Siiski võib tänu mõjuvatele inimlikele põhjustele, erandlikel olukordadel välismaalase väljasaatmise otsuse täitmine lõppeda art. 3 rikkumisega. Antud kaasuse asjaolu, et arstiabi kvaliteet Bosnia- Hersegovinas on vähem soodne kui see, mida avaldajad nautisid Rootsis olles, ei saa vaadelda otsustavana art 3 seisukohast lähtudes.

SENTGES V. HOLLAND

EIÕK, 27677/02, kohtuotsus 8 juuli 2003

MDAC märksõnad: eraelu; laps; menetluskõlblikkus; puue, füüsiline; ravi

Asjaolud

Lapsest avaldaja põdes Duchenne muskulaar düstroofiat, haigust, mida iseloomustab lihaste progresseeruv degenerereerumine. Avaldaja vanemad palusid tervisekindlustusel hankida avaldajale robotkäsi, et avaldajal oleks rohkem iseseisvust asjade käsitsemisel. Taotlus jäeti rahuldamata kuna tervisekindlustus ega ka ükski muu sotsiaalkindlustuse skeem ei hüvitanud robotkäe maksumust. Avaldaja kaebas lähtudes art. 8, et ametivõimude keeldumine talle robotkäe hankimisest rikkus tema õigust eraelule.

Otsus

Art. 8 – menetluskõlbmatu. Eraelu hõlmab inimese füüsilist ja psühholoogilist terviklikkust. Art. 8 mõte on eelkõige tagada ilma välise vahelekkumiseta iga inimese isiksuse areng suhetes teiste inimestega. Art. 8 ei keela riigil ainult hoidumast sellisest eraellu sekkumisest: lisaks sellele negatiivsele kohustusele võib olemas olla ka positiivne kohustus mis on eraelu efektiivse asutamise loomulik koostisosa. Sellised kohustused võivad sisaldada abinõusid, mille eesmärgiks on tugevdada austust eraelu vastu isegi inimestevaheliste suhete valdkonnas.

Inimese ja ühiskonna võistlevate huvide vahel peab valitsema õiglane tasakaal, kusjuures riigil on selles valdkonnas lai otsustuse marginaal. Käesolevas asjas ei saa väita, et valitsus oleks ületanud talle antud otsustuse tegemise piiri.

SIEDEL V. PRANTSUSMAA

EIÕK, 31430, kohtuotsus 11 jaanuar 2000. Saadaval ainult prantsuse keeles

MDAC märksõnad: kinnipidamise; läbivaatus; menetluse kestus

Asjaolud

Avaldajat peeti kinni psühhiaatriaiglas ning ta esitas kaebuse enda vabastamiseks. Kohtumenetlus võttis aega 8 aastat ja 2 kuud.

Kohtuotsus

Art. 6(1) – rikkumine. Asi ei olnud raske ning puudus õigustus sellisele menetluse kestusele.

SKJOLDAGER V. ROOTSI

EIÕKom, 22504/93, kohtuotsus 17 mai, 1995

MDAC märksõnad: kinnipidamine, volitus selleks; menetluskõlblikkus; ohvri staatus; teovõimetus

Asjaolud

Avaldaja, ametilt psühholoog, külastashooldekodu. Ta tuvastas, et mitmeid patsiente peeti ilma loata lukustatuna oma toas ja et mõned ukсед olid lukustatud. Avaldaja teavitas oma tähelepanekutest

hooldekodu juhatajat. Avaldaja eemaldati ajutiselt oma ametikohalt ja ametivõimud kohustasid teda enne tema ametikohale ennistamist läbi tegema psühhiaatrilise läbivaatuse. Avaldaja väitis oma kaebuses EIÕK-ile, et ta esindab 3 puudega hooldekodupatsiendi huve. Ta väitis, et ühtegi neist patsientidest ei peetud kinni seaduse alusel, et neid peeti ruumides luku taga ning et 3 viidatud isikut peeti kinni art. 5(1) rikkudes.

Avaldaja väitis, et kolm viidatud patsienti ei olnud iseseisvalt võimelised kaebust esitama ja ametivõimud ei avaldanud talle piisavalt informatsiooni, mis oleks võimaldanud tal patsiente identifitseerida ja neilt volikirja saada. Avaldaja leidis siiski, et ta on eetilisel ja professionaalselt vastutav oma patsientide hoolduse eest ja oma volitusi kaebuse esitamiseks nende eest.

Otsus

Menetluskõlbmatu. EIÕK võtab avaldusivastu ainult isikutelt, MTÜ-delt või organisatsioonidelt, kes väidavad end olevat Konventsioonis sätestatud õiguste rikkumise ohvrid. Avaldaja ei väida, et ta ise oleks rikkumise otsene ohver. Esindaja peab tavaliselt suutma esitada tõendi selle kohta, et teda on volitatud esindama avaldajat Konventsiooni organite ees.

Erandlikel olukordadel on lubatud, et kolmandat isikut käsitletakse vähemalt menetluse algsaadiumis kui kaudset ohvrit; näiteks kui tal on asjakohane huvi nende isikute heaolu suhtes, kelle eest ta avalduse esitab. Nõutud on ohvri ja kaudse ohvri vaheline lähedane isiklik suhe ja suhe kaevatavasse teosse. Kuna avaldaja ei vasta neile nõuetele, siis seetõttu on kaebus menetluskõlbmatu.

SLIMANI V. PRANTSUSMAA

EIÕK, 57671/00, kohtuotsus 27 juuli 2004

MDAC märksõnad: surm; uurimine

Asjaolud

Avaldaja partneril oli psüühikahäire ja teda peeti kinni vanglas. Ta keeldus võtmast ravimeid, jäi haigeks ja suri. Avaldajal ei lubatud uurimisest osa võtta. Tema kaebus asja uurivale kohtunikule, et viimane määraks uurimise dokumentide saatmise prokurörile arvamusega, et uurimist laiendatakse, võttes arvesse enesetapu võimaluse, jäeti rahuldamata. Avaldaja kaebas, et rikuti art. 2 (tema partner suri tänu ametivõimude tõsistele rikkumistele), art. 3 (tingimustes, milles kadunud peeti kinnipidamise keskus) ja art. 13 (avaldajal ei lubatud osaleda surma põhjuste uurimisel ja uurimine oli ebaadekvaatne).

Kohtuotsus

Art. 2 – rikkumine. Avaldajal oli tulenevalt prantsuse seadusest ligipääsetav abinõu, mille alusel oleks olnud võimalik käsitleda tema art. 2 ja 3 tulenevaid kaebusi ja mis pakkusid mõistlikku lootust edule. Kui surm saabub kahtlastel asjaoludel, siis art. 2 nõuab, et ametivõimud alustaksid uurimist omal initsiatiivil. Nõue, et lahkunu omaksed peaksid juhul kui nad soovivad, et neid kaasatakse uurimisse, esitama kaebuse koos avaldusega, et neid lülitataks menetlusse kui tsiviilhageijaid, töötas neile põhimõtetele vastu, mistõttu oli uurimine ebaefektiivne ja rikkus art. 2.

STEWART-BRADY V. ÜHENDKUNINGRIIGID

EIOKom, 27436/95 ja 28406/95, otsus 2 juuli 1997

MDAC märksõnad: aus kohtumõistmine; eraelu; laim; ligipääs kohtule; menetluskõlblikus

Asjaolud

Avaldajal, kes oli toime pannud kolm mõrva, oli psühhoos ja teda peeti kinni psühhiaatriahaiglas. Teine isik avaldas teadvalt mitmeid vale sisuga artikleid, milles ta väitis, et avaldaja on teda väärkohelnud. Avaldajal keelati nende artiklite vaidlustamine Inglise kohtutes. Avaldaja väitis, et ta oli kannatanud ja ta ei olnud võimeline ennetama laialt avalikustatud valerünnakut tema eraelule, selle tulemusena halvenes tema vaimne tervis.

Otsus

Art. 3 – menetluskõlbmatu. Ei esinenud vajalikku minimaalset raskusastet.

Art. 6(1) – rikkumine puudus. Art. 6(1) ei garanteeri tasuta õigusabi kõikides tsiviilasjades. Asjaolu, et psüühikahäirega isikud peavad tegutsema läbi teise isiku, kes omakorda peab olema esindatud advokaadi poolt, ei kujuta endast kohtule ligipääsu keelamist. Õigusabi andmisest keeldumine tsiviilasjades ei moodusta kohtule ligipääsu keelamist juhul, kui menetlusel ei ole väljavaateid edule ja menetluse finantseerimise kulud oleksid ebaproportsionaalsed võrreldes potentsiaalselt määratava hüvitisega.

STORCK V. SAKSAMAA

EIOK, 61603/00, kohtuotsus 16 juuni 2005

MDAC märksõnad: eraõiguslik institutsioon; kinnipidamine, volitus selleks; ravi

Asjaolud

Avaldaja veetis peaaegu 20 aastat psühhiaatrilistes institutsioonides, sealhulgas 2 aastat erakliinikus. Avaldajale ei olnud määratud eestkostjat ning ta polnud kunagi allkirjastanud avaldust oma kinnipidamisega nõustumiseks. Tema kinnipidamise seadustamiseks polnud tehtud ühtegi kohtuotsust. Avaldaja püüdis mitmel korral kliinikust põgeneda, kuid ebaõnnestunult. Psühhiaatrilises eksperdiarvamuses jõuti arvamusele, et avaldajal pole kunagi psüühikahäiret olnudki, avaldaja kaebas erakliiniku kohtusse hüvitise saamiseks kahju eest, mis tekitati talle kinnipidamise ja raviga. Föderaalkohtud keeldusid asja arutamast. Avaldaja vaidlustas enda kinnipidamise, ravi erakliinikus art ning järgnenud menetluse aususe art. 5, 6(1) ja 8 alusel.

Kohtuotsus

Art. 5(1) – rikkumine. Avaldaja ei olnud nõustunud tema kinnipidamisega kliinikus ja talt oli seega võetud vabadus art. 5(1) mõttes. Kuna polnud ühtegi kinnipidamist seadustavat kohtuotsust, siis oli kinnipidamine ebaseaduslik.

Art. 8 – rikkumine. Avaldajat raviti ilma tema nõusolekuta, mis oli sekkumine tema õigusesse austusele eraelu suhtes. Kuna kohus ei olnud kinnipidamist seadustanud, siis sekkumine ei olnud art 8(2) mõttes õigustatud.

Art. 6(1) – rikkumine puudus. Avaldaja poolt siseriiklikutes kohtutes alustatud menetlust hüvitise saamiseks ei saanud lugeda ebaõiglaseks.

TÁM V. SLOVAKKIA

EIÓK, 50213/99, kohtuotsus 22 juuni 2004

MDAC märksõnad: kinnipidamine, volitus selleks; kinnipidamise läbivaatus

Asjaolud

Avaldajal diagnoositi skisofreenia ja teda peeti kinni psühhiaatriaiglas. Seadus nõudis, et kohus peab kontrollima kinnipidamise seaduslikkust, kuid seda ei olnud tehtud. Avaldaja kaebas, et rikuti art. 5(1) ja 5(4), kuna tema kinnipidamine oli ebaseaduslik ja tal ei olnud võimalust nõuda, et kohus kontrolliks tema kinnipidamise seaduslikkust.

Kohtuotsus

Art. 5(1) ja (4) – rikkumine. Kinnipidamine ei olnud kooskõlas seaduses ettenähtud protseduuriga, kuna seadust ei järgitud (puudus kohtulik läbivaatus, kohus ei kuulunud ära avaldajat või arsti, esindajat polnud määratud). Art. 5(4) nõuab sõltumatu õigusliku mehhanismi olemasolu, mille vahendusel saab kinnipeetav kohtu kaudu kontrollida enda kinnipidamise seaduslikkust. Slovakkia kohtud tegid mitmeid vigu, mille kuhjumise tõttu jäi avaldaja ilma adekvaatsetest garantiidest.

THYNNE V. ÜHENDKUNINGRIIGID

EIÓK, 11787/85, 11978/86 ja 12009/86, kohtuotsus 25 oktoober 1990

MDAC märksõnad: kinnipidamine, volitus selleks

Asjaolud

Avaldaja mõisteti süüdi seksuaalkuritegudes ja talle määrati vabal valikul täidetav eluaegne vangistus kindlaksmääratud tähtajaga vanglakaristuse asemel. Selle, vaimselt ebastabiilsete ja ohtlikele kurjategijatele mõeldud abinõu alusel oleks avaldaja vabastatud, kui tema vaimse tervise seisund oleks paranenud. Riigisekretäri (siseminister) vastutusallas oli otsustada, millal avalik huvi võimaldab avaldaja vabastada. Puudus selline kohtumenetlust, mille käigus oleks avaldaja saanud vaidlustada enda kinnipidamise seaduslikkust, seetõttu leidis ta, et rikuti art. 5(4), samuti täidesaatmisele kuuluvate abinõude puudumine hüvitise nõudmiseks art. 5(4) rikkumise eest rikkus art. 5(5).

Kohtuotsus

Art. 5(4) – vabalt määratud tähtajaga eluaegselt karistust kandvate isikute vabastamine tuleks otsustada kohtu mitte poliitikute poolt. Vaimne ebastabiilsus ja ohtlikkus on asjaolud, mis aja möödumisel muutuvad, samuti võib tõusetuda uusi aspekte seoses seaduslikkusega. Avaldajal peaks olema võimalus alustada mõistlike ajavahemike möödudes menetlust kohtus ja õigus, et tema uue kinnipidamise seaduslikkuse üle otsustaks kohus.

TKÁČIK V. SLOVAKKIA

EIÕK, 42472/98, kohtuotsus 14 oktoober 2003
MDAC märksõnad: menetluse kestus

Asjaolud

Avaldaja arreteeriti auto juhtimise ja autos mõõga hoidmise eest. Ta viidi politsei jaoskonda, psühhiaater vaatas avaldaja läbi ning seejärel avaldaja vabastati. Avaldaja naise soovil väljastas arst tõendi, mille kohaselt oli tarvis politsei kaasabi, et viia avaldaja psühhiaatriahaiglasse. Haiglas raviti avaldajat tema tahte vastaselt ja ta pidi läbima psühhiaatrilisi teste. Pärast kohtuistungeid avaldaja vabastati. Avaldaja kaebas, et ei järgitud ajapiiranguid ning et kogu saadud kogemus rikkus tema art 8 sätestatud õigust austusele eraelu suhtes.

Kohtuotsus

Art. 5(1) – rikkumine. Ei austatud õiguslikke piiranguid. Ringkonnakohut ei informeeritud 24 tunni jooksul avaldaja kinnipidamisest ja kohus ei otsustanud kinnipidamise seaduslikkuse üle 5 päeva jooksul kinnipidamisest. Seetõttu ei olnud kinnipidamine kooskõlas seaduses ettenähtud protseduuriga. Puudub vajadus art 8 käsitlemiseks.

VAN DER LEER V. HOLLAND

EIÕK, 1109/85, kohtuotsus 21 veebruar 1990
MDAC märksõnad: informatsioon; kinnipidamine, volitus selleks; menetlus kestus

Asjaolud

Avaldaja viibis psühhiaatriahaiglas vabatahtlikul ravil, kohus otsustas samal ajal ilma istungit pidamata, et avaldaja suhtes kohaldatakse 6 kuud nõusolekuta ravi. Ta sai juhuslikult kohtumäärusest teada 5 kuud hiljem. Avaldaja vabastamise taotlus jäeti haigla poolt rahuldamata. Piirkonnakohus otsustas tema vabastamise 6 kuud hiljem. Avaldaja kaebas tuginedes art. 5, et kohus ei kuulunud teda kinnipidamise otsustamisel ära, samuti kaebas ta art. 5(2) alusel, et teda ei informeeritud kinnipidamisest ja selle põhjustest ja art. 5(4) alusel, sest piirkonnakohus ei teinud otsust enne kui alles 5 kuu möödumisel menetluse alustamisest ja seega ei otsustanud asja kiiresti.

Kohtuotsus

Art. 5(1) – rikkumine. Kohus ei kuulunud enne kinnipidamise määramist avaldajat ära.

Art. 5(2) – rikkumine. Avaldajat ei informeeritud tema kinnipidamise kohtumäärusest ja ta sai sellest teada juhuslikult hulk aega hiljem. Nii see moodus, kuidas avaldajat informeeriti ega ka see viis, kuidas informatsioon temani jõudis, ei vastanud Konventsiooni nõuetele. Kinnipidamine, millele viidatakse art. 5(2) ulatub väljaspoole kriminaalõiguslikest meetmetest.

Art. 5(4) – rikkumine. 5 kuu pikkune menetlus oli selles asjas liialt pikk.

VARBANOV V. BULGAARIA

EIOK, 31365/96, kohtuotsus 5 oktoober 2000

MDAC märksõnad: kinnipidamine, volitus selleks; kinnipidamise läbivaatus; psühhiaatriline hindamine

Asjaolud

Prokurör tellis ilma psühhiaatrite kaasabita avaldaja tahtevastase psühhiaatrilise läbivaatuse ja kinnipidamise. Prokuröri volitus tulenes avaldamata ametkondlikust juhisest, millel ei olnud seaduslikku tähendust. Avaldaja väitis, et rikuti art. 5.

Kohtuotsus

Art. (1) – rikkumine. Kinnipidamine vaimse tervise põhjendusel ilma psühhiaatri arvamusega on rikkumine kuna ei saa usaldusväärset väita, et, et kinnipeetav oli vamuhaige („unsound mind”). Arstlik läbivaatus peab tuginema puudutatud isiku tegelikule vaimse tervise seisundile ja mitte ainult mineviku sündmustele. Volitus kinnipidamiseks peab tulenema seaduslikust aktist.

Art. 5(4) – rikkumine. Kinnipidamist peab kontrollima kohus või kohtuvolitustega organ. Protseduur, milles kaebuse vaatab läbi astmelt kõrgemalseisev prokurör ei ole kohtulik kuna see ei ole sõltumatu täitevvõimust ja pooltest.

VAUDELLE V. PRANTSUSMAA

EIOK, 35683/97, kohtuotsus 30 jaanuar 2001

MDAC märksõnad: aus kohtumõistmine; teovõimetus

Asjaolud

Avaldaja eestkostjaks oli tema täiskasvanud poeg. Avaldajat süüdistati kuriteos, kutse ilmuda kohtuistungile saadeti ainult avaldajale (kes istungile ei ilmunud), kuid mitte eestkostjale. Avaldaja üle mõisteti tagaselja kohut, kuna kohus leidis, et teda oli istungist seaduslikult informeeritud. Talle mõisteti 12 kuuline vanglakaristus ning kohustati hüvitama kahju. Avaldaja kaebas, et kohtukutse ja teade kohtuotsusest saadeti ainult talle ja mitte tema eestkostjale. Kuna ta ei olnud vaimselt võimeline teostama ise oma kaitseõigust, siis ei saanud ta kasutada oma õigust art 6 ettenähtud kaitsele.

Kohtuotsus

Art. 6(1) ja 3(a) – rikkumine. Ametivõimud oleksid pidanud võtma lisameetmeid kohtupidamise korrektse läbiviimise huvides ning määrama, et avaldaja oleks pidanud kohtuma psühhiaatriga, juhul kui avaldaja poleks olnud võimeline ise istungil osalema, oleks pidanud korraldama tema esindamise kas advokaadi või esindaja poolt.

VERMEERSCH V. PRANTSUSMAA

EIÕK, 39273, kohtuotsus 22 mai 2001. Saadaval ainult prantsuse keeles
MDAC märksõnad: kinnipidamise läbivaatus; menetluse kestus

Asjaolud

Avaldajat peeti umbes 5 kuud kinni psühhiaatriaiglas. Ta alustas õiguslikku menetlust taotledes tema haiglakulude hüvitamist. See menetlus kestis peaaegu 5 aastat, ta väitis, et menetlus kestis liialt kaua, rikkus art. 6.

Kohtuotsus

Art. 6(1) – rikkumine. 5 aastat ei olnud mõistlik aeg 1 kohtu astme jaoks.

VODENIČAROV V. SLOVAKKIA

EIÕK, 24530/94, kohtuotsus detsember 2000
MDAC märksõnad: kinnipidamise läbivaatus; ligipääs kohtule; menetluse kestus

Asjaolud

Avaldajat peeti kinni psühhiaatriaiglas tema läbivaatamiseks kriminaalmenetluse käigus. Ta kaebas, et protseduur tema psühhiaatriaiglas kinnipidamise seaduslikkuse kontrolliks ei vastanud art. 5(4) nõuetele, sest kohus ei vaadanud tema vabastamise taotlust piisavalt kiiresti läbi.

Kohtuotsus

Art. 5(4) – rikkumine. Kinnipidamise seaduslikkust ei vaadatud läbi nii kiiresti kui art. 5(4) seda nõuab. Avaldajalt ei oleks saanud mõistlikult loota avalduse esitamist konstitutsioonilisele kohtule, kuna menetlus tema tavapärase abinõu asjas toimus ringkonnakohtus.

WARREN V. ÜHENDKUNINGRIIGID

EIÕK, 36982/97, kohtuotsus 30 märts 1997
MDAC märksõnad: kinnipidamise läbivaatus; menetluskõlblikkus

Asjaolud

Avaldajat peeti psühhiaatriaiglas kinni kriminaalkohtu poolt. Mental Health Review Tribunal kontrollis tema kinnipidamise seaduslikkust ja leidis, et kinnipidamist tuleb jätkata. Apellatsioonikohus jättis avaldaja kaebuse tribunali otsusele rahuldamata. Avaldaja kaebas, et rikuti art. 5(1) ja 5(4).

Otsus

5(1)(c) – menetluskõlbmatu. Mitu tribunali järjest leidis, et kaebajal oli psüühikahäire ja et tema jätkuv kinnipidamine oli vajalik tema enda ja ka teiste inimeste tervise ja ohutuse huvides. Psüühikahäire oli seda laadi või sellise astmega, mis tingis tahtevastase kinnipidamise, jätkuva kinnipidamise vajalikkus sõltus häire püsivusest.

WASSINK V. HOLLAND

EIÕK, 12535/86, kohutotsus 27 juli 1990
MDAC märksõnad: kinnipidamise läbivaatus

Asjaolud

Avaldajat peeti kinni psühhiaatriahaiglas, prokurör taotles mõne päeva pärast kinnipidamise pikendamist. Prokurör saatis toimiku kohalikule kohtunikule, kes küsitles avaldaja raviarsti (psühhiaater) avaldaja usaldusisiku juuresolekul. Kohtunik võttis telefonitsi ühendust ka teiste isikutega. Ta andis kokkuvõtte informatsiooni kohta, mis ta teistelt oli saanud, avaldaja usaldusisikule. Nendele andmetele tuginedes määras kohus avaldaja kinnipidamise pikendamise. Avaldaja kaebas art. 5 alusel, et kohus ei lubanud tal esitada omapoolselt arvamust kohtule otsuse tegemise aluseks tõendite olnud kohta. Avaldaja kaebas veel, et rikuti menetlusnormi, kuna küsitlemiste juures ei olnud registripidajat ja viimane ei allkirjastanud küsitluse protokollid.

Kohtuotsus

Art. 5(1) – rikkumine. Ei peetud kinni seadusega etenähtud protseduurist, sest registripidaja ei osalenud menetluses.

Art. 5(4) – rikkumine puudus. Kuigi tunnistajate telefoni teel küsitlemisega võivad kaasned teatud riskid, leidis selline protseduur aset kohtu initsiatiivil ja vastutusel. Kohus andis usaldusisikule telefonikõnede kokkuvõtte ja lubas tal esitada oma kommentaarid. Kuigi seaduses ettenähtud protseduuri täht-tähele ühe mitteolulise sätte osas ei järgitud, vastas avaldaja kinnipidamise seaduslikkuse läbivaatus siiski art. 5(4) nõuetele.

WILKINSON V. ÜHENDKUNINGRIIGID

EIÕK, 14659/02, kohtuotsus 28 veebruar 2006
MDAC märksõnad: aus kohtumõistmine; menetluskõlblikkus; ravi; väärkohtlemine

Asjaolud

Avaldajat peeti kinni psühhiaatriahaiglas. Tal oli keskmise raskusastme südameatakk ja tal diagnoositi kerge veresoonekonna haigus. Arstid soovisid ravida tema psüühikahäiret antipsühhootiliste ravimitega, avaldaja keeldus sellest. Avaldaja oli tavaliselt murelik ja käitus vägivaldselt kui ta oli silmitsi mingi ähvardava situatsiooniga nagu näiteks psühhiaatriliste ravimite võtmine vastu tema tahtmist. Arst, kes määrati andma kohustulikkust teist arvamust, nõustus määratud raviga. Ilma eelneva hoiatuseta anti ohjeldatud avaldajale tema tahtvastast ravimeid. Avaldaja kaebas, et talle tema tahtvastast ravi pealesurumine rikkus art. 3. Samuti leidis ta, et ametivõimud ei taganud talle sellise pealesunnitud ravi puhuks ettenähtud turvaabinõusid. Spetsiaalne turvaabinõu sisaldas nõuet, et enne tahtvastase ravi rakendamist oleks tulnud selleks luba küsida kohtult; ja võimalust tahtvastase ravi vaidlustamiseks enne selle aset leidmist kohtus, need abinõud oleks taganud piisava kontrolli taseme.

Otsus

Art. 3 – menetluskõlbmatu. Meditsiiniline vajadus ei ole limiteeritud ainult raviga elupäästmiseks vaid võib hõlmata ka raviskeemi osana rakendatavat antipsühhootilist ravi. Otsuse

tegemine ravimeetodite rakendamise kohta kuulub arstidest otsustajate pädevusse, neil otsustajatel on otsuse tegemisel õigus teatud hinnangu marginaalile kuna nemad on esmajärjekorras teatud ravijuhtumi asjaolude hindajad. Mis puudutab tagatist, siis eeldades, et seda rolli täitis kohustulikuks teise arvamuse andmiseks määratud arst, siis eelnevalt kohtule avalduse esitamine ei olnud vajalik. Eelneva hoiatuse puudumine enne esimest süsti on kooskõlas Konventsiooniga, kuna sellise hoiatuse tegemine oleks asjas olevatele faktidele tuginedes tõenäoliselt tekitanud raske kahjustuse nii avaldaja kui ka teiste füüsilisele ja vaimsele tervisele.

WINTERWERP V. HOLLAND

EIÕK, 6301/73, kohtuotsus 24 oktoober 1979

MDAC märksõnad: eraelu; kinnipidamine, volitus selleks; ravi; teovõimetus; õiguslik esindus

Asjaolud

Avaldajat peeti linnapea korralduse alusel kinni psühhiaatria haiglas. Avaldaja kaebas, et kinnipidamise ajal ei puudus tal võimalus olla ära kuulatud erinevatel kohtuinstantside poolt tema kinnipidamise kontrollimise asjas, samuti ei teavitatud teda kohtumäärustest. Samuti vaidlustas avaldaja fakti, et ta ei saanud õigusabi ning tal puudus võimalus vaidlustada haiguslugusid. Ta kaebas art. 6(1) alusel, et ilma korraliku ligipääsuta kohtumõistmisele võeti temalt teovõime oma vara valitsemise osas.

Kohtuotsus

Art. 5(1) – rikkumine puudus.

„Ebaterve mõistusega isikute seaduslik kinnipidamine”

i. „Ebaterve mõistuse” tähendus

Puudub mõiste „ebaterve mõistusega isik” lõplik tõlgendus, kuid see mõiste täieneb teadusliku uurimise arenemisega, täiustatakse ravi ja ühiskonna suhtumine psüühikahäiretesse muutub. „Ebaterve mõistus” ei tähenda lihtsalt, et kellegi vaated või käitumine on hälbinud konkreetsetes ühiskonnas prevaleerivatest normidest. Väljaarvatud hädavajadusel, ei tohi puudutatud isikult võtta tema vabadust ilma et oleks usaldusväärset tõestatud tal „ebaterve mõistuse” olemasolu. Selle asja, s.o. tõelise psüühikahäire, olemus, mis peab olema konkreetsele rahvuslikule ametivõimule selgitatud, nõuab objektiivset meditsiinilist teadmist. Veel enam, psüühikahäire peab olema sellist laadi või sellise astmega, mis tingib tahtevastase kinnipidamise. Veel enam, jätkuva kinnipidamise kehtivus sõltub selle häire püsivusest.

ii. „Seaduslikkuse” tähendus

Art. 5(1) kohaselt tähendab „seaduslikkus” nii vastavust siseriiklikule õigusele kui ka art. 5(1)(e) lubatud piirangute eesmärgile. „Seaduslikkus” hõlmab nii materiaal- kui menetlusõigusnorme. Ühtki meelevaldset kinnipidamist ei saa käsitleda kui „seaduslikku”

iii. Siseriiklike ametivõimude ja kohtute roll

Otsustades, kas isikut tuleb kinni pidada kui „ebaterve mõistusega isikut”, omavad siseriiklikud ametivõimud teatud diskretsiooni. Inimõiguste kohtu ülesandeks on

kontrollida siseriiklike organite otsuseid, juhindudes Konventsioonist. Käesoleval juhtumil oli avaldaja kinnipidamine õigustatud kui „hädavajadus” ja 6 nädala pikkune hädaabinõuna kinnipidamine ei olnud nii ülemäärane, et kinnipidamist saaks käsitleda kui ebaseaduslikku. Avaldaja kinnipidamine oli seaduslik ebaterve mõistusega isiku kinnipidamine.

„Vastavuses seaduses ettenähtud protseduuriga”

Need sõnad puudutavad siseriiklikku õigust ja rõhutavad vajadust kookõla järgi siseriiklike seadustega. Siseriiklik õigus ise peab olema vastavuses Konventsiooniga. Selle mõiste sisu on aus ja õiglane protseduur, s.t. igasugune meede, mis võtab inimeselt vabaduse, peab pärinema ja peab olema täidetud kohase ametivõimu poolt ja ei tohi olla meelevaldne.

Väidetav „õigus ravile”

Psüühikahäirega patsiendi õigus tema seisundile vastavale ravile iseenesest võetuna ei tulene art. 5(1)(e) (§51).

Art. 5(4) – rikkumine.

Esialgne linnapea poolt antud kinnipidamise juhis ja järgnenud kohtumäärused

Art. 5(4) viidatud õiguslikud protseduurid ei pea alati sisaldama samu garantiisid, mille järgimist nõuab art. 6(1) tsiviil- ja kriminaalmenetluses. (...) Sellest hoolimata on loomulik, et puudutatud isikul peab olema ligipääs kohtule ja võimalus kas saada ärakuulatud isiklikult või vajaduse korral läbi mingi esinduse vormi, selle nõude mittejärgimisel ei ole talle tagatud „vabaduse võtmise menetluses rakendatavad fundamentaalsei menetluse tagatised”. (...) vaimuhaigus võib tingida sellise õiguse teostamise piirangut või muutmist (...), kuid see ei saa õigustada selle õiguse olemuse muutmist. Tööpooles võib tõusetuda vajadus kasutada täiesti erilisi menetluse garantiisid nende isikute suhtes, kes tänu oma vaimsele puudele ei ole täiesti võimelised enda eest seisma.” (§60)

Käesolevas juhtumis ei nõudnud seadusandlus, et kohus kuulaks ära isiku, kelle kinnipidamist taotleti; avaldajal ei võimaldatud osa võtta menetlustest, mille käigus erinevad kinnipidamise määrused tehti: teda ei teavitatud menetlustest või nende tulemustest, samuti puudus tal võimalus kohtulahendeid vaidlustada.

Avaldaja poolt esitatud vabastamise nõuded

Ülemäärane ajavahemikku vabastamise taotluse esitamise ja kohtuistungil vahel võis moodustada kohtule ligipääsu piirangu. Kuna prokrör oma võimu teostades keeldus kinnipeetud isiku avalduse kohtule edastamisest, puudus isikul võimalus art. 5(4) ettenähtud kohtumenetlusele. Kohtu diskretsioon otsustada pärast prokuröri poolt saadetud avalduse saamist, kas kinnipeetud isikut kuulata või mitte ära kuulata, ei kaitsnud neid fundamentaalseid garantiisid, mida tuleb vabaduse võtmise juhtumitel kohaldada (§63).

Avaldaja väidetav ebaõnnestunud õigusabi taotlus

Ei saa väita, et avaldaja oleks ammendanud enda art. 5(4) sätestatud õigused ja ta jäi art. 5(4) sätestatud õigusest ilma seetõttu, et ta kunagi ei instrueerinud advokaati enda esindamiseks.

Art 6(1) – rikkumine.

„Kas teovõime tuks tunnistamine varaga toimetuleku osas on „tsiviilõiguste ja kohustuste üle otsustamine“.

Võime isiklikult tegeleda oma varaga hõlmab isiklike õiguste teostamist ja seega mõjutab „tsiviilõigusi ja – kohustusi“ art. 6(1) tähenduses. Avaldajalt teovõime võtmine küündib selliste õiguste ja kohustuste määratlemiseni. Avaldajale ei antud kohtumenetluses võimalust olla ära kuulatud ja kohtumenetlus puudutas ainult tema kinnipidamist. Seega ei toiminud teovõime osas ausat menetlust art. 6(1) tähenduses. Õigust ausale menetlusele tuleb austada, millisel õigustusel ebaterve mõistusega isikult varanduslike tehingute tegemise õigust ka ei võetaks. Kuigi vaimuhaigusest tulenevalt võivad olla „õiguses kohtule“ lubatud mõningad piirangud, ei saa vaimuhaigus olla õigustuseks selle õiguse totaalsele puudumisele (§75).

WORWA V. POOLA

EIOK, 26624/95, kohtuotsus 27 november 2003

MDAC märksõnad: eraelu; psühhiaatiline hindamine

Asjaolud

Politsei poolt läbiviidud uurimise käigus avaldaja arreteeriti ja kohus määras väga lühikeste ajavahemike järel psühhiaatrilised hindamised. Avaldaja kaebas, et rikuti tema art. 8 sätestatud õigust austusele era- ja perekonnaelu suhtes.

Kohtuotsus

Art. 8, rikkumine. Psühhiaatrilise arvamuse tellimine kriminaalkuriteos süüdimõistetud isiku vaimse tervise seisundi kindlaksmääramiseks jääb vajalikuks abinõuks, mis kaitseb mitte täie vaimse tervise juures olevaid, kuriteo toimepannud isikuid. Riigivõimud peavad tagama, et sellised abinõud ei rikuku mõistlikku tasakaalu, mida tuleks säilitada isikuõiguste, eriti austusele eraelu suhtes ja korraliku õigusemõistmise tagamise kohustuse vahel. Antud juhtumil tasakaalu ei tagatud.

X V. ÜHENDKUNINGRIIGID

EIOKom, 6840/74, otsus 12 mai 1977

MDAC märksõnad: menetluskõlblikkus; väärkohtlemine

Asjaolud

Avaldaja mõisteti süüdi politseitöötaja solvamises ja teda peeti „psühhopaatiline häirega“ kinni psühhiaatria haiglas. Ta viidi tulekahju tekitamise kahtlusega intensiivosakonda, kus teda hoiti turvatud üksikkambris, milles olid piiratud võimalused tegeluseks ja suhtlemiseks teiste inimestega. Ta kaebas samuti, et tal puudus kinnipidamise ajal kohane sisustus ja riietus, et tingimused kambris olid antisanitaarsed, ruum oli ebapiisavalt valgustatud ja ventileeritud. Ta väitis, et sellised tingimused küündisid art 3 rikkumiseni.

Otsus

Art 3 – menetluskõlblik.

X V. ÜHENDKUNINGRIIGID

EIÓK, 7215/75, kohtuotsus 5 november 1981

MDAC märksõnad: kinnipidamine, volitus selleks; kinnipidamise läbivaatus

Asjaolud

Avaldaja mõisteti süüdi kuriteo toimepanemises ja saadeti psühhiaatria haiglasse. Mõned aastad hiljem nõustus Home Secretary (siseminister) tema haiglast vabastamisega. Avaldaja kutsuti haiglasse tagasi 3 aastat hiljem. Avaldaja taotles edutult habeas corpuse menetlust (korraldus viivitamatult kindlaks teha kinnipidamise seaduslikkus). Ta kaebas, et tema tagasikutsumine rikkus art 5, tal ei olnud võimalust tema kinnipidamise kohtulikaks läbivaatusiks art. 5(4) sätestatud korras.

Art. 5(1) – rikkumine puudus. Siseministri õigus patsiendi tagasikutsumiseks ei ole sellises kontekstis suvaõigus. Kui on põhjus uskuda, et haiglast vabastatud isiku vabadus võib ohustada avalikkust, siis võib tagasikutsumine hädaabinõuna lühikeseks perioodiks olla õigustatud.

Art. 5(4) – rikkumine. Habeas corpus menetluses oli piiratud võimalused hindamaks kas tagasikutsumise täitmine oli vastavuses seadusega. Menetlus ei taganud art. 5(4) sätestatud õigust. Kohus, kontrollides kinnipidamist, peab olema võimeline tuvastama, kas inimese kinnipidamist esialgselt õigustanud asjaolud esinevad jätkuvalt ning sellisel kohtul peab olema volitus teha õiguslikult siduvaid otsuseid.

X. AND Y. V HOLLAND

EIÓK, 8978/80, kohtuotsus 26 märts 1985

MDAC märksõnad: eraelu; ligipääs kohtule; teovõimetus

Asjaolud

Avaldajat 2, avaldaja 1 puudega tüdruku väärkasutati seksuaalselt eralastekodus. Avaldaja 1 esitas kriminaalmenetluse alustamise avalduse. Prokurör ei alustanud menetlust. Avaldaja 1 avaldus lükati tagasi põhjusel, et tema avaldust ei saanud käsitleda avaldaja 2 avalduse aseainena, mille avaldaja 2, olles ise 16 aastane tüdruk, oleks pidanud esitama, kuigi politsei arvamuse kohaselt ei olnud ta seda võimeline tegema. Avaldajad kaebasid muuhulgas, et rikuti art. 8.

Kohtuotsus

Art. 8 – rikkumine. Nende vahendite valik, mis on mõeldud artikliga 8 kooskõla tagamise inimestevahelistes suhetes, on põhimõtteliselt asi, mis on riigi otsustusallas. Selles juhtumis on kaalul eraelu põhiväärtused ja olemuslikud aspektid. Efekttiivne kaitse on siin asendamatu ja seda tagavad ainult kriminaalõiguse normid: tõepoolest lahendatakse sääraseid asju selliste normide kaudu, kuid Hollandi õigus ei võimaldanud avaldajatele sellist praktilist ja efektiivset kaitset.

Y.F. VTÜRGI

EIÓK, 24209/94, kohtuotsus 22 juuli 2003
MDAC märksõnad: eraelu; ravi

Asjaolud

Pärast kinnipidamist kaebas avaldaja naine, et teda hoiti kinniseotud silmadega, politseiametnikud löid teda nuutidega, solvasid sõnadega ja ähvardasid vägistamisega. Politseis kinnipidamise lõppedes vaatas arst avaldaja naise läbi ja kandis ette, et naise kehal ei ole väärkohtlemise märke. Naine viidi põhjalikumaks uuringuks günekoloogi juurde. Avaldaja väitis, et naise sunniviisiline läbivaatus rikkus art. 8.

Kohtuotsus

Art. 8 – rikkumine. Puudus avaldaja naise nõusolek, sellistel asjaoludel ei saanud eeldada, et ta oleks läbivaatusele vastu hakanud, pidades silmas naise haavatavust kogu tema kinnipidamise aja vältel täielikku kontrolli ametivõimude kätes.

ZEHNALOVÁ AND ZEHNAL V. TŠEHHI VABARIIK

EIÓK, 38621/97, kohtuotsus 14 mai 2002
MDAC märksõnad: eraelu; menetluskõlbulikkus; puue, füüsiline

Asjaolud

Füüsilise puudega avaldaja 1 ja avaldaja 2 (tema mees) kaebasid, et nende kodulinnas pole paljud avalikus kasutuses olevad hooned vastuolus Tšehhi seaduse varustatud puudega inimestele ligipääsu tagavate võimalustega. Avaldajad pöördusid ebaõnnestunult Tšehhi kohtute poole. Nad kaebasid mitmete Konventsiooni artiklite alusel, et neid diskrimineeriti nende õiguste teostamisel avaldaja 1 puude tõttu.

Otsus

Art. 8 – ei ole kohaldatav. Art. 8 ei kohusta riiki ainult hoiduma sekkumisest vaid võib tõstatada positiivseid kohustusi, mis on loomuomased efektiivsele eraelu ja perekonnaelu austamisele. Sellised positiivsed kohustused eksisteerivad juhtumil kui on olemas otsene ja vahetu side kasutatud abinõude ja avaldajate era- või perekonnaelu vahel. Art. 8 ei saa iga kord käsitleda kui üldiselt kohaldatavat, kui avaldajate igapäevaellu sekkutakse; see kohaldub ainult erandlikel juhtudel kus ligipääsu puudumine avalikele hoonetele ja avalikkusele avatud hoonetele mõjutavad avaldaja elu sellisel moel, et sekkuvad tema õigusesse isiksuse arengule ja õigusesse luua ja arendada suhteid teiste inimeste ja välismaailmaga. EIÓK jättis avaldajate kaebuse art. 14 osas läbi vaatamata art 8 kohaldamatuse tõttu.

Mental Disability Advocacy Center (MDAC)

Mental Disability Advocacy Center (MDAC), rahvusvaheline mittetulundusühing mis seisab sünnilt või omandatult intellektuaalsete või psühhosotsiaalsete (vaimse tervise) puuetega täiskasvanute ja laste inimõiguste eest. Olles keskendunud Euroopale ja Kesk – Aasiale, kasutame me kombinatsiooni õigus- ja kogemusnõustamisest, et edendada võrdsust ja sotsiaalset kaasatust. Meil on osalejastaatus Euroopa Nõukogus ja teeme koostööd Rahvusvahelise Helsingi Inimõiguste Liiduga.

Meie visiooniks on maailm, mis väärtustab emotsionaalseid, vaimseid ja õppimis kogemusi ning kus inimesed asutavad teineteise autonoomiat ja väärikust.

Nõukogu esimees	Jan Pfeiffer (Tšehhi Vabariik)
Direktorite nõukogu	Peter Bartlett (Kanada ja UK) * Lilla Farkas (Ungari) * Ivan Fišer (UK ja Serbia) Clemens Huitink (Holland) * Robert Kushen (USA) * Anna Lawson (UK) Dainius Puras (Leedu)
Tegevdirektor	Oliver Lewis
Meeskond	Csilla Budai (projektitöötaja) * Barbora Bukovská (õigusdirektor) * István Fenyvesi (consultant publikatsioonide alal) * Jan Fiala (jurist) * Iain Giles (finants ja aministratiivametnik) * Gábor Gombos (vanem eestkosteval ametnik) * Anna Hornyik (kontori administraator) * Dániel Kaderják (programmi assistant ja uurija) * Sarolta Kozma (raamatupidajat) * Yuri Marchenko (jurist) * György Péchy Jr. (ITkonsultant) * Orsolya Süveg (koristaja)
Eestkostevaldkonna uurijad	Zuzana Benešová (Tšehhi Vabariik) * Nina Dadalauri (Gruusia) * Meder Dastanbekov (Kirgõzstan) Vidan Hadži-Vidanović (Serbia) * Slavka Nikolova Kukova (Bulgaaria) * Petar Sardelić (Horvaatia) Anna Smorgunova (Venemaa)
Õigusosalased monitoorijad	Dmitri Bartenev, St. Petersburg, Venemaa * Aneta Mircheva, Sofia, Bulgaaria (Bulgaaria Helsingi Komitee) * Eve Pilt, Tallinn, Eesti (Eesti Patsientide Esinudsühing) * David Zahumenský, Brno, Tšehhi Vabariik Inimõiguste Liiga)
Nõuandev komitee eestkoste alal	Robert M. Gordon (Kanada) * Georg Høyer (Norra) * Krassimir Kanev (Bulgaaria) Mark Kelly (Iirimaa) * Jill Peay (UK)
Õigusala ekspertide võrgustik	Peter Bartlett (Kanada and UK, esimees) * Paul Bowen (UK) * Ira Burmin (USA) * Luke Clements (UK) * Lilla Farkas (Ungari) * Yonko Grozev (Bulgaaria) * Aart Hendricks (Holland) Lovorka Kusan (Horvaatia) * Robert Kushen (USA) * Olivier De Schutter (Belgia) * Vesselina Vandova (Bulgaaria)
Hiljutised vabatahtlikud ja internid	Priscilla Adams (USA) * Wendy Alexander (Trinidad ja Tobago) * Jill Diamond (USA) Matthew Francis (UK) * Jana Glogárová (Tšehhi Vabariik) * Sarah Green (UK) * Jana Hecová (Tšehhi Vabariik) * Bogdan Maties (Rumeenia) * Jill Roche (USA) * Nicholas Tsang (USA)

MDAC tööd rahastavad Doughty Street Chambers Euroopa Komisjon, Avatud Ühiskonna Instituut – Budapest, the Sigrid Rausing ÿ Fond ja eraannetajad

Lisainformatsiooni saamiseks võtke ühendust:

MDAC * Rákóczi Str. 27/B * 1088 Budapest * Hungary
Telefon: +36 1 413 27 30 * Faks: +36 1 413 27 39 * E-post: mdac@mdac.info * Interneti kodulehekülj: www.mdac.info

